

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

РАД1201 ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ АДАМ ДАМУЫ

5B011900-Шетел тілі: екі шетел тілі
бакалавриат мамандығы бойынша

2 кредит

Алматы 2017

Алғысөз

1 Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті **ӘЗІРЛЕГЕН ЖӘНЕ ЕНГІЗГЕН**

2 ПІКІР ЖАЗҒАНДАР: Тилеубаева М.С., PhD доктор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ; Шерьязданова Х.К. психол.ғ.д., профессор, Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті.

3 Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 05.07.2016 жылғы № 425 бұйрығымен **БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛГЕН**

4 Типтік оқу бағдарламасы 5В011900-Шетел тілі: екі шетел тілі бакалавриат мамандығы бойынша типтік оқу жоспарына сәйкес әзірленген

5 2016 жылы «4» шілдеде Республикалық оқу-әдістемелік кеңестің мәжілісінде **ҚАРАСТЫРЫЛҒАН. № 11 Хаттама**

Мазмұны

1. Түсінік хат
2. Пәннің тақырыптық жоспары
3. Пән мазмұны
4. Ұсынылған әдебиеттер тізімі

ТҮСІНІК ХАТ

Бүгінгі заман адамы тұлғасын қалыптастыру – қайсыбір мемлекеттің болмасын басты міндетінің бірі, бұның шешімінде көрнекі орын болашақ мұғалімге тиесілі. Олардың кәсіби даярлығында психологиялық білім берудің маңызы арта түседі, өйткені нағыз мұғалім, өзінің жүргізетін оқу пәнін жақсы білумен бірге, оқушының тұлғалық дамуына дамақсатты түрде ықпал ететіндей техниканы меңгеруі, адамды жан-жақты жетілдірудегі аса күрделі психологиялық заңдылықтарды терең түсінуі қажет. Демек, кәсіби бағдарланған психологиялық білімдермен дағдыларды меңгеруде, педагогикалық мамандыққа оқып жүрген барлық студенттерге міндетті болып саналатын жалпы психология курсы ықпал етуі керек.

«Психология және адам дамуы» курсы шетел тілдері мұғалімін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінде қарастырылады Типтік оқу бағдарламасы 5B011900-Шетел тілі: екі шетел тілі бакалавриат мамандығы бойынша ҚР Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес әзірленген

Пәннің мақсаты – болашақ шетел тілдері мұғалімдерінің психикалық ақиқатқа нақты талдау беруіне және теориялық білімді практикалық кәсіби педагогикалық іс-әрекетте пайдалана білуіне мүмкіндік беретін психологиялық білім жүйесін қалыптастыру.

Курстың міндеттері:

- оқушыларды оқыту мен тәрбиелеуге тікелей немесе жанама қатысы бар және педагогикалық іс-әрекетке қажетті психологиялық зерттеу әдістері бар, бір жүйеге келтірілген психология ғылымының жалпы ұғымдарын студенттерге меңгерту;
- педагогикалық іс-әрекетке қажетті ғылым ретінде психологияның әдіснамасымен және әдістерімен таныстыру;
- оқушылармен оқу-тәрбие жұмысында және күнделікті өмірдегі маңызды жағдайларда өзін-өзі дамыту мен кәсіби деңгейін көтеру мақсатында практикалық бағдарлық психологиялық біліктілігін қалыптастыру;
- барлық психикалық құбылыстар мен психология ғылымының заңдарының өзара байланысы мен диалектикалық бірлігі туралы ғылымға негізделген көзқарасты қалыптастыру;
- студенттердің адамның әртүрлі жас кезеңдерінде қалыптасатын ас маңызды психологиялық заңдылықтары туралы білімін жүйелеу;
- адам және ұжымға сауатты сипаттама беру мақсатында студенттерге адам және ұжымның психологиялық ерекшеліктерінің ғылыми зерттеу әдісін үйрету;
- оқушылармен бірге оқу-тәрбие жұмысында кәсіби іскерлік пен тұлғалық өзін-өзі дамытуда қажет жас ерекшелік және педагогикалық психологияның маңызды аспектілерінде алынған білім негізінде практикалық кәсіби-педагогикалық іскерлікті меңгеруді қамтамасыздандыру;

- студенттердің педагогикалық бағыттағы жоғары кәсіби білім саласында бүгінгі интеллектуалдық сұранысын жүзеге асыру.

Курсты оқу барысында студенттерде нақты кәсіби білім мен іскерлікті қалыптастыру көзделеді.

Студенттер білуі керек:

- оқу мен тәрбие проблемасында жалпы психологияның негізгі түсініктерін;

- әртүрлі психологиялық бағыттар мен теориялардың мазмұнын;

- психикалық процестер, бүгінгі жағдайлар мен тұлға ерекшеліктері туралы теориялық және қолданбалы ерекшеліктерді;

- педагогикалық процесте адам мен ұжымды зерттеуде қолданылатын психологиялық ғылымның негізгі әдістерін;

- адамды оқыту мен жан-жақты дамытуға байланысты кәсіби педагогикалық іс-әрекеттегі өзекті психологиялық феномендер мен заңдылықтардың мәнін;

- психикалық ақпаратты, жалпы психологияның негізгі категориялары мен психологиялық заңдылықтарынғылыми тұрғыда дәлелді талдауды;

- психикалық құбылыстардың мәні туралы теориялық көзқарасты кәсіби педагогикалық іс-әрекеттің практикалық салаларымен бірегей сәйкестендіруді;

- психикалық процестердің, ерекшеліктер мен жағдайлардың адамның өзін-өзі дамытумен деңгейін көтеруі және кәсіби педагогикалық жетістігі мақсатында зерттеуде психологиялық әдістерді практикалық тұрғыда пайдалануды;

- практикаға бағдарланған психологиялық білім негізінде өзінің бүкіл кешенді жалпы және арнайы педагогикалық қабілеттерін дамыту мен жетілдіруді.

Оқу курсының пререквизиттері, кореквизиттері мен постреквизиттері.

Пререквизиттер – жалпы орта және арнайы кәсіби орта білім беретін мемлекеттік стандарттарда қарастырылатын оқу пәндері: Биология, Өзін-өзі тану, Жалпы психология, Жас ерекшелік психологиясы және т.б.

Кореквизиттер – ҚР-ның Мемлекеттік жалпыға міндетті жоғары кәсіби білім беру стандартында Шетел тілі: екі шетел тілі мамандығы бойынша қарастырылатын оқу пәндері және студенттердің қатарласа меңгеретін пәндері: Педагогика және т.б.

Постреквизиттер - ҚР-ның жоғары кәсіптік білім беретін мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында осы мамандық бойынша 2-ші курста және алдағы курстарда оқытуда қарастырылатын оқу пәндері: Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі.

Теориялық білімдер мен кәсіби практикалық іскерліктер мен дағдыларды жүзеге асыруда болашақ кәсіби іс-әрекетке жететіндей психологиялық-педагогикалық даярлыққа қол жеткізу қажет.

ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ

1 Бөлім. Психологияға кіріспе

- 1.1 Психология пәні, міндеттері, зерттеу әдістері
- 1.2 Психиканың дамуы және сана

2 Бөлім. Жеке адамның іс - әрекеті мен қарым - қатынасы

- 2.1 Іс – әрекет және қарым-қатынас
- 2.2 Жеке адам

3 Бөлім. Таным (психикалық) әрекеттері

- 3.1 Зейін
- 3.2 Түйсік және қабылдау
- 3.3. Ес
- 3.4 Ойлау
- 3.5 Қиял

4 Бөлім. Адамның эмоциялық және ерік әрекеттері

- 4.1 Сезім, Эмоция және Ерік
- 4.2 Темперамент және Мінез
- 4.3 Қабілет

5 Бөлім. Жас ерекшелік және педагогикалық психологияның жалпы мәселелері

- 5.1 Жас және педагогикалық психологияның пәні, міндеттері мен әдістері
- 5.2 Жеке тұлғаны психикалық дамыту мен қалыптастырудың динамикасы мен заңдылықтары
- 5.3 Педагогикалық психологияның тұлға қалыптастырудағы рөлі

ПӘН МАЗМҰНЫ

Кіріспе

Курс 2 кредитке есептелген. Жалпы көлемі 90 сағат. Оның ішінде 15 сағат – лекция, 15 сағат – семинар, 30 сағат – студенттердің оқытушылармен өзіндік жұмысы (СОӨЖ), және 30сағат – студенттердің өзіндік жұмысы (СӨЖ), бұл осы курсты тиімді және толықтай қамтамасыз етуі керек.

Бұл бағдарлама Қазақ Халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің педагогика және психология кафедрасының авторлық ұжымымен жасалған.

«Адам дамуы мен психологиясы» курсы психика табиғатының қазіргі жағдайын, спецификасын, құрылымын және динамикасын түсіндіруге, сонымен қатар категориясын және ұғымдар жүйесін көрстеуге бағытталған. Зерттеу пәні – адамның субъективті ішкі әлемі, оның басқа адамдармен байланысы және қатынасы.

Адам дамуы мен психологиясы адам туралы интегративті ғылым ретінде физиологиядан кейін зерттелген. Адам дамуы мен психологиясы оқу процесін ұйымдастыру жайлы білімге сүйенеді және адамның психикалық өмірінің механизмі мен заңдылығына байланысты педагогикамен қатар жүреді, сонымен қатар психиканы жердің биосферасының биожүйесі деп қарастыратын жаратылыстану ғылымымен қатар зерттеледі. Адам дамуы мен психологиясы жайлы білім оқушының биология, химия, қоғамтану пәндерінен алған білімдерімен және социология, философия, этика ғылымдарын байланысты жүргізіледі.

Адам дамуы мен психологиясы пәні 7 бөлімнен тұрады. Әрбір бөлімде қарастырылған психология пәнінің жалпы мәселелері, жеке адамның іс-әрекеті мен қарым-қатынасы, таным әрекеттері және жеке адамның эмоциялық және ерік сипаты. Психологиялық даралық өзгешеліктері жан-жақты қарастырылған.

I бөлімде Қазіргі психология және оның мақсат-міндеттері мен зерттеу объектісі, ғылымдар жүйесінде алатын орны, психология және табиғаттану ғылымдары мен психология және педагогика ғылымдарының байланысы, осы заманғы шетел психологиясының негізгі ағымдары, психология тарихының негізгі даму кезеңдері мен шетелдегі психологияның дамуы, Ресейдегі психология дамуындағы өзгерістер, Қазақстандағы психологияның даму жағдайы, психология ғылымының зерттеу әдістері толығымен қарастырылған.

II бөлімде іс-әрекет туралы түсінік, іс-әрекетпен субъектінің белсенділігі, қажеттілік белсенді әрекетінің негізі, адамдардың іс-әрекеттеріндегі бірлестігі мен қоғамдық сипаты, адам санасы мен іс-әрекеттің бірлік принципі, адамның іс-әрекетінің бірлік принципі, адамның іс-әрекетінің құрылысы, әрекеттану - адамның алдына қойған мақсат мүддесін орындауға ұмтылуы, әрекет және қимыл, адамның өз әрекетін реттеуі және оны бақылау, адамның ішкі жан тербеністері сыртқа шығып (экстериоризация), оның қимыл қозғалыстары

сөйлеуі арқылы психикалық жай – күйінің байқалуы, дағдыларды қалыптастыру және жаттығудың негізгі заңдылықтары, дағдының құрылысы, ептіліктің пайда болуы, іс-әрекет түрлері, қарым-қатынас мәселелері, топ пен ұжым психологиясы толығымен қарастырылған.

III бөлімде таным әрекеттерінің әр түріне, олардың жеке сапаларына, ерекшеліктеріне, заңдылықтарына толық шолу жасалынған.

IV бөлімде жеке адамның эмоциялық және ерік сипаты, психологиялық даралық ерекшеліктері, эмоция, сезім, ерік мәселелері, темперамент және мінездің, қабілеттің сипаттары толығымен көрсетілген.

V бөлімде жас ерекшелік және педагогикалық психологияның жалпы мәселелері қарастырылған. Жас және педагогикалық психология пәні және оның міндеттері және педагогикалық психологияның шығуы және дамуы туралы қысқаша тарихи мәлімет, жас дамуы психологиясының негізгі тармақтары: бастауыш мектеп жасындағы балалар психологиясы, жеткіншектер психологиясы, ересек балалар (жасөспірім) психологиясы, педагогикалық психологияның тармақтары: тәрбие мен өзін-өзі тәрбиелеу психологиясы, оқыту психологиясы, жалпы және кәсіптік білім беру психологиясы, ұстаздық қызмет пен мұғалімнің жеке басының психологиясы, жас дамуы мен педагогикалық психологияның жас ерекшелігі физиологиясымен, жалпы психологиямен, педагогикамен және жеке пәндерді оқыту методикасымен байланысты болуын қамтиды.

Әрбір бөлімде ұсынылып отырған тақырыптарды нәтижелі оқып-тану студенттердің өздік шығармашылық жұмыстарынсыз мүмкін болмақ емес. Соған орай бағдарламада семинар жұмыстарымен қатар шығармашылық тапсырмалар да берілген. Бағдарлама бойынша алған білімдерін тиянақтау және бекіту мақсатын көздеп, әрбір тақырып соңында бақылау сұрақтарын және тестілеу жұмыстары да енгізілді. Ол үшін негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі де қатар берілді.

Қорыта айтқанда, осы бағдарламаның негізгі көздеген мақсаты күндізгі болсын, сырттай оқу болсын адам дамуы мен психологиясы курсы бойынша оқу жүйесінің бірыңғай тұтастығын қамтамасыз ету болып табылады

I БӨЛІМ Психологияға кіріспе

1.1 – тақырып. Психология пәні, міндеттері, зерттеу әдістері

Психология ғылымының анықтамасы (В.Вундт, Л.С. Выготский, Б.Г. Ананьев) Психология тарихының негізгі даму кезеңдері. Балаларды оқыту мен тәрбиелеуде психологиялық білімнің орны. Мұғалім мен тәрбиешінің кәсіби психологиялық дайындық мәселелері. Қазіргі психология және оның мақсат-міндеттері мен әдістері, ғылымдар жүйесінде алатын орны. Психология және табиғаттану ғылымдары. Психология және педагогика. Психология ғылымының құрылысы. Осы заманғы шетел психологиясының негізгі ағымдары.

Психология салаларын топтастыру (классификациялау) принципі және

қазіргі заман психология ғылымының құрылысы. Психологияның өзге ғылымдармен "ұштас" салаларының дамып шығуы.

Психологияның негізгі зерттеу әдістері. Лабораториялық эксперимент және оның мүмкіндігі. Бақылау әдісі мен табиғи эксперимент. Анкеталарды пайдалану, интервью алу т.б. материалдарды жинастыру мен талдау тәсілдері. Ұстаздың қолы жетерлік психологиялық зерттеу әдістерін қолдана білуі.

Психологиялық зерттеулердегі диагностика қою әдістерінің проблемалары. Психологиялық тест (сынақ) және оны бағалау. Тест әдісін пайдалану тәсілдер мен ғылыми тұрғыдан талдау мүмкіншіліктері.

Психологиялық нақтылы зерттеулерде қолданылатын жеке әдістер туралы түсінік.

Психологияны зерттеген қазақстандық ғалымдар (М.Мұқанов, Т.Тәжібаев, К.Б.Жарықбаев және т.б.).

Негізгі ұғымдар: Психология, детерминизм принципі, сана мен іс-әрекеттің тұтастығы, іс-әрекет арқылы психиканың даму принципі, қазіргі психологияның құрылысы, осы заманғы психология ғылымының мақсат-міндеттері, бақылау және эксперимент, анкеттерді пайдалану, интервью алу, психологиялық сынақ (тест), диагностика қою әдістері.

1.2 тақырып. Психиканың дамуы және сана

Сыртқы шындық пен ақиқатты бейнелеу формаларының дамуы. Психиканың пайда болуы – материя дамуының (эволюциясының) жемісі. Психикалық әрекеттің талдағыштық және біріктіргіштік қызметі.

Эволюциялық теория (Ч.Дарвин). Психиканың филогенезде дамуы. Жәндіктер дүниесіндегі дамудың әртүрлі сатылардағы мінез-құлықтың түрлері: тропизмдер, инстинкт, үйрену, интеллектуалдық әрекеттер. Психиканың қызметі және мүшелердің, құрылысы. Психикалық функция және орта. Психика және нерв жүйесінің эволюциясы.

Рефлексологиялық теория (В.М.Бехтерев). Бейнелеу процесінің ең жоғарғы сатысына адамға тән саналық дәрежеге көшудің негізгі шарттары. Сананың дамып шығуындағы еңбектің ролі. Сананың қоғамдық мәні. Саналық қызметті қамтамасыз ететін ми сыңарлары қабығының дамып шығуы. Сана және тіл. Психика қызметінің даму теориясы (Л.С.Выготский).

Психиканың рефлекторлық қызметінің белсенді келуі – нерв жүйесінің, мидың қызметі. Психологиялық заңдылықтардың объективті сипаты.

Жоғары жүйке қызметінің процестері және олардың жұмыс жасау заңдары (өзара динамикалық стереотип индукциясының иррадиациясы және концентрациясы). Функционалды жүйелер (афферентті синтез, шешім қабылдай алу, әрекет акцепторы: кері байланыс).

Бірінші және екінші сигналдық жүйелер және олардың әрекеті (И.П.Павлов). Сана проблемасы (У.Джеймс, С.Л.Рубинштейн).

Сана мен психика мәселесін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: бейнелеу, тітіркену, тропизмдер, сезімталдық,

инстинкт, шартты және шартсыз рефлексстер, үйрену, интеллектуалдық әрекеттер, жануарлардың қару-құрал қолдану әрекеттері, сана.

II БӨЛІМ. Жеке адамның іс - әрекеті мен қарым - қатынасы

2.1 тақырып. Іс – әрекет және қарым-қатынас

Іс-әрекет туралы түсінік. Іс-әрекетпен субъектінің белсенділігі. Қажеттілік – белсенді әрекеттің негізі. Қажеттілік теориясы (А. Маслоу). Адамдардың іс-әрекеттеріндегі бірлестігі мен қоғамдық сипаты. Адам санасы мен іс-әрекеттің бірлік принципі (С.Л. Рубинштейн). Іс-әрекет теориясы (А.Н. Леонтьев). Адам ортаның әрекет иесі (С.Л.Рубинштейн). Іс-әрекет құрылымы (А.Н.Леонтьев). Адамның іс-әрекетінің құрылысы. Әрекеттену – адамның алдына қойған мақсат-мүддесін орындауға ұмтылуы. Әрекет және қимыл. Адамның өз әрекетін реттеуі және оны бақылау. Дағдыларды қалыптастыру және жаттығудың негізгі заңдылықтары. Дағдының құрылысы. Ептіліктің пайда болуы. Әдет. Адамның негізгі іс-әрекет түрлері. Ойын және оның психологиялық сипаты.

Қарым-қатынас туралы түсінік. Қарым-қатынастың сан салалары. Коммуникативті қатынас. Интерактивті (өзара ынта-ықлас) және перцептивті (тікелей сезімдік) қатынастар. Қатынас пен іс-әрекет бірлігі. Қарым-қатынастың психологиялық теориялары (Б.Г.Ананьев, А.А.Бодалев, А.Г.Ковалев, А.А.Леонтьев, Ж.Пиаже, Б.Ф. Ломов, В.Н. Мясищев, А.В. Петровский және т.б.). Сөйлеу теориялары (Л.С. Выготский, И.П.Павлов, А.А.Леонтьев, Т.Н. Ушакова).

Адам іс-әрекетін және қарым-қатынас мәселесін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: іс-әрекет, белсенділік, әрекеттену, операциялар, қажеттілік, ниет, мақсат, міндет, істі жоспарлау, интериоризация, экстериоризация, қатынас, коммуникация интерактивті, перцептивті, ұстаздық қатынас тіл, сөйлеу, сөзсіз қатынас.

2.2 тақырып. Жеке адам

Жеке адам туралы психологиядағы түсінік. Жеке адамның мәні жайындағы ілім. Даралық және жеке адам. Жеке адам – адамдардың іс-әрекетінде өзара қарым-қатынасы арқылы зерттелетін субъект. Ұстаздың оқушыны тәрбие ісінде зерттеп біліп, оның жеке басының ерекшеліктерімен санасып қарым-қатынас жасауы.

Жеке адамның құрылысы. Даралық және оның құрылысы мен өзіндік ерекшеліктері. Дара адам құрылымындағы биологиялық және әлеуметтік сипаттар. Жеке адамның бойындағы әлеуметтік сапалар және жүйелі түрдегі құрылысы.

Жеке адам теориялары (К.Юнг, А.Адлер, К. Роджерс, Б.В.Зейгарник, А.Н.Леонтьев).

Жеке адамның белсенділігі. Жеке адамның әрекетшілдігі мен оның өмір тіршілігінде ұстаған жолы. Шет елдеріндегі жеке адам жайындағы теориялық көзқарастар.

Жеке адамның бағыт - бағдары. Мінезіндегі ниет-тілектері. Ниеттерінің түр-сипаты. Қызығулары. Жеке адамның сенімі мен дүниетанымы. Жеке адамның мақсат-мүддесі және оны қалыптастыру жолдары.

Жеке адамның өзіндік санасы. Баланың жеке басының дамуында “МЕН” түсінігін білуі. “МЕН” бейнесі жеке адамның өзіндік мүддесін білдіретін ұғым. Өзін-өзі бағалау және оның жеке адамның өз басын танып – білуіндегі ролі. Талпыну деңгейі. Жеке адамды психологиялық тұрғыдан қорғау және осы мәселе жөнінде психоаналитиктердің түсініктерін сынау. Жеке адамды қалыптастыру. Жеке адамды қалыптастыру туралы психология мен педагогикадағы түсініктер. Жеке адамды дамытудың қозғаушы күші.

Оқушының жеке басын зерттеу әдістері.

Жеке адам мәселесін қарастырған қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: адам, даралық, жеке адам, ерекшелік, жеке адамның белсенділігі, қызығулар мен мүдде, тіршілік позициясы, мақсат-мүдде, жеке адамның мақсаты, жеке адамның бағыт-бағдары, талпыну деңгейі, фрустрация “МЕН” бейнесі, өзін-өзі бағалау, жеке адамның мақсат-мүддесі.

III – БӨЛІМ. Таным (психикалық) әрекеттері

3.1 тақырып. Зейін

Зейін туралы ұғым. Педагогика мен психологиядағы зейіннің теориялық концепциялары (Т.Рибо, Д.Н.Узнадзе, П.Я.Гальперин, Н.Ф.Добрынин және т.б.).

Зейін түрлері: ырықсыз және ырықты зейін; зейіннің бұл түрлерінің пайда болу себептерінің мән-жайы. Мектепте оқу процесіндегі зейін. Оқыту ісінде мектеп оқушылары зейінінің тұрақтануы, оны қажетті нәрселерге бағдарлап отырудың жолдары.

Зейіннің физиологиялық негіздері. Адам санасының белгілі бір объектіге шоғырлануын қамтамасыз етіп отыратын ми қызметінің механизмдері жайындағы И.П. Павлов пен А.А.Ухтомскийдің зерттеулері. Зейіннің нейропсихологиялық негіздері туралы осы заманғы түсініктер.

Зейіннің құрылысы. Зейіннің тұрақтылығы. Зейіннің ауысуы. Зейіннің бөлінуі. Зейіннің көлемі. Зейіннің зақымдалып ауытқуы және оны оқу-тәрбие істерінде реттеп түзетіп отыру. Сабақта оқушы зейінін зерттеу әдістері.

Зейінді дамыту мен қалыптастыру мәселелерін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: зейін, доминанта, нерв процестеріндегі индукция, ырықты, ырықсыз, үйреншікті зейін, тұрақтылық, бөліну, ауысу, зейіннің көлемі. Екінші дүниежүзілік соғысымен шоғырлануы, алаң болушылық.

3.2 тақырып. Түйсік және Қабылдау

Түйсік туралы ұғым. Түйсікті бейнелеу теориясы тұрғысынан түсіну. Түйсіктердің рефлекторлық табиғаты. Рецепторлар мен талдағыштар. Түйсіктердің хабарларды іріктеп алуы. Түйсіктерді топтастырып бөлу. Түйсіктердің түрлері. Түйсіктердің жалпы қасиеттері. Сезгіштік және оны өлшеу. Адаптация. Синестезия. Жаттығу негізінде түйсік сапасының өрістеуі. Түйсіктердің компенсаторлық мүмкіншіліктері. Түйсік теориясы (И.М. Сеченов, И.П. Павлов, П.А. Анохин, А.А. Бодалев).

Қабылдау туралы ұғым. Қабылдаудың зат түрде болуы, тұтастығы, құрылысы, тұрақтылығы және мәнді түрде реттелуі. Адамның бағыты мен қабылдауы. Апперцепция. Қабылдаудың іс-әрекетке тәуелділігі. Қабылдаудың объектісі мен фоны (жағдайы). Қабылдауды топтастырып бөлу. Қабылдаудың түрлері. Қабылдауда қимыл-қозғалыс әрекеттерінің ролі. Көзбен көріп қабылдаудың көлемі. Бақылау. Кеңістік пен уақытты қабылдау. Көздің алдануы (иллюзия). Бақылау және оның сәтті болу шарттары.

Түйсік және қабылдау мәселесін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: бейнелеу, түйсік, перцептивті әрекет, сапа, қарқындылық, түйсіктің ұзақтығы, кеңістікті шектеу, экстеро (сыртқы) - интеро (ішкі), және проприорецепті (бұлшық ет, сіңір, ішкі құлақ) түйсіктері, сезімталдық адаптация (бейімделу), сенсбилизация, синестазия, қабылдаудың зат түрінде болуы, тұтастығы, құрылысы, қабылдаудағы алдану, кеңістікті және уақытты қабылдау, бақылау.

3.3. тақырып. Ес

Ес туралы түсінік. Ес жайындағы теориялар. Ес және адамның іс- әрекеті.

Естің физиологиялық негіздері. Естегі елестер. Естің түрлері. Ес процестері. Есте қалдыру және іс әрекет. Қысқа мерзімді есте қалдыру мен түпкілікті есте қалдыру. Оперативті есте қалдыру.

Ес теориялары (Г. Эббингауз, Р. Аткинсон, С. Норман, П.Р. Лурия, П.Я. Гальперин).

Ерікті және еріксіз есте қалдыру. Есте қалдырудың мақсаттары. Мәнісіне қарай есте қалдыру мен жаттап алып есте қалдыру. Жаттау және оны ұйымдастыру жөнінде мұғалімнің қолданатын амал-тәсілдері. Есте жаңғырту мен тану. Ерікті және еріксіз жаңғырту. Еске түсіру мен есте сақтау. Ұмыту. Ұмытудың қарқыны. Қалайда еске сақтау. Реминисценция. Ретроактивті және проактивті тежелу.

Есті дамыту мәселелерін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: Ес, есте сақтау, жаттау, есте жаңғырту, тану, арнайы есте сақтау, ұмыту, реминисценция.

3.4. тақырып. Ойлау

Ойлау әрекеті – таным процесінің ең жоғарғы түрі екендігі туралы ұғым. Ойлау және жеке адам. Ойлаудың детерминация принципіне бағынуы. Ойлау

және тікелей танып білу. Психологияда ойлау процесінің зерттелуі. Ұғым. Ойлау әрекеттері. Ойлау процесіндегі талдау мен біріктіру.

Ой мен сөйлеу. Ойлау мен сөйлеудің байланысты бірлігі. Ойлаудың физиологиялық негізі. Үнсіз сөйлеу және сөйлеудегі жасырын реакцияның ойлау процесінде атқаратын рөлі. Ұғымның қалыптасуындағы сөздің маңызы. Ұғымның жасалуы – тарихи процесс.

Ойлау теориялары (Л.С. Выготский, Б. Тихомиров, П.Я. Гальперин).

Оқу процесінде ұғымдардың қалыптасу жолдары. Ойлау - әрекет. Ой әрекетінің мақсаты. Міндет және проблемді ситуация. Ойлану және міндеттерді шешу. Ой әрекетінің ықтималды құрылысы. Ойлаудың түрлері және оның өзіне тән даралық ерекшеліктері. Оқушылардың ойлануын зерттеудің әдістері.

Ойлау мәселесін қарастырған қазақстандық ғалымдар (М.Мұқанов).

Негізгі ұғымдар: ойлау, үнсіз сөйлеу, ұғым, талдау, біріктіру, салыстыру, жалпылау, проблемді ситуация, міндет, өзбеттілік.

3.5. тақырып. Қиял

Қиял жайындағы түсінік. Қиялдың қоғамдық мәні. Қиял – адамның нақты іс-әрекетінің өзіндік бір түрі.

Қиялдың қажетті мәліметтердің тым жетімсіз кезіндегі проблемалы ситуациялардың (түйінді мәселелердің) сырын ашуда атқаратын рөлі. Қиялдың “бейнелі ой” екендігі. Қиялдың көркем туындылар мен ғылыми творчествода алатын орны. Қиял процесіндегі алдын ала бейнелеу. Қиялдың түрлері. Әрекетсіз қиял, мұң. Арман және практикалық іс-әрекет.

Қиялдың талдау мен біріктірушілік сипаты. Қиялдану кезінде бейнелерді іріктеп алып, біртұтас образ жасау амалдары.

Қиялдың физиологиялық негізі. Қиялдың дара қасиеттері.

Қиял мәселелерін қарастырған қазақстандық ғалымдар (М.Муканов).

Негізгі ұғымдар: қиял, алдын – ала бейнелеу, интуиция, агглютинация (жапсыру), гиперболизация, шүйілу, схемалау, типтестіру, қиял (фантазия), творчество, арман.

IV – БӨЛІМ. Адамның эмоциялық және ерік әрекеттері

4.1. тақырып. Сезім, Ерік

Сезім туралы ұғым. Адамның сезімі мен қажеттіліктері. Сезімнің таным әрекеттерінде және практикалық істерінде атқаратын рөлі. Сезім күйінің сигналдық және реттегіш қызметі.

Сезімді бастан кешірудің түрлері. Эмоция. Аффектер. Көңіл-күй. Стресс. Сезімнің қозғаушы күші. Адам сезімінің тарихи өмірде тәуелділігі.

Сезім теориясы (Ч. Дарвин, У. Джемс, К. Ланге, К. Иззард, Г. Селье).

Сезім және жеке адам. Жоғарғы дәрежедегі сезімдердің мазмұн-мәні. Адамгершілік сезімдері. Сүйіспеншілік – адам сезімінің аса биік дәрежедегі ұнамды көрінісі. Сезімнің түрлері. Жеткіншек жаспен жасөспірім жастық

кезендегі сүйіспеншілік сезімі.

Ақыл-ой және эстетикалық сезімдер, сезімнің бұл түрлерін мектеп оқушыларының бойында қалыптастыру. Оқушының сезімі мен эмоциясын зерттеу әдістері.

Ерік туралы түсінік. Адамның ниет қалауларының өрісі және ерікті іс-әрекеттері. Ерікті әрекеттердің негізгі сапалары. Құштарлық және ықлас-ынта. Адамның талаптануы. “Тәуекелге бел байлау – субъектінің белгілі іске қарқынды кірісуі”. “Тәуекел – деген желқайық, өтесің де кетесің” (Мәтел).

Ерік теориясы (И.С.Селиванов). Ерікті әрекет және оның құрылысы. Ерікті әрекет сатылары. Шешім қабылдау және оның психологиялық сипаты. Өз еркімен әркімнің өзін-өзі күштеуі.

Бақылауды шектеу. Жауапкершілік. Ерік сапаларын қалыптастырып отырудың жолдары. Ерікті әрекеттерді қалыптастыруда ұжымның ролі. Ерік және адамның өз еркін тәрбиелеудің міндеттері.

Сабақта оқушы еркін зерттеу әдістері.

Сезім мен эмоцияны дамыту мәселелерін және ерік сапаларын зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: сезім, эмоция, амбиваленттік (қайшы көңіл тудыру), сезімдер, мазасыздану, қуану, таңдану, ар-ұят, сезімдік ырғақ, эмоциялық күй, құмарлық, стресс, аффект, көңіл-күй, эмпатия, жоғарғы дәрежедегі сезімдер ерік, ерікті әрекет, ниеттер тартысы, шешім қабылдау, өзін-өзі күштеу, ерік сапалары, бақылауды шектеу, адамның өз еркін меңгеруі, тәуекелшілдік, жауапкершілік.

4.2 тақырып. Темперамент және Мінез

Темперамент туралы ұғым. Жеке адамның дамуындағы темпераменттің тұрақтылығы мен орнықтылығы. Темпераменттер туралы ілім, терминологиясының тарихи мәні. Темпераменттерге тән психикалық қасиеттердің ауқымы. Жеке темперамент типтері және олардың психологиялық сипаттамасы.

Темпераменттің физиологиялық негіздері. Жоғары нерв қызметінің типтері мен темперамент.

Темперамент теориясы (Гиппократ, Б.С. Теплов, В.С. Русалов).

Темпераменттердің өзгерілу проблемалары. Темперамент қасиеттерінің пайда болуына тұқым қуалаушылық арқылы берілетін факторлардың әсері. Адамның еңбектенуі мен оқу ісіндегі темпераменттің ролі. Темперамент және адамның іс-әрекетіндегі даралық өрнегі. Мектеп оқушыларының темперамент ерекшеліктерімен санаса отырып, оқу-тәрбие істерін жүргізу.

Сабақта оқушы темпераментін зерттеу әдістері (Г. Айзенг).

Мінез туралы түсінік. Мінез және адамның даралық өзгешелігі. Мінезді білу – оқушылармен дұрыс қарым-қатынас жасаудың шарты.

Мінездің құрылысы. Адамның мінез-құлық ерекшеліктерінің әлеуметтік ортамен өмір сүрген жағдайына байланысты келуі. Мінез қасиеттері. Мінез

сапалары.

Мінез-құлық теориялары (Г. Кречмер, И.Шелдон, А.Леонгард).

Мінез бітімі мен оның көрінісі. Мінез және темперамент. Адам мінезіндегі туа пайда болатын өзгешеліктермен жүре пайда болатын қасиеттер. Психологиядағы мінез дамуы туралы ілім. Қылық және мінездің қалыптасуы. Мінез және жағдай. Оқушы мінезін зерттеу әдістері.

Темперамент және мінез мәселесін зерттеген қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: темперамент, нерв процесінің күші, теңдігі, ширақтығы, қозғалғыштығы, құбылмалылығы, жоғары нерв қызметінің типтері, темперамент түрлері, реактивтігі, активтігі, ырғақтылығы, қаталдығы, экстраверсия, интроверсия, сезім қозғыштығы, іс-әрекеттегі даралық өрнек.

4.3 тақырып. Қабілет

Қабілет жайында түсінік. Қабілет және іс-әрекет. Қабілеттің көлем және сапа жағынан сипаттамасы. Қабілеттің құрылысы. Қабілеттілікті анықтау өлшеу мәселелері. Қабілеттің компенсациялық сипаты. Қабілеттіліктің жалпы түрлері мен жеке түрлері. Творчестволық қабілеттер. Талант. Талантты дамытып қалыптастыру.

Нышан және қабілет. Қабілеттіліктің туа берілетін және жүре пайда болатын қасиеттері. Қабілеттіліктің жоғары нерв қызметінің жалпы және жеке типтеріне қатынасы.

Қабілет теориялары (Б.Ф. Гоноболин, С.Т. Теплов, Н.В. Кузьмина).

Қабілеттілікті қалыптастыру. Қабілетті дамытып отырудың оқыту әдісіне тәуелділігі. Қабілеттердің қалыптасуында ықылас – ынтаның икемділіктің алатын орны. Қабілет және еңбек. Шәкірттердің қабілетін дамытуда ұстаздармен жанұяның ролі. Қабілеттілік және оқушылардың мамандық бағдар алуындағы міндеттер.

Педагогикалық қабілет. Педагогикалық қабілет құрылымы және олардың өзара шарттылығы. Адам қабілетін зерттеу әдістері. Адам қабілетінің көрініс беру мәселесін қарастырған қазақстандық ғалымдар.

Негізгі ұғымдар: қабілет, нышан, талант, жоғары нерв қызметтерінің типтері, еңбек сүйгіштік, қызығу, бейімділік, мамандықты игеру, оқушылардың мамандық бағдары.

V-БӨЛІМ. Жас ерекшелік және педагогикалық психологияның жалпы мәселелері

5.1-тақырып. Жас ерекшелік психологиясы пәні, міндеттері және зерттеу әдістері

Жас ерекшелік психологиясы пәні және оның міндеттері. Онтогенезде тұлғаның психикасының дамуы мен қалыптасуының динамикасы мен заңдылықтары. Индивидтің тұлға болып қалыптасуының қазіргі философиялық теориялары. Баланы оқыту мен тәрбиелеуде қоғамдық пайдалы іс-әрекеттер.

Жеке тұлғаның іс-әрекеті мен мінез-құлқын қалыптастыруда өзіндік сананың орны.

Жас ерекшелік психологиясының шығуы және дамуы туралы қысқаша тарихи мәлімет. (П.П. Блонский, Л.С. Выготский, С.Л. Рубинштейн, Н.А. Леонтьев, Д.Б. Эльконин и др.). Жас ерекшелік психологиясы мен педагогикалық психологияның бірлігі. Жас ерекшелік және педагогикалық психологияның басты мәселесі – психикалық дамудың шарттары мен қозғаушы күші.

Жас ерекшелік психологиясының зерттеу әдістері: бақылау, оның түрлері, эксперимент және оның түрлері. Сынақ (тест) әдісі. Социометрия әдісі. Анкета әдісі. Адамның психикалық дамуында мінез-құлықты анықтайтын әдістер.

Негізгі ұғымдар: психикалық даму, даралық сана, онтогенез, жетекші іс-әрекет, әрекеттану, интеллект (ақыл-ой), ғылыми пәннің зерттеу объектісі, әдіс, проблемды ситуация, методика, теориялық ойлау, психологиялық білім, психодиагностика.

5.2-тақырып. Жеке тұлғаны психикалық дамыту мен қалыптастырудың динамикасы мен заңдылықтары

Жеке адамның психикалық дамуы мен қалыптасуы туралы ілім. Баланың психикалық дамуы мен оның жеке басының қасиеттерін қалыптастыруда оқыту мен тәрбиенің шешуші маңызы, осы істердің өзара ұштастыра жүргізілуіне тәуелді екендігі. Мектеп оқушысының психикалық даму процесінде сыртқы факторлардың (экстероризация) ішкі факторларға айналуы. Таным процесінде қоғамдық пайдалы істердің нақтылы білімінің, ептілік пен дағдының ақыл-ой әрекеттері арқылы ішкі факторларға (интериоризацияға) айналуы.

Бала психикасының біркелкі дамымау себептері. (П. Я. Гальперин и Ж. Пиаже, Л.С. Выготский, Д.Б.Эльконин). Сенсорлық кемшілігі бар баланың психикалық дамуы бала психикасының дамуындағы уақытша тоқырау-оқу тәрбие істерінің салғырт жүргізілуінен. Психикалық дамуды тездету (акселерация) проблемасы. Адам психикасының дамуын кезеңдерге бөлу. Жас кезеңдеріне орай адам психикасының дамуы.

6-7 жасар балаларды мектептегі оқу мен тәлім-тәрбиеге даярлаудың басты талаптары. Оқу – бастауыш класс оқушыларының психикалық дамуындағы іс-әрекет түрлерінің жетекші саласы. Бастауыш мектеп жасындағы оқушылардың еңбек әрекетінің психологиялық ерекшеліктері (Л.С. Выготский). Бастауыш мектеп жасындағы оқушылардың психологиясы (А.В. Запорожец, Д.Б. Эльконин). Жеткіншек жастағылардың психикалық дамуындағы әлеуметтік факторлардың жетекші роль атқарып, олардың жеке басының қалыптасуындағы ықпалы.

Ересектікке өту кезеңінің жаңа тенденциялары (Л.С.Выготский, Д.Б.Эльконин, Л.И.Божович, И.С.Кон, Д.И.Фельдштейн).

Жеткіншектерді оқыту мен тәрбиелеу істерінің психологиялық негіздері және олармен жұмыс жүргізу ерекшеліктері. Оқушылардың қатар-

құрбыларымен жүргізілетін істер және олардың мақсат - мүдделерін қалыптастыру. Ата-аналармен жүргізілетін тәрбие жұмыстарының психологиялық принциптері.

Баланың жасөспірімдік кезеңі және өзіндік ерекшеліктері. Жасөспірімнің оқу мен мамандыққа ұмытылуы. Жеке басының қоғамдық қажеттіліктері мен мүдделерінің бірлігі. 14-17 жас арасындағы жастардың ақыл-ой әрекеттерінің сыр-сипаты. Ойшылдығы, арман-қиялы, мақсат-мұраты, достық пен сүйіспеншілік сезімдері, талғамы мен қызығулары. Жасөспірім теориялары (С.Т.Холл, Э.Шпрангер, Ш.Бюлер, Э.Эриксон, К.Хорни, И.С.Кон, Д.И.Фельдштейн).

Негізгі ұғымдар: психикалық даму, акселерация, даралық сана, өзіндік сана, адамгершілік, өзін-өзі бағалау, жеткіншек жас, жыныстық жетілу, даралық, дүниетаным, өзіндік сана, әлеуметтік белсенділік, кәсіптік оқу әрекеті, еңбек сүйгіштік, кәсіптік бағдар, жыныс тәрбиесі, білім және әлеуметтік кемелдену.

5.3-тақырып. Педагогикалық психологияның тұлға қалыптасуындағы рөлі

Тәрбие психологиясының басты міндеті жеке адамды қалыптастырудың психологиялық механизмін зерттеу. Іс-әрекет және жеке адамды қалыптастыру. Жеке адамның даму деңгейі мен оның белсенділігімен ара-қатынасы. Ниеттің негізгі мақсаты – адамның қажеттіліктерін анықтау. Оқушылардың басты ниет тілектерінің өсуі мен қалыптастыру заңдылықтары. Оқушының өзіндік ерекшелігі мен кісілік қасиеттерінің өзге адамдармен қарым-қатынасында айқын байқалуы. Жеке адамның өзіндік қасиеттерін қалыптастырудың психологиялық механизмдері. Адамның тұтастық құрылымының өзгеру сипаты. Оқушының мінез-құлық қасиеттеріндегі уақытша қайшылықтардың кездесуі және олардың бірізді дамымау себептері. Тәрбие ісін меңгеру мәселесі және оның психологиялық мәні. Тәрбие теориялары (З. Фрейд, А. Адлера, К. Юнга, Э. Фромма, Э. Эриксона, А. Маслоу, К. Роджерс, У. Джемс, Э.Торндайк, Л.С. Выготский).

Оқыту процесі – педагогикалық психологиядағы теориялық және қолданбалы проблема. Оқытудың танымдық және коммуникативтік моделі. Оқыту мәселесінің теориялары (Л.С.Выготскийдің мәдени-тарихи концепциясы, П.Я Гальпериннің ақыл-ой әрекетін сатылап қалыптастыру теориясы, Оқытуды дамыту теориясы В.В.Давыдов, Д.Б.Эльконин, проблемалық оқыту Т.В. Кудрявцев, А.М. Матюшкин және т.б.).

Педагог – мұғалімдердің іс-әрекетіне қойылатын бүгінгі талаптар. Педагогикалық іс-әрекеттің психологиялық құрылымы. Оқушылардың іс-әрекетінде пән мазмұнын ұйымдастырудағы психологиялық талаптар. Оқушылардың іс-әрекеттерін белгілі мәселелерді шешуге бағдарлап, оларды ұйымдастырып, жүзеге асыруына қойылатын психологиялық талаптар. Оқу әрекетінде шәкірттердің өздік іс-қимылдарын дамыту. Мұғалім қызметінің

жемісті болуын бағалап отыру өлшемі.

Мұғалімнің маңызды кәсіби тұлғалық қасиеттері. Кәсіби сапаларды қалыптастыру теориясы (Н.Д. Хмель, К.С. Успанов).

Ұстаз психологиясы және педагогикалық іс-әрекет теориясы (Н.В. Кузьмина, А.К. Маркова, И.А. Зимняя, Н.Д. Хмель).

Негізгі ұғымдар: адамның өз мінез-құлқын басқару мен өзін-өзі тәрбиелеуі, оқу және үздіксіз білім алу, оқыту және үйрету, білім және өздігінен білім алу, өзіндік ақыл-ой, оқуға ниеттілік пен ықылас, танымдық қызығулар, бейімділік пен қабілет, педагогикалық қызмет, мұғалімнің ұстаздық қызметі, ұстаздық әрекет, педагогикалық жағдай, коммуникативті (байланыс жасау) және сөйлеу қабілеттері, ұстаздық қабілет, ұстаздық шеберлік, ұстаздық қызметтің манері, ұстаздық қатынас, ұстаздық әдеп, мұғалімнің беделі.

СЕМИНАР (ПРАКТИКАЛЫҚ) САБАҚТАРЫНЫҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ

1 тақырып. Психологиялық білімнің балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі маңызы

2 тақырып. Психикалық функциялар және орта

3 тақырып. Іс-әрекеттегі қажеттілік және мотивация

4 тақырып. Тұлға белсенділігі және оның өмірлік ұстанымы

5 тақырып. Мектептегі оқу процесіндегі зейін

6 тақырып. Теориялық түсініктегі түйсік

7 тақырып. Тұлғаның есі және іс-әрекеті

8 тақырып. Тұлға және ойлау қабілеті

9 тақырып. Қиял түрлері

10 тақырып. Ақыл ой мен эстетикалық сезім және оларды оқушыларда қалыптастыру жолдары

11 тақырып. Адам темпераментінің түрлері және мазмұндық сипаты

12 тақырып. Қабілет және іс-әрекет

13 тақырып. Қазіргі педагогикалық психологияны дамытудағы негізгі бағыттар

14 тақырып. Баланың психикасын дамытудағы қозғаушы күштер

15 тақырып. Педагогикалық іс-әрекеттің психологиялық құрылымы

ӨЗДІК ЖҰМЫСТАРДЫҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ (СӨЖ, СОӨЖ)

1 тақырып. Сана туралы түсінік

2 тақырып. Психология ғылымының Қазақстандағы даму жолдары

3 тақырып. Дағды, икем, әдет-әрекеттің құрылымы

4 тақырып. Қарым-қатынас мәдениеті

5 тақырып. Кісілік имандылықтың басты белгісі

6 тақырып. Өзін-өзі тәрбиелеу мәселелері

7 тақырып. Сөйлеудің оқыту процесінде дамуы

8 тақырып. Жоғарғы деңгейдегі сезімдер

- 9 тақырып. Ерікті тәрбиелеу
- 10 тақырып. Ұлттық мінез
- 11 тақырып. Жас ерекшелік психологиясының даму тарихы.
- 12 тақырып. Жас ерекшелік психологиясының салалары.
- 13 тақырып. Психологиядағы тұлғаның дамуы.
- 14 тақырып. Акселерацияның психикалық дамуының психологиясы.
- 15 тақырып. Баланың мектептегі оқытудағы даярлану проблемасы.
- 16 тақырып. Баланың сөйлеуді меңгеру психологиясы.
- 17 тақырып. Бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекеті.
- 18 тақырып. Бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеу әдістерімен құралдары.
- 19 тақырып. Жас өспірімнің девиантты мінез-құлқының әлеуметті-психологиялық мәселелері.
- 20 тақырып. Жас өспірімнің деликвентті мінез-құлқының ерекшелігі.
- 21 тақырып. Жас өспірімдердің ересек сезіну психологиялық ерекшелігі.
- 22 тақырып. «Қиын» жасөспірім психологиясы.
- 23 тақырып. Жас өспірімнің өзін-өзі бағалауы.
- 24 тақырып. Жастық шақ жастағы санасезімнің даму ерекшелігі.
- 25 тақырып. Жастық шақ жастағы кәсіби қызығушылықты қалыптастыру.
- 26 тақырып. Өзін-өзі тәрбиелеу басқарудың бір формасы.
- 27 тақырып. Оқушы тұлғасын қалыптастырудағы оқытушының рөлі.
- 28 тақырып. Оқыту психологиясы.
- 29 тақырып. Оқытушы іс-әрекетіндегі педагогикалық қабілеттің рөлі.
- 30 тақырып. Оқытушының кәсіби қасиеттері.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі әдебиеттер

1. Намазбаева Ж.И. Психология. - Алматы, 2005.
2. Жарықбаев Қ. Жантану негіздері. - Алматы, 2004
3. Зимняя И.А. Педагогикалық психология. – Алматы, 2005
4. Жарықбаев Қ., Саңғылбаев О. Психология. - Алматы, 2011
5. Сатиева Ш. Даму психологиясы. - Астана, 2012
6. Жұбаназарова Н.С. Жас ерекшелік психологиясы. - Алматы: Қазақ университеті, 2012.
7. Ишанов П.З., Бейсенбекова Г.Б. Психологиялық-педагогикалық диагностика негіздері. – Қарағанды, 2012
8. Бапаева М.К. Даму психологиясы. - Алматы, 2014
9. Сәбет Бап-Баба. Психология негіздері: Оқу-анықтамалық қолданба. - Алматы: Нұр-пресс, 2007
10. Бейсенбекова Г.Б., Молдабаева Р.А., Нұрғалиева С.М., Жас ерекшелік психологиясы. – Қарағанды, 2012.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 2013
12. Лавриненко В.Н. Психология и этика делового общения. Учебник для

- бакалавров. - М., 2013
13. Немов Р.С. Психология в 3-х томах. Общие основы психологии. - М., 2013
  14. Загвязинский В. И. Теории обучения и воспитания. - М., 2013
  15. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. - М.: Академия, 2010
  16. Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология: Развитие человека от рождения до поздней зрелости: Учебное пособие для вузов. - М.: Юрайт, 2011
  17. Гальперин П.Я. Введение в психологию: Учеб. пособие для вузов. - 2-е изд. - М.: Кн. дом "Университет", 2000

Қосымша әдебиеттер

- 1 Маклаков А.Г. Общая психология. Учебник для вузов. - М., 2013
- 2 Бордовская Н.В. Психология и педагогика. Стандарт третьего поколения. Учебник для ВУЗов. - М., 2013
- 3 Гуревич П.С. Психология. Учебник для бакалавров. - М., 2013
- 4 Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для ВУЗов. - М., 2013
- 5 Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебник для вузов. - М., 2013
- 6 Хухлаева О.В. Психология развития и возрастная психология. - М., 2013
- 7 Столяренко Л.Д. Психология: Учебник для вузов. - СПб.: Лидер, 2005.
- 8 Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. - М.: Смысл, 2000.
1. Темірбеков А., Балаубаев С. Психология. - Алматы, 1966
2. Тәжібаев Т.Т. Жалпы психология. - Алматы, 1993
3. Алдамұратов. Ә. Қызықты психология. - Алматы, 1991
4. Жарықбаев Қ. Психология. - Алматы, 2004
1. Жарықбаев Қ., Әбдрахманов Ә. Психология терминдерінің орысша-қазақша сөздігі. - Алматы, 1976
2. Мұқанов М. Жас және педагогикалық психология. - Алматы, 1982
3. Педагогикалық және жас ерекшелігі психологиясы. Ред.бас. А.В. Петровский. - Алматы, 1987
4. Сәбет БАП-БАБА. Жантану негіздері. - Алматы, 2001
5. Жақыпов С.М., Бердібаева С.Қ. Психология: Адамзат ақыл-ойының қазынасы. - Алматы, 2015
6. Шерьязданова Х.Т. Учите детей общению. - Алматы, 1992
7. Джакупов С.М. Управление познавательной деятельностью студентов в процессе обучения. - Алматы, 2002

Интернет ресурстар

1. <http://www.psy.msu.ru>
2. <http://www.psychol.ras.ru>
3. <http://www.psy.msu.ru/>

4. tarasinfo. kz
5. [http:// psychology.ru](http://psychology.ru);
6. <http://www.eurobook.ru>;
7. <http://www.schools.kz>

Авторлық ұжым:

Ұзақбаева С.А. – педагогика ғылымдарының докторы, профессор
Көшербаева Ғ.Н. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент
Абилова З.Т. – педагогика ғылымдарының магистрі, аға оқытушы

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН**

ТИПОВАЯ УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА

PRCh 1201 ПСИХОЛОГИЯ И РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕКА

по специальности бакалавриата
5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

2 кредита

Алматы 2017

Предисловие

1 РАЗРАБОТАНА И ВНЕСЕНА Казахским университетом международных отношений и мировых языков им. Абылай хана

2 РЕЦЕНЗЕНТЫ: Тилеубаева М.С., доктор PhD, КазУМОиМЯ им.Абылай хана; Шерьязданова Х.К., д.психол.н., профессор КазГосЖенПУ

3 УТВЕРЖДЕНА И ВВЕДЕНА В ДЕЙСТВИЕ приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан № 425 от 05.07.2016 года

4 Типовая учебная программа разработана в соответствии с Типовым учебным планом специальности бакалавриата 5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

5 РАССМОТРЕНА на заседании Республиканского Учебно-методического совета от «4» июля 2016 года. Протокол № 11

Содержание

1. Пояснительная записка
2. Тематический план дисциплины
3. Содержание дисциплины
4. Список рекомендуемой литературы

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Формирование личности современного человека - одна из главных задач любого государства, в решении которой видное место принадлежит будущим учителям. В их профессиональной подготовке всевозрастающее значение приобретает психологическое образование, так как настоящий учитель, помимо хорошего знания преподаваемого учебного предмета, должен еще владеть филигранной техникой педагогически целесообразного воздействия на развивающуюся личность учащегося, глубоко понимать сложнейшие психологические закономерности всестороннего совершенствования человека. Именно овладению профессионально ориентированными психологическими знаниями и умениями призван способствовать курс общей психологии, являющийся обязательным для всех студентов, обучающимся педагогическим специальностям.

Курс «Психология и развитие человека» входит в систему профессионально-педагогической подготовки учителя иностранного языка. Типовая учебная программа разработана в соответствии с ГОСО РК специальности бакалавриата 5B011900-Иностранный язык: два иностранных языка

Цель курса: формирование у будущих учителей иностранных языков системы психологических знаний, позволяющих им грамотно анализировать психическую реальность и использовать теоретические знания в практической профессионально-педагогической деятельности.

Задачи курса:

освоение студентами систематизированных знаний наиболее общих категорий психологической науки, имеющих прямое или косвенное отношение к обучению и воспитанию учащихся, а также методов психологического исследования, потенциально необходимых в педагогической деятельности;

ознакомление с методологией и методами психологии как науки, потенциально необходимыми в педагогической деятельности;

формирование практикоориентированных психологических компетенции с целью саморазвития, повышения уровня профессиональной успешности, как в учебно-воспитательной работе с учащимися, так и в жизненно-значимых ситуациях повседневной жизни.

сформировать научно обоснованные представления о диалектической взаимосвязи и взаимообусловленности всех психических явлений и законов психологической науки;

систематизировать знания студентов о наиболее общих психологических закономерностях становления человека на различных этапах их возрастного развития;

обучить студентов методам научного исследования психологических особенностей человека и коллектива в целях грамотного составления их характеристик;

обеспечить освоение практических профессионально-педагогических умений на базе приобретенных знаний важнейших аспектов возрастной и педагогической психологии, необходимых для личностного саморазвития и достижения профессиональной успешности в учебно-воспитательной работе с учащимися.

реализация современных интеллектуальных запросов студентов в сфере высшего профессионального образования педагогического направления.

В ходе изучения курса предполагается формирование у студентов определенных профессиональных знаний и умений.

Студенты должны знать:

- фундаментальные понятия общей психологии, непосредственно относящиеся к проблемам обучения и воспитания;
- содержание различных психологических направлений и теорий;
- современные психологические теории и прикладные исследования о психических процессах, состояниях и личностных особенностях;
- основные методы психологической науки, используемых при изучении человека и коллектива в педагогическом процессе;
- сущность психологических феноменов и закономерностей, актуальных в профессиональной педагогической деятельности по обучению и всестороннему развитию человека.

научно обоснованно анализировать психическую реальность, основные категории общей психологии и психологические закономерности;

адекватно соотносить теоретические представления о сущности психических явлений с практическими аспектами профессиональной педагогической деятельности;

практически использовать психологические методы исследования психических процессов, свойств и состояний в целях саморазвития и повышения уровня человека и профессионально-педагогической успешности;

на основе практикоориентированных психологических знаний развивать и совершенствовать весь комплекс своих общих и специальных педагогических способностей.

Пререквизиты, кореквизиты и постреквизиты учебного курса.

Пререквизиты - учебные предметы, предусмотренные Государственными стандартами среднего общего, специального и среднего профессионального образования: Биология, Самопознание, Человек Общая психология, Возрастная психология и др.

Кореквизиты - учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по специальности «Иностранный язык: два иностранных языка» и изучаемые студентами параллельно: Педагогика и др.

Постреквизиты - учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по данной специальности, и которые будут

изучаться во 2-ом семестре и на последующих курсах обучения: теория и методика воспитательной работы и др.

При реализации искомых теоретических знаний, а также практических профессиональных умений и навыков, следует ожидать достаточный уровень психолого-педагогической подготовленности к будущей профессиональной деятельности.

ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛИНЫ

Раздел 1. Введение в психологию

- 1.1. Предмет, задачи и методы психологии
- 1.2. Особенности развитие психики и сознания

Раздел 2. Личность в деятельности и общении

- 2.1. Деятельность и Общение
- 2.2. Психология личности

Раздел 3. Психические (познавательные) процессы

- 3.1. Внимание
- 3.2. Ощущение и Восприятие
- 3.3. Память
- 3.4. Мышление
- 3.5. Воображение

Раздел 4. Эмоционально-волевая сфера и индивидуально-психологические особенности личности.

- 4.1. Чувства, Воля
- 4.2. Темперамент и Характер
- 4.3. Способности

Раздел 5. Общие вопросы психологии развития и педагогической психологии

- 5.1. Предмет психологии развития
- 5.2. Закономерности и динамика психического развития и формирование личности учащихся
- 5.3. Роль педагогической психологии в формировании личности

СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

Введение

Курс рассчитан на 2 кредита общим объемом 90 часа, из них: 15 ч.- аудиторных занятий, 15ч – семинарских, 30ч.- самостоятельная работа студентов с преподавателем (СРСП) и 30 ч. – самостоятельной работы студентов (СРС), что должно обеспечить рациональное и полноценное освоение предлагаемого курса.

Настоящая программа разработана авторским коллективом кафедры педагогики и психологии Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылай хана с учетом уже имеющегося многолетнего опыта организации учебной работы студентов.

Курс "Психология и развитие человека" направлен на изложение современного состояния природы психики, о ее специфике, структуре и динамике, а также на то, чтобы представить систему категорий и понятий, с помощью которых наука выражает все многообразие проявлений человеческой реальности. Предмет изучения – внутренний, субъективный мир человека; его система взаимосвязей и отношений с другими людьми.

Психология и развитие человека интегративная наука о человеке изучается вслед за физиологией, надстраивая свои знания на данные этой дисциплины. Психология и развитие человека изучается параллельно с педагогикой, предполагая, что знания об организации учебного процесса настраиваются на общие знания о фактах, механизмах и закономерностях психической жизни человека. Также психология и развитие человека изучается параллельно с естествознанием, определяя психику как часть биосистемы биосферы Земли. Кроме того, знания общей психологии настраиваются на уровень знаний бывшего школьника по биологии, химии, обществознанию, затрагивают такие области знаний, как социология, философия, этике, изучаемые в вузе.

Данный курс состоит из семи основных разделов. *Первый раздел* рассматривает проблему психологии как науки. Основные этапы истории развития психологии. Отрасли психологии, изучающие различные аспекты развития человека, а также методы исследования психологии. Раскрываются психологические особенности сознания человека: становления, формирования и развития для обучения и воспитания детей. Рефлекторная природа психического как свойства нервной системы, мозга. Объективный характер психологических закономерностей.

Особенности развитие психики и сознания. Психика как продукт и фактор эволюционного процесса. Качественные преобразования психической деятельности в процессе антропогенеза. Психика и сознание. Сознание и язык. Структура сознания и его основные психологические характеристики. Сознание и бессознательное.

Во втором разделе личность в деятельности и общении.

Понятие о деятельности. Предметный характер человеческой

деятельности. Деятельность и активность субъекта. Потребности как источник активности человека. Потребности и мотивация деятельности. Общественная природа и совместный характер деятельности людей. Единство сознания и деятельности. Структура деятельности человека. Понятие об общении. Многоплановый характер общения: коммуникативная, интерактивная и перцептивная стороны общения. Педагогическое общение и его социально-психологические механизмы. Единство общения и деятельности.

Действие как процесс, направленный на достижение поставленной цели. Действия и движения. Управление действием и его контроль.

Происхождение внутренней психической деятельности из деятельности внешней и практической (интериоризация). Роль экстериоризации в форме внешних движений и речевых реакций для контроля психических процессов.

Освоение деятельности. Формирование навыков и основные закономерности упражнений. Возникновение умений. Привычки и их роль в поведении человека. Психология групп и коллектива

Группы и их классификация. Виды групп: условные и реальные, большие и малые, официальные и неофициальные и др. Уровень развития группы - характеристика сформированности межличностных отношений в процессе деятельности. Типология групп по уровню их развития: коллективы, просоциальные ассоциации, диффузные группы, ассоциальные ассоциации, корпорации. Понятие об ощущении и восприятии. Ощущения в свете теории отражения. Рефлекторная природа ощущений. Рецепторы и анализаторы. Отбор информации в ощущениях. Классификация и виды ощущений.

В третьем разделе раскрывается сущность познавательных процессов. Общие свойства ощущений. Чувствительность и ее измерение. Адаптация. Взаимодействие ощущений. Сенсбилизация. Синестезия. Совершенствование ощущений в результате упражнений. Компенсаторные возможности в области ощущений.

Предметность, целостность, структурность, константность, осмысленность восприятия. Направленность личности и восприятие. Апперцепция. Зависимость восприятия от характера деятельности. Объект и фон восприятия.

Четвертый раздел рассматривает проблемы индивидуально-психологических особенностей и эмоциональные состояния человека, таких как темперамент, характер, способности и их взаимовлияние. Понятие о темпераменте. Устойчивость и постоянство темпераментов в процессе развития личности. Историческое содержание терминологии в учении о темпераментах. Круг психических свойств, характеризующих темперамент. Типы темпераментов и их психологическая характеристика.

Физиологические основы темперамента. Тип высшей нервной деятельности и темперамент.

Проблемы изменчивости темперамента. Значение наследственного фактора в происхождении свойств темперамента. Роль темперамента в

трудовой и учебной деятельности человека. Темперамент и индивидуальный стиль деятельности. Свойства темперамента и особенности воспитания учащихся.

Понятие о характере. Характер и индивидуальность человека. Знание характера - основа индивидуального подхода к учащимся.

Структура характера. Черты характера и отношения личности. Характер как программа типичного поведения человека в типичных обстоятельствах. Акцентуация черт характера.

Природа и проявления характера. Характер и темперамент. Природные и социальные предпосылки характера. Учение о характере в истории психологии. Поступок и формирование характера. Характер и обстоятельства.

В пятом разделе рассматривается предмет психологии развития и процесс учения как теоретическая и прикладная проблема педагогической психологии, проблема возраста закономерности и динамика психического развития и формирования личности в онтогенезе, современные философские теории о психическом развитии индивида и формировании его личности, ведущая роль жизни и общественно полезной деятельности, обучения и воспитания в психическом развитии ребенка и формировании его личности и роль сознательного отношения к собственной жизни, деятельности и поведения для становления человека.

Раздел 1. Введение в психологию

Тема 1.1 Предмет, задачи и методы психологии

Определение психологии как науки (В. Вундт, Л.С. Выготский, Б.Г. Ананьев). Основные этапы истории психологии. Значение психологических знаний для обучения и воспитания детей. Проблема профессиональной психологической подготовленности учителя и воспитателя. Определение психологии как науки. Рефлекторная природа психического как свойства нервной системы, мозга. Психологический анализ человека как субъекта познания, труда и общения. Объективный характер психологических закономерностей.

Современная психология, ее задачи и место в системе наук. Философско-методологические принципы психологической науки. Психология и педагогика. Структура современной психологической науки. Базовые и прикладные отрасли психологии и их задачи. Возникновение "стыковых" областей психологии. Понятие об общей психологии и междисциплинарные связи психологической науки.

Понятие об основных методах психологии и их разновидностях. Наблюдение, лабораторный и естественный эксперимент. Анкеты, интервью и другие методы сбора и анализа материала. Методы психологического изучения, доступные для педагога. Психодиагностика, психологические тесты и конкретные методики психологического исследования. Казахстанские ученые, исследовавшие проблемы психологии как науки (М.Муканов,

Т.Тажибаев, К.Б. Жарикбаев и т.д.).

Основные понятия: психология, психика, рефлекторный характер психики, принцип детерминизма, единство сознания и деятельности, принцип развития психики в деятельности, принцип всеобщего изменения и развития психических явлений, принцип всеобщей взаимосвязи психических явлений, принцип познаваемости психических явлений, структура современной психологии, задачи современной психологии, наблюдение и эксперимент, методы опроса, психологические тесты и психодиагностика.

Тема 1.2. Особенности развитие психики и сознания.

Развитие форм отражения действительности. Возникновение психики как результата эволюции материи. Аналитико-синтетический характер психической деятельности.

Эволюционная теория (Ч. Дарвин). Развитие психики в филогенезе: тропизмы, инстинкты, на учение, интеллектуальное поведение на разных стадиях развития животного мира. Психические функции и строение органов. Психические функции и среда. Общение и «язык» животных. Зависимость психических функций от среды и строения органов. Психика и эволюция нервной системы.

Рефлексологическая теория (В.М. Бехтерев). Условия перехода к высшей форме отражения – человеческому сознанию. Роль труда в возникновении сознания. Влияние труда на эволюцию человеческих органов. Общественная природа сознания. Сущность различий психики животных и человека. Развитие коры больших полушарий как аппарата, обеспечивающего работу сознания. Сознание и язык.

Теория развития высших психических функции (Л.С. Выготский).

Высшая нервная деятельность, осуществляемая нервной системой – материальная основа психики. Строение нервной системы и функции ее отделов.

Процессы высшей нервной деятельности и законы их функционирования (иррадиация и концентрация взаимная индукция динамический стереотип). Функциональные системы (афферентный синтез, принятие решения и акцептор действия: обратная связь).

Первая и вторая сигнальная системы и их взаимодействие (И.П. Павлов). Проблемы сознания (У.Джемс, С.Л.Рубинштейн).

Казахстанские ученые, исследовавшие проблемы психики и сознания человека.

Основные понятия: отражение, раздражимость, тропизмы, чувствительность, инстинкты, условно рефлекторная деятельность, на учение, интеллектуальное поведение, «язык» животных, орудийная деятельность животных, сознание.

Раздел 2. Личность в деятельности и общении

Тема 2.1 Деятельность и Общение

Понятие о деятельности. Предметный характер человеческой деятельности. Деятельность и активность субъекта. Потребности как источник активности человека. Теория потребностей (А. Маслоу). Потребности и мотивация деятельности. Общественная природа и совместный характер деятельности людей. Теория единства сознания и деятельности (С.Л. Рубинштейн). Теория деятельности (А.Н. Леонтьев). Человек как деятель в среде (М.Я. Басов). Строение деятельности (А.Н. Леонтьев). Структура деятельности человека.

Действие как процесс, направленный на достижение поставленной цели. Действия и движения. Управление действием и его контроль.

Основные виды деятельности: игровая, учебная, трудовая и их психологические особенности. Педагогическая деятельность.

Понятие об общении. Многоплановый характер общения: коммуникативная, интерактивная и перцептивная стороны общения. Педагогическое общение и его социально-психологические механизмы. Единство общения и деятельности. Общение как обмен информацией. Общение и язык. Вербальная коммуникация – речь как процесс общения с помощью языка. Механизмы речи и ее расстройства. Развитие речи у детей. Речь учителя и формирование умений речевого общения у школьников. Невербальная коммуникация. Психологические теории общения (Б.Г. Ананьев, А.А. Бодалев, А.Г. Ковалев, А.А. Леонтьев, Ж. Пиаже, Б.Ф. Ломов, В.Н. Мясищев, А.В. Петровский и др.). Теории речи (Л.С. Выготский, И.П. Павлов, А.А. Леонтьев, Т.Н. Ушакова).

Казахстанские ученые, исследовавшие проблемы деятельности и общения человека.

Основные понятия: деятельность, активность, действия, операции, потребности, мотивы, цель, задача, план (программа) действия, интериоризация, экстериоризация, общение, коммуникация, социальная перцепция, педагогическое общение, язык, речь, невербальная коммуникация.

Тема 2.2. Психология личности

Понятие о личности в психологии. Индивид и личность. Личность как субъект межличностных отношений, опосредованных деятельностью. Личностный подход педагога к изучению, пониманию и воспитанию учащихся.

Структура личности. Индивидуальность, ее структура и особенности. Задача и пути изучения личности как субъекта межличностных отношений в коллективе. Биологическое и социальное в структуре индивидуальности. Личность как социальное качество человека и ее системное строение.

Теории личности (К. Юнг, А. Адлер, К. Роджерс, Б.В. Зейгарник, А.Н. Леонтьев).

Активность личности. Активность личности и ее жизненная позиция.

Анализ современных теорий личности и ее активности. Формирование социально-ценных потребностей учащихся.

Направленность личности. Мотивы и мотивировки поведения. Виды мотивов. Интересы, убеждения и мировоззрение личности. Установки личности и особенности их формирования. Самосознание, самооценка и их роль для становления личности. Уровень притязаний. Понятие формирования личности в психологии и педагогике. Движущие силы развития личности. Социализация. Методы изучения личности.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблемы личности.

Основные понятия: человек, индивид, личность, индивидуальность, персонализация, активность личности, интересы, убеждения, жизненная позиция, установка, направленность, цели личности, уровень притязаний, фрустрация, образ «я», самооценка, ценностные ориентации личности.

Раздел 3. Психические (познавательные) процессы

Тема 3.1 Внимание

Понятие о внимании. Теоретические концепции внимания в психологии и педагогике (Т. Рибо, Д.Н. Узнадзе, П.Я. Гальперин, Н.Ф. Добрынин, и др.).

Виды внимания. Непроизвольное, произвольное и послепроизвольное внимание: характеристика причин, их вызывающих. Внимание в учебном процессе школы. Пути развлечения и поддержания внимания школьника в обучении.

Физиологические основы внимания. И.П. Павлов и А.А. Ухтомский о механизмах мозговой деятельности, обеспечивающих сосредоточение на объекте. Современные представления о нейропсихологических основах внимания.

Структура и свойства внимания. Устойчивость внимания. Переключение внимания. Распределение внимания. Объем внимания. Расстройства внимания, их учет и коррекция в учебно-воспитательном процессе. Методы изучения внимания школьника на уроке.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития и формирования внимания.

Основные понятия: внимание, доминанта, индукция первых процессов, произвольное, непроизвольное, послепроизвольное внимание, устойчивость, распределение, переключение, объем и концентрация внимания, рассеянность.

Тема 3.2 Ощущение и Восприятие

Понятие об ощущении. Ощущения в свете теории отражения. Рефлекторная природа ощущений. Рецепторы и анализаторы. Отбор информации в ощущениях. Классификация и виды ощущений.

Общие свойства ощущений. Чувствительность и ее измерение. Адаптация. Взаимодействие ощущений. Сенсбилизация. Синестезия. Совершенствование ощущений в результате упражнений. Компенсаторные

возможности в области ощущений.

Понятие об ощущении и восприятии. Ощущения в свете теории отражения. Рефлекторная природа ощущений. Рецепторы и анализаторы. Отбор информации в ощущениях. Классификация и виды ощущений.

Общие свойства ощущений. Чувствительность и ее измерение. Адаптация. Взаимодействие ощущений. Сенсбилизация. Синестезия. Совершенствование ощущений в результате упражнений. Компенсаторные возможности в области ощущений.

Теории восприятия (И.М. Сеченов, И.П. Павлов, П.А. Анохин, А.А. Бодалев).

Предметность, целостность, структурность, константность, осмысленность восприятия. Направленность личности и восприятие. Апперцепция. Зависимость восприятия от характера деятельности. Объект и фон восприятия.

Классификация и виды восприятий. Роль моторных компонентов в восприятии. Объем зрительного восприятия. Восприятие пространства и времени. Зрительные иллюзии. Наблюдение и условия его эффективности.

Методы изучения восприятия школьника на уроке.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития ощущения и восприятия.

Основные понятия: теория отражения, ощущение, перцептивная деятельность; качество, интенсивность, продолжительность ощущений; экстеро-, интеро-, проприоцептивные ощущения, предметность, целостность, структурность, константность, осмысленность восприятия; апперцепция, иллюзия восприятия, восприятие пространства и времени, наблюдение.

Тема 3.3 Память

Понятие о памяти. Теории памяти. Память и деятельность личности. Физиологические основы памяти. Представления памяти. Виды памяти.

Процессы памяти. Запоминание и действие. Кратковременная и долговременная память. Оперативное запоминание. Непроизвольное и произвольное запоминание. Мотивы запоминания. Смысловое и механическое запоминание. Заучивание и приемы его организации учителем.

Теории памяти (Г. Эббингауз, Р. Аткинсон, С. Норман, П.Р. Лурия, П.Я. Гальперин).

Воспроизведение и узнавание. Непроизвольное и произвольное воспроизведение. Припоминание и воспоминание. Забывание. Темпы забывания. Сохранение. Реминисценция. Ретроактивное и проактивное торможение.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития памяти.

Основные понятия: память, запоминание, заучивание, воспроизведение, узнавание, сохранение, реминисценция.

Тема 3.4 Мышление

Понятие о мышлении как высшей форме познавательной деятельности. Социальная природа мышления. Мышление и личность. Детерминация мышления. Мышление и чувственное познание. Изучение мышления в психологии. Понятие. Мыслительные операции. Анализ и синтез в процессах мышления.

Мышление и речь. Единство мышления и речи. Физиологические основы мышления. Внутренняя речь и роль скрытых речевых реакций в процессе мышления. Роль слова в формировании понятий. Формирование понятий в процессе обучения.

Теории мышления (Л.С. Выготский, Б. Тихомиров, П.Я. Гальперин).

Мышление как деятельность. Мотивация мыслительной деятельности. Проблемная ситуация и задача. Мышление и решение задач. Вероятностная структура мыслительной деятельности. Психологические проблемы компьютеризации обучения. Виды мышления и его индивидуальные особенности. Методы изучения мышления учащихся..

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития мышления (М. Муқанов).

Основные понятия: мышление, внутренняя речь, понятие, анализ, синтез, сравнение, обобщение, проблемная ситуация, задача, самостоятельность.

Тема 3.5 Воображение

Понятие о воображении. Социальная природа воображения. Воображение как специфический вид деятельности.

Активная роль воображения в проблемных ситуациях, характеризующихся дефицитом информации. Воображение как «образное мышление». Роль фантазии в художественном и научном творчестве. Опережающее отражение в процессе воображения. Виды воображения. Пассивная фантазия, грезы. Мечта и практическая деятельность.

Аналитико-синтетический характер процессов воображения. Способы синтезирования, обеспечивающие возникновение образов.

Физиологические основы воображения. Индивидуальные качества воображения. Роль фантазии в игровой деятельности ребенка и творческой деятельности взрослого.

Методы изучения мышления и воображения школьника на уроке.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития воображения (М. Муқанов).

Основные понятия: «искусственный интеллект, воображение, опережающее отражение, интуиция, агглютинация, гиперболизация, заострение, схематизация, типизация, фантазия, творчество, мечта.

Раздел 4. Эмоционально-волевая сфера и индивидуально-психологические

особенности личности

Тема 4.1 Чувства, Воля

Понятие о чувствах. Чувства и потребности человека. Роль чувств в практической и познавательной деятельности. Сигнальная и регулятивная функция эмоциональных состояний. Физиологические основы чувств.

Формы переживания чувств. Эмоции. Аффекты. Настроения. Эмоциональный стресс. Основные эмоциональные состояния и их внешнее выражение. Динамика чувств. Историческая обусловленность чувств человека.

Теории чувств (Ч. Дарвин, У. Джемс, К. Ланге, К. Иззард, Г. Селье).

Чувства и личность. Содержание высших чувств. Нравственные чувства. Любовь в подростковом и раннем юношеском возрасте. Интеллектуальные и эстетические чувства, их формирование у школьников. Методы изучения чувств и эмоции школьника.

Понятие о воле. Мотивационная сфера личности и волевая деятельность. Важнейшие особенности волевой деятельности. Саморегуляция деятельности. Влечения и желания. Стремления личности. Риск как проявление активности субъекта.

Теория воли (И.С.Селиванов).

Волевой акт и его структура. Звенья волевого акта. Принятие решения и его психологическая характеристика. Волевое усилие. Локализация контроля. Ответственность. Волевые качества и их формирование. Задачи воспитания и самовоспитания.

Методы изучения воли школьника на уроке.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития чувств и волевых качеств.

Основные понятия: чувства, эмоции, амбивалентность чувства, тревога, радость, удивление, стыд, чувственный тон, эмоциональное состояние, страсть, эмоциональный стресс, аффект, настроение, эмпатия, высшие чувства, воля, детерминизм, волевой акт, борьба мотивов, принятие решения, волевое усилие, волевые качества, локализация контроля, саморегуляция, ответственность

Тема 4.3 Темперамент и Характер

Понятие о темпераменте. Устойчивость и постоянство темпераментов в процессе развития личности. Историческое содержание терминологии в учении о темпераментах. Круг психических свойств, характеризующих темперамент. Типы темпераментов и их психологическая характеристика. Физиологические основы темперамента. Тип высшей нервной деятельности и темперамент.

Теория темперамента (Гиппократ, Б.С. Теплов, В.С. Русалов).

Проблемы изменчивости темперамента. Значение наследственного фактора в происхождении свойств темперамента. Роль темперамента в трудовой и учебной деятельности человека. Темперамент и индивидуальный стиль деятельности. Свойства темперамента и особенности воспитания учащихся.

Методы изучения темперамента школьника на уроке (Г. Айзенг).

Понятие о характере. Характер и индивидуальность человека. Знание характера - основа индивидуального подхода к учащимся.

Структура характера. Черты характера и отношения личности. Характер как программа типичного поведения человека в типичных обстоятельствах. Акцентуация черт характера.

Теории характера (Г. Кречмер, И.Шелдон, А.Леонгард).

Природа и проявления характера. Характер и темперамент. Природные и социальные предпосылки характера. Учение о характере в истории психологии. Поступок и формирование характера. Характер и обстоятельства. Методы изучения характера человека.

Казахстанские ученые, исследовавшие проблему развития темперамента и характера.

Основные понятия: темперамент, сила, уравновешенность, подвижность нервных процессов, динамичность, лабильность, тип высшей нервной деятельности, типы темперамента, реактивность, активность, пластичность, ригидность, экстраверсия, интроверсия, эмоциональная возбудимость, индивидуальный стиль деятельности, характер, структура характера, мотивация достижения, акцентуация характера, поступок, физиогномика, френология.

Тема 4.5 Способности

Понятие о способностях. Способности и деятельность. Количественная и качественная характеристики способностей. Структура способностей. Проблема измерения и определения способностей. Возможности компенсации способностей. Общие и специальные способности. Творческие способности. Талант, его происхождение и роль труда в его формировании и реализации.

Задатки и способности. Способности в связи с общим и парциальными типами высшей нервной деятельности. Проблема наследования способностей.

Теории способностей (Б.Ф. Гонаболин, С.Т. Теплов, Н.В. Кузьмина).

Формирование способностей. Зависимость развития способностей от обучения. Роль интересов и склонностей в формировании способностей. Способности и труд. Факторы развития способностей. Роль педагога и семьи в развитии способностей школьника. Способности и задача профориентации учащегося.

Педагогические способности. Компонентная структура педагогических способностей и их взаимообусловленность. Методы изучения способностей человека. Казахстанские ученые, исследовавшие проблему проявления способностей человека.

Основные понятия: способности, задатки, талант, общий тип высшей нервной деятельности, трудолюбие, интерес, склонность, профессиональная пригодность, профориентация школьников, педагогические способности.

Раздел 5. Общие вопросы психологии развития и педагогической психологии

Тема 5.1 Предмет, задачи и методы психологии развития

Предмет и задачи психологии развития. Краткий исторический очерк возникновения и развития психологии (П.П. Блонский, Л.С. Выготский, С.Л. Рубинштейн, Н.А. Леонтьев, Д.Б. Эльконин и др.). Центральная проблема психологии развития – условия и движущие силы психического развития.

Известные ученые о роли психологических знаний для педагогической теории и практики. Значение знаний о возрастных особенностях ребенка, закономерностях усвоения знаний и формирования личности для педагога-воспитателя.

Теоретические и практические задачи современной возрастной и педагогической психологии, их значение для теории и практики воспитания подрастающего поколения, повышения качества общего и профессионального образования в условиях интеграции отечественной и зарубежных образовательных систем. Основные направления в развитии современной возрастной и педагогической психологии.

Основные разделы психологии развития: психология дошкольника, психология младшего школьника, психология подростка, психология юности. Основные разделы педагогической психологии: психология воспитания и самовоспитания, психология учения, психология общего и профессионального обучения, психология педагогической деятельности и личности учителя. Связь возрастной психологии с возрастной физиологией, общей психологией, педагогикой и частными методиками.

Методы психологии развития: наблюдение и его виды, эксперимент и его виды. Тесты и условия их научного применения. Социометрическая методика при изучении детского коллектива. Анкетирование. Приемы математической обработки фактических данных возрастной и педагогической психологии. Диагностика психического развития и поведения развивающегося человека

Основные понятия: психическое развитие, индивидуальное сознание, онтогенез, ведущая деятельность, действия, интеллект, предмет научной дисциплины, метод, методика, проблемная ситуация, теоретическое мышление, психологические знания, психодиагностика.

Тема 5.2 Закономерности и динамика психического развития и формирования личности в онтогенезе

Современные философские теории о психическом развитии индивида и формировании его личности. Ведущая роль жизни и общественно полезной деятельности, обучения и воспитания в психическом развитии ребенка и формировании его личности. Теории новорожденности Д.Б.Эльконина и М.И.Лисиной. Роль сознательного отношения к собственной жизни, деятельности и поведения для становления личности. Движущие силы психического развития ребенка. Взаимозависимость психического развития ребенка и формирование его личности в условиях воспитания и обучения.

Педагогический процесс социализации личности как условие психического развития и формирования личности школьника.

Неравномерность психического развития ребенка и ее причины. (П. Я. Гальперин и Ж. Пиаже, Л.С. Выготский, Д.Б.Эльконин). Задержки в психическом развитии как результат педагогической запущенности. Проблема акселерации (ускорения) психического развития. Периодизация психического развития человека. Возрастные и индивидуальные особенности психического развития в процессе обучения и воспитания.

Учебная деятельность как ведущий вид деятельности, определяющий психическое развитие младших школьников. Динамика соотношения игровой и учебной деятельности на разных этапах начального обучения. Психологические особенности трудовой деятельности младших школьников (Л.С. Выготский). Формирование личности младшего школьника. Психология младшего школьника (А.В. Запорожец, Д.Б. Эльконин).

Социальные факторы как ведущие детерминанты психического развития и формирования личности подростков. Новые тенденции в изучении отрочества (Л.С. Выготский, Д.Б.Эльконин, Л.И. Божович, И.С. Кон, Д.И. Фельдштейн). Психологическое обоснование особенностей учебно-воспитательной работы с детьми подросткового возраста.

Понятие юности и ее возрастной группы. Учебно-профессиональная деятельность как ведущий вид деятельности юношества. Единство профессиональных и познавательных интересов, мотивов поведения и учебной деятельности в юношеском возрасте. Формирование ценностных ориентаций и целостного характера. Межличностные отношения в классе и других группах сверстников. Взаимоотношения со старшими. Готовность старшего школьника к активной трудовой деятельности и профессиональному самоопределению. Теории юности (Ст.Холл, Э.Шпрангер, Ш.Бюлер, Э. Эриксон, К.Хорни, И.С. Кон, Д.И. Фельдштейн).

Основные понятия: психическое развитие, акселерация, индивидуальное сознание, самосознание, возрастные особенности личности, интеллектуальное развитие, эмоциональные реакции младших школьников, подростковый возраст, самосознание, самооценка, мировоззрение, убежденность, возраст и обучаемость, умственная самостоятельность, творческое мышление, трудолюбие, мотивы учебной деятельности, социальная зрелость

5.3 Роль педагогической психологии в формировании личности

Изучение психологических механизмов формирования личности - главная задача психологии воспитания. Вопросы становления и развития личности в современной психологии. Деятельность и формирование личности. Соотношение уровня развития личности и ее активности. Формирующиеся потребности - главный источник мотивов. Закономерности становления и развития преобладающей мотивации обучающихся. Место и роль общения и

межличностных отношений в формировании и самореализации личности учащихся общеобразовательных школ, колледжей и студентов вузов. Психологические механизмы формирования свойств личности. Динамика свойств в структуре целостной личности.

Теории воспитания (З. Фрейда, А. Адлера, К. Юнга, Э. Фромма, Э.Эриксона, А. Маслоу, К.Роджерса, У.Джемс, Э.Торндайк, Л.С. Выготский).

Процесс учения как теоретическая и прикладная проблема педагогической психологии. Структурные компоненты учения. Психологические условия формирования умения учиться самостоятельно – глубокое овладение знаниями, навыками работы с источниками и применения усвоенных знаний для овладения новыми знаниями. Влияние познавательного интереса на развитие умения учиться самостоятельно. Роль педагога в формировании умения учиться самостоятельно.

Познавательная и коммуникативная модели обучения. Теории изучающие проблемы обучения (культурно-историческая концепция Л.С. Выготского, теория поэтапного формирования умственных действий П.Я. Гальперина, теория развивающего обучения в разных ее модификациях В.В. Давыдов, Д.Б. Эльконин, Н.Ф. Талызина, А.А. Люблинская, проблемное обучение Т.В. Кудрявцев, А.М. Матюшкин и др.).

Требования к деятельности педагога-преподавателя в современных условиях. Психологическая структура педагогической деятельности. Психологические требования к организации предметного содержания деятельности учащихся.

Профессионально-педагогическая направленность как интегральное свойство личности преподавателя, объединяющее его потребности, интересы, склонности, способности и нравственные качества. Профессионально-значимые качества личности педагога. Теории формирования профессионально-значимых качеств (Н.Д. Хмель, К.С. Успанов).

Теории изучающие педагогическую деятельность и личности педагога (Н.В. Кузьмина, А.К. Маркова, И.А. Зимняя, Н.Д. Хмель).

Основные понятия: самовоспитание и саморегуляция поведения, учение и непрерывное образование, обучение и научение, образование и самообразование, умственная самостоятельность, мотивы учения, познавательные интересы, педагогическая деятельность, педагогические функции учителя, педагогическое действие, педагогическая ситуация, педагогические способности и их компонентная структура, педагогические умения, педагогическое мастерство, стиль педагогической деятельности, педагогическое общение, педагогический такт, авторитет педагога.

ПРИМЕРНЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СЕМИНАРСКИХ (ПРАКТИЧЕСКИХ) ЗАНЯТИЙ

- 1 тема. Значение психологических знаний для обучения и воспитания детей.
- 2 тема. Психические функции и среда.
- 3 тема. Потребности и мотивация деятельности.
- 4 тема. Активность личности и ее жизненная позиция.
- 5 тема. Внимание в учебном процессе школы.
- 6 тема. Ощущения в свете теории отражения.
- 7 тема. Память и деятельность личности.
- 8 тема. Мышление и личность.
- 9 тема. Виды воображения.
- 10 тема. Интеллектуальные и эстетические чувства, их формирование у школьников.
- 11 тема. Тип высшей нервной деятельности и темперамента.
- 12 тема. Способности и деятельность.
- 13 тема. Основные направления в развитии современной возрастной и педагогической психологии.
- 14 тема. Движущие силы психического развития ребенка.
- 15 тема. Психологическая структура педагогической деятельности.

ПРИМЕРНЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СРО (СРС, СРСП)

- 1 тема. Понятие о сознании.
- 2 тема. Пути развития психологической науки в Казахстане.
- 3 тема. Культура общения и педагогического взаимодействия.
- 4 тема. Высшие чувства и их проявления.
- 5 тема. Воспитание воли.
- 6 тема. Психология национального характера.
- 7 тема. Современные представления об этапах развития психики.
- 8 тема. Категория общения в психологии.
- 9 тема. Сознание и деятельность как способ бытия человека.
- 10 тема. Познавательная сфера личности.
- 11 тема. Ощущение, восприятие, внимание.
- 12 тема. Память, мышление и речь, воображение.
- 13 тема. Человек, индивид, личность, индивидуальность, субъект.
- 14 тема. Эмоционально-волевая сфера личности.
- 15 тема. Темперамент и характер.
- 16 тема. Понятие личности в психологии.
- 17 тема. Возрастная периодизация психического развития с точки зрения различных теоретических подходов.
- 18 тема. Проблема акселерации психического развития.
- 19 тема. Учебная деятельность как ведущий вид деятельности младших

школьников.

- 20 тема. Средства и методы воспитания младших школьников.
- 21 тема. Психологическая характеристика девиантного поведения подростков.
- 22 тема. Психические новообразования у младших школьников.
- 23 тема. Психологические особенности чувства взрослости у подростков.
- 24 тема. Формирование самооценки подростка.
- 25 тема. Особенности развития самосознания юношеского возраста.
- 26 тема. Самовоспитание как форма самоуправления.
- 27 тема. Роль педагога в формировании личности учащегося.
- 28 тема. Психология обучения.
- 29 тема. Педагогические способности и их роль в деятельности учителя.
- 30 тема. Профессиональные качества учителя.

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Основная литература

- 9 Маклаков А.Г. Общая психология. Учебник для вузов. - М., 2013
- 10 Бордовская Н.В. Психология и педагогика. Стандарт третьего поколения. Учебник для ВУЗов. - М., 2013
- 11 Гуревич П.С. Психология. Учебник для бакалавров. - М., 2013
- 12 Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 2013
- 13 Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для ВУЗов. - М., 2013
- 14 Лавриненко В.Н. Психология и этика делового общения. Учебник для бакалавров. - М., 2013
- 15 Немов Р.С. Психология в 3-х томах. Общие основы психологии. - М., 2013
- 16 Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Учебник для вузов. - М., 2013
- 17 Загвязинский В. И. Теории обучения и воспитания. - М., 2013
- 18 Хухлаева О.В. Психология развития и возрастная психология. - М., 2013
- 19 Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. - М.: Академия, 2010
- 20 Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология: Развитие человека от рождения до поздней зрелости: Учебное пособие для вузов. - М.: Юрайт, 2011
- 21 Столяренко Л.Д. Психология: Учебник для вузов. - СПб.: Лидер, 2005.
- 22 Гальперин П.Я. Введение в психологию: Учеб. пособие для вузов. - 2-е изд. - М.: Кн. дом "Университет", 2000
- 23 Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. - М.: Смысл, 2000.

Дополнительная литература

- 1 Холл К., Линдсей Г. Теории личности. - М., 1997
- 2 Выготский Л.С. Педагогическая психология/ Ред. Давыдов В.В. - М.: Педагогика-Пресс, 1999
- 3 Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления (Как мы мыслим): Пер. с

- англ. - М.: Лабиринт, 1999.
- 4 Изард К.Е. Эмоции человека. - М., 2000
  - 5 Маслоу А.Г. Мотивация и личность: Пер. с англ. - СПб.: Евразия, 1999.
  - 6 Познание человека человеком. / Под ред. Бодалева А.А., Васиной Н.В. - СПб.: Речь, 2005.
  - 7 Психологический словарь/ Ред. Зинченко В.П. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Педагогика-Пресс, 1999
  - 8 Психология: Биографический библиографический словарь: Пер. с англ. - СПб.: Евразия, 1999
  - 9 Хле М. Психология подростка. - М., 1991
  - 10 Кон И.С. Психология старшеклассника. - М., 1980
  - 11 Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте. - М., 1983
  - 12 Прихожан А.М., Толстых Н.Н. Подросток в учебнике и в жизни. - М., 1990.
  - 13 Фельдштейн Д.И. Психология становления личности. - М., 1994
  - 14 Фришман И.И. Игровое взаимодействие в детских объединениях: монография. - Ярославль, 2000
  - 15 Цукерман Г.А. Психология саморазвития: задача для подростков и их педагогов. - М., 1994
  - 16 Хухлаева О.В. Психология развития: молодость, зрелость, старость: Учеб. пособие для вузов. - М.: Академия, 2002
  - 17 Цукерман Г.А. Психология саморазвития: задача для подростков и их педагогов. - М.: Рига, 1995

Перечень интернет-ресурсов

- 1 <http://www.psychol.ras.ru>
- 2 <http://www.psy.msu.ru/>
- 3 tarasinfo. Kz
- 4 <http://www.schools.kz>
- 5 <http://www.eurobook.ru>;

Авторский коллектив:

Узакбаева С.А. - д.п.н., профессор

Кошербаева Г.Н. – к.п.н., доцент

Абилова З.Т.- ст.преп. магистр педагогических наук

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Ред 1203 ПЕДАГОГИКА

5B011900-Шетел тілі: екі шетел тілі
бакалавриат мамандығы бойынша

3 кредит

Алматы 2017

АЛҒЫСӨЗ

1 Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті **ӘЗІРЛЕГЕН ЖӘНЕ ЕНГІЗГЕН**

2 ШҚІР ЖАЗҒАНДАР: Әбенбаев С.Ш., п.ғ.к., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ; Жампеисова Қ.Қ. п.ғ.д., профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті.

3 Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 05.07.2016 жылғы № 425 бұйрығымен **БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛГЕН**

4 Типтік оқу бағдарламасы 5B011900-Шетел тілі: екі шетел тілі бакалавриат мамандығы бойынша типтік оқу жоспарына сәйкес әзірленген

5 2016 жылы «4» шілдеде Республикалық оқу-әдістемелік кеңестің мәжілісінде **ҚАРАСТЫРЫЛҒАН. № 11 Хаттама**

Мазмұны

1. Түсінік хат
2. Пәннің тақырыптық жоспары
3. Пән мазмұны
4. Ұсынылған әдебиеттер тізімі

ТҮСІНІК ХАТ

Қазақстанның жалпыевропалық білім беру кеңістігіне енуі жағдайында, жоғары білім беру жүйесін дамытудың бүгінгі кезеңінде білім беру сапасына ерекше назар аударылуда. Қазақстан Республикасы үкіметінің, білім беру саясатының негізгі мақсаты – еңбек нарығында шетелдік мамандармен бәсекеге түсетіндей білікті қызметкерлерге қоғам мен мемлекет сұранысын қанағаттандыру болып табылады. Мұндай білімге оқытушылар мемлекет, жұмыс берушілермен бірге, білім алушылардың өздері де қызығушылық танытады. Сонымен бірге білім беру оқудағы жетістіктерді қалыптастыру мен жетілдіру және білім алушылардың іс-әрекет саласында кәсіби біліктіліктің аса жоғары деңгейіне жету процесін көрсетеді.

Кәсіби біліктілік тұлғаның мотивациялық-құндылық бағдарын, білімді кәсіби салада, кәсіби және өмір тәжірибесіндегі білімді пайдалану, іс-әрекет рефлексиясы мен өзін-өзі жетілдіруді жүзеге асыратын іскелік арқылы педагогикалық іс-әрекеттегі шынай жағдайларда туындайтын кәсіби проблемалар мен міндеттерді шешетін қабілеттерді байқататын кіріктірілген сипаттан көрініс береді.

Кәсіби білімді, әлеуметтік және кәсіби деңгейді ұдайы жетілдіруге даяр тұратын маманның сапалы даярлығын шешудегі тәсілдердің бірі болып студенттерді оқытудағы тұлғалық-бағдарлық тәсіл саналады. Тұлғалық-бағдарлық тәсілдің жоғары оқу орнында перспективасы өте үлкен, өйткені бүгінгі жағдайда меңгерілетін білім көлемінде әрбірінің қажетін толық қанағаттандыратындай студентке арнап сабақ беруге аса назар аударылуда.

«Педагогика» курсының типтік оқу бағдарламасы 5В011900-Шетел тілі: екі шетел тілі бакалавриат мамандығы бойынша ҚР МЖМБС талабына сәйкес жасалған.

Педагогика, шетел тілі: екі шетел тілі мамандығының негізгі пәні болғандықтан ғылыми талдау әдістерін және педагогикалық құбылыстар мен үдерістерді болжауға, білім алушы тұлғаның дербестігіне, шығармашылық әлеуетін қамтамасыздандыруға бағдарланған студенттерді психологиялық-педагогикалық даярлаудағы жалпы жүйенің маңызды компоненті.

«Педагогика» оқу курсының мақсаты – болашақ мұғалімдерді педагогика, психология, оқыту мен тәриелеу технологиясының жаңа жетістіктеріне негізделген кәсіби бағдарланған біліктілігін қалыптастыру.

Негізгі міндеттері:

1. Гностикалық және синтездік біліктілікті қалыптастыру:

- тұлғаның білім беру факторлары мен заңдылықтары туралы түсінігін қалыптастыру;
- студенттерде педагогиканың гуманитарлық білімнің бір саласы екендігі туралы, оның зерттеу объектісі мен пәні және негізгі категориялары туралы түсінігін қалыптастыру;
- педагогикалық іс-әрекеттің өзіндік ерекшеліктері мен оның гумандық

бағыттылығын ашу; жалпы білім беретін мектептің білім беру әрекетінің негізгі әдістері мен формаларын меңгеру;

- педагогика, дидактика, тәрбие теориясы мен мектептанудың негіздері бойынша іргелі білімдерді меңгеру;

- кәсіби іс-әрекет саласындағы заңдардың негізін, құқықтық және этикалық нормаларды білу.

2. *Технологиялық біліктілікті қалыптастыру:*

- жаңа білімді өздігімен меңгеру, заманауи ақпараттық технологияның өзіндік ерекшеліктерін және жалпы білім беретін мектеп оқушыларымен оқу-тәрбие ісінде жаңа технологияларды қолдану ерекшеліктерін меңгеру; интертен жүйесінен педагогикалық тапсырмалар бойынша материалдар іздестіріп табу;

- педагогикалық құбылыстар мен процестерді сыни ой елегінен өткізу, талдау салыстыру;

- анкета, әлеуметтік сұрақтарды, диагностикалық әдістерді пайдалана отырып, педагогикалық зерттеу жүргізу; проблемалық ситуациялардан шығудың тиімді жолдарын іздестіру;

- педагогикалық ситуацияны дұрыс бағалай білу және оқушылардың жас, дара ерекшеліктерін ескеріп, олардың дамуына жағымды жағдай жасай отырып, оқушылардың тәртібіне жағымды әсер беретін мүмкіндіктерді анықтау;

- педагогикалық іс-әрекетті жоспарлай білу, мақсат, міндеттерді айқындау, жақын, орта, қашық перспективаны болжай білу.

Пререквизиттер – жалпы орта және арнайы кәсіби орта білім беретін мемлекеттік стандарттарда қарастырылатын оқу пәндері: Өзін-өзі тану, Мамандыққа кіріспе, Жас ерекшелік психологиясы және т.б. пәндерді

Кореквизиттер – ҚР-ның Мемлекеттік жалпыға міндетті жоғары кәсіби білім беру стандартында Шетел тілі: екі шетел тілі мамандығы бойынша қарастырылатын оқу пәндері және студенттердің қатарласа меңгеретін пәндері. Психология және адам дамуы және т.б.

Постреквизиттер - ҚР-ның жоғары кәсіптік білім беретін мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында осы мамандық бойынша 2-ші курста және алдағы курстарда оқытуда қарастырылатын оқу пәндері: Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі.

Бұл пәндердің мазмұны бір-бірімен тығыз байланысты. Жалпы білім беретін және базалық пәндердің пәнаралық байланысын есепке алу оқылатын пәндердің заңдылықтарын, принциптерін және қазіргі кездегі мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекет қызметін және оның кәсіби сапасының қалыптасуы үшін қажет.

ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ

I-бөлім. Мектеп пен педагогика тарихы

1-тақырып. Педагогика тарихының әдіснамалық негіздері

2-тақырып. Тәрбие шығуы. Ежелгі және орта ғасырлардағы тәрбие мен оқыту

3-тақырып. Қазақстанда V-XVII ғғ. мектеп пен педагогикалық ойдың дамуы

4-тақырып. Шетел мектебі мен педагогикасы (XX ғ. басына дейін)
5-тақырып. Қазақстанда мектеп пен педагогикалық ойдың дамуы (XXғ. басына дейін)

6-тақырып. Қазіргі заманғы шетел мектебі мен педагогикасының дамуы

7-тақырып. Қазақстан мектебі мен педагогикасы (XX-XXI ғ.б.)

II-бөлім. Педагогиканың теориялық және әдіснамалық негіздері

8-тақырып. Педагогика адам туралы ғылымдар жүйесінде. Ғылыми – педагогикалық зерттеу әдіснамасы мен әдістері.

9-тақырып. Тұлғаның дамуы, әлеуметтенуі мен тәрбиесі.

10-тақырып. Біртұтас педагогикалық процесс.

III-бөлім. Тәрбие теориясы

11-тақырып. . Біртұтас педагогикалық процестегі тәрбие.

12-тақырып. Жалпы білім беретін мектептердегі тәрбие жұмысының мазмұны.

13-тақырып. Тәрбие құралдары, формасы мен әдістері.

14-тақырып. Тұлғаның ұжымдағы тәрбиесі.

15-тақырып. Отбасындағы бала тәрбиесі.

IV-бөлім. Дидактика. Оқыту теориясы.

16-тақырып. Біртұтас педагогикалық процестегі оқыту.

17-тақырып. Мектепте қазіргі кездегі білім беру мазмұны.

18-тақырып Қазіргі оқыту әдістері мен құралдары.

19-тақырып Қазіргі оқытуды ұйымдастыру формалары.

20-тақырып Оқытудың педагогикалық технологиясы. Білім беру технологиясы.

21-тақырып Оқыту процесі сапасын педагогикалық бақылау.

V-бөлім. Білім беру жүйелерін басқару

22-тақырып. Педагогикалық менеджменттің мәні мен мазмұны.

23-тақырып. Қазақтан республикасының білім берудің дамуының негізгі тенденциялары.

24-тақырып. 12-жылдық оқыту моделіне көшу жағдайында білім беруді басқару мен мәніне сипаттама.

ПӘН МАЗМҰНЫ

Кіріспе

«Педагогика» курсы педагогикалық оқу орындары студенттерін мұғалім мамандығына дайындау жүйесінің негізгі бір саласы. Оның *мақсаты* болашақ мамандарды педагогика ғылымдарының теориялық негіздерімен қаруландырып, тәрбие мен оқыту процесін нәтижелі ұйымдастыруға қажетті педагогикалық білім, білік және дағды компоненттерін қалыптастыру.

Оқу бағдарламасы негізінен 4 бөлімнен тұрады. Әрбір бөлімде педагогикалық мәселелердің негізгі идеялары мен мазмұны айқындалып, ғылыми дәрежесі көрсетіледі, педагогикалық ойлауды дамытуға ықпал ететін негізгі ұғымдар жеке қарастырылады.

Бағдарламада қарастырылған бөлімдер негізінен дәстүрлі оқу стандартына сай құрылған. Атап айтсақ, “Педагогика курсының теориялық және әдістемелік негіздері”, “Тәрбие теориясы мен әдістемесі”, “Дидактика: білім беру және оқыту теориясы”, “Қазақстан Республикасында халыққа білім беру жүйесі, мектептерді басқару және оған басшылық жасаудың педагогикалық негіздері” секілді тақырыптар қарастырылған.

I-бөлімде алғашқы қауымдық қоғамдағы тәрбиенің ерекшеліктері ашып көрсетіледі, сонымен бірге ежелгі шығыс өркениеттеріндегі мектеп пен тәрбиенің пайда болуы мен дамуының негізгі факторлары айқындалады. Белгілі энциклопедисттер мен ойшылдардың (Әбу Нәсір әл Фараби, әл Бируни, М. Қашғари, Ж. Баласағұни және т.б.) педагогикалық көзқарастары, сондай-ақ, Қазақ хандығы дәуіріндегі тәрбие мен білім беру мәселелері қарастырылады. Сонымен бірге Қазақстандағы педагогикалық ой мен мектеп ісін (1917-2010) оқып үйренуге, Қазақстан республикасындағы білім беру жүйесінің қазыргі жағдайы мен даму бағыттары мәселелері қарастырылады. Қазақстанда V-XVII ғғ. мектеп пен педагогикалық ойдың дамуын және Қазақстанның білім жүйесінің қазіргі жағдайына назар аударылады.

II-бөлімде педагогиканың әдіснамалық және теориялық мәселелері қарастырылады, сонымен қатар тәрбие мен оқытудың қоғамдық құбылыстардың мәніне; тәрбиенің мақсаты мен заңдылықтарына; педагогиканың салаларына басқа ғылымдармен байланысына; балалардың жас ерекшеліктеріне сипаттама, беріледі. Тұлғаны дамытып, қалыптастыруда тәрбие мен оқытудың және өмірдің біртұтастығын негіздеуге арналған талдау жұмыстары қарастырылады. Мұндай көзқарас қоғамдық қатынастар жүйесіндегі өзара әрекеттестік барысында жеке тұлғаның қалыптасу процесінің тұтастығын сипаттауға мүмкіндік береді.

III-бөлімде тәрбие процесінің мәні мен негізгі қызметіне мазмұнды талдау беріліп, біртұтас оқу-тәрбие процесіндегі олардың өзара байланысы анықталады, оқушылардың ғылыми көзқарасын, адамгершілік және құқықтық нормалары мен эстетика және еңбек пен дене мәдениетін, сондай-ақ экологиялық санасын тәрбиелеудің проблемалары ашып көрсетіледі. Сонымен бірге оқушылар ұжымының маңызы мен оны ұйымдастыру және отбасында бала тәрбиесіне қатысты мәселелер де қарастырылады.

IV-бөлімде оқу процесінің негізгі нормативтік құжаттарына сипаттама бере отырып дидактика меңгертіледі, оқу-тәрбие процесі теориялық тұрғыда негізделеді және мазмұнды сипаттама беріледі, ұйымдастыру мәселелеріне, жалпы білім беретін мектептерде оқытуды жетілдіру мүмкіндіктеріне назар аударылады. Осыған байланысты оқыту теориясында білім берудің мазмұны терең жан-жақты қарастырылып, оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырудың жаңа технологиясынан мағлұмат беріледі. Сонымен бірге болашақ мұғалімдерді педагогикалық менеджмент білімдерімен қаруландыру, жалпы білім беретін мектептердегі біртұтас педагогикалық процесстерді басқару мәселелері және оқу-тәрбие процесін диагностикалау мен болжау

мәселері қарастырылады.

Әрбір бөлімде ұсынылып отырған тақырыптарды нәтижелі оқып-тану студенттердің өздік шығармашылық жұмыстарынсыз толық шешімін табуы мүмкін емес. Осыған орай бағдарламада семинар жұмыстарымен қатар шығармашылық тапсырмалар да беріледі. Бағдарлама бойынша меңгерген білімдерді бекіту мақсатында, әрбір тақырып соңында бақылау сұрақтары мен тестілеу жұмыстары ұсынылады. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі де берілді.

Ағымды бақылау (АБ) педагогика бойынша аудиториялық сабақ барысында өтіледі: лекцияларда және семинарларда немесе практикалық сабақтарда. Аралық бақылау (АБ) әр модульдің соңында өтіледі, қорытынды бақылау (ҚБ) – пәнді бітірген соң.

I - бөлім. МЕКТЕП ПЕН ПЕДАГОГИКА ТАРИХЫ

1-тақырып. Педагогика тарихының әдіснамалық негіздері

Ғылым және оқу пәні ретіндегі педагогика тарихының пәні, міндеттері және зерттеу әдістері.

Тарихи-педагогикалық зерттеулер методологиясы мәселелері. Педагогика тарихының өзге ғылымдармен байланысы. Тарихилық принципінң тарихи-әдіснамалық зерттеулердің әдіснамалық шарты ретіндегі маңызы. Педагогика тарихына өркениеттік көзқарас. Түрлі тарихи дәуірдегі педагогикалық процестер және оларды әлемдік тарихтың бөлімдерімен сәйкестігін салыстыра зерттеу.

Қазақстандық педагогика және мектеп ісі тәрбие мен білімнің жалпы әлемдік процестерінің негізгі құрамы ретінде. Педагогика тарихының қазіргі кезеңдегі даму бағыттары.

Негізгі ұғымдар: педагогикалық ой, педагогикалық идея, педагогикалық концепция, тарихилық принципі, өркениеттік көзқарас, тарихи-педагогикалық процесс және т.б.

2-тақырып. Тәрбие шығуы. Ежелгі және орта ғасырлардағы тәрбие мен оқыту

Тәрбиенің шығуы. Алғашқы оқу орындарының пайда болуына ықпал еткен жағдайлар. Ежелгі дүниедегі тәрбие мен педагогикалық ойдың даму ерекшеліктері. Адамзат дамуының ерте кезеңдеріндегі Қазақстандағы тарихи педагогикалық процестер.

Орта ғасырлардағы мектеп пен педагогикалық ойдың даму жағдайы. Византия мен Батыс Еуропа елдеріндегі тәрбие, мектеп пен педагогикалық ой. Рустегі тәрбие және мектеп ісі.

Шығыс елдерінде мектептік білім берудің дамуы. Энциклопедист-ғалымдардың (әл Бируни, Ибн Сина, Ибн Исхак Кинди, Әл-Газали және т.б.) әлемдік педагогикалық ой-пікірдің дамуына ықпалы.

Негізгі ұғымдар: жастар үйлері, инициация, сына жазу, иероглиф жазуы, руникалық жазба, пайдонома, үйірме-салондар, мектеб, куттаб, фикх, калам, даналық үйі, схоластика, үйренушілік, рыцарьлық тәрбие, туяскандар мектебі және т.б.

3-тақырып. V-XVII ғғ. Қазақстанда мектеп және педагогикалық ойдың дамуы

Түркілер дәуіріндегі тәрбие және оқыту ісінің даму барысы. Мектептер мен медреселердің пайда болуы. Педагогикалық ойдың дамуы (Әбу Нәсір Әл Фараби, Ж.Баласағұни, М.Қашғари, А.Жүйнеки, А.Иасауи және т.б.). "Кодекс куманикус", "Мулхакат ас-сурах", "Махаббатнаме" шығармаларының тәлім-тәрбиелік маңызы.

XV-XVII ғғ. педагогикалық ойдың даму бағыттары. Ақын-жыраулардың (Асан Қайғы, Қазтуған, Доспамбет, Шалкиіз және т.б.). қазақ қоғамындағы тәлім-тәрбие ісіне қосқан үлесі. М.Х.Дулати және К.Қосымұлы еңбектеріндегі тәрбие және білім беру мәселелері.

Негізгі ұғымдар: Орхон-енисей жазбасы, жалпытүркілік тәрбие дәстүрлері, мешіт, молда, медресе, қазақ халық педагогикасы, қазақ қоғамындағы тұлға идеалы және т.б.

4-тақырып. Шетел мектебі мен педагогикасы (XX ғ. басына дейін)

Европа елдеріндегі мектептік білім беру ісіндегі өзгерістер. Педагогикалық ой-пікірлердің дамуы (Ж.Ж.Руссо, Песталоцци, И.Ф.Гербарт Ф.В.Дистерверг және т.б.). Педагог-филантропистердің (И.Б.Базедов, Х.Зальцман және т.б.) мектеп ісінің дамуына қосқан үлесі. АҚШ-тағы мектеп және педагогикалық ой.

Ресейдегі ағарту ісінің дамуы. Мектептердің түрлері. Ғылым Академиясы, гимназиялар және университеттер. К.Д.Ушинскийдің педагогикалық жүйесі. XIX ғасырдың соңы XX ғасырдың басындағы Ресейдегі педагогикалық ой дамуының негізгі бағыттары.

Негізгі ұғымдар: элементарлық мектептер, гимназиялар, грамматикалық мектептер, коллеждер, табиғи тәрбие, еркін тәрбие идеясы, элементарлық білім беру, жалпыға бірдей міндетті білім беру және т.б.

5-тақырып. Қазақстанда мектеп пен педагогикалық ойдың дамуы (XX ғ. басына дейін)

XVIII-XIX ғғ. Қазақстандағы мектептердің даму жағдайы. Патша өкіметінің Поволжье мен Қазақстан халықтарының ағарту ісіне қатысты реакцияшыл саясататы. Ресейдің орыс емес халықтарға білім беру реформасының жобасы (1768). Түрлі типтегі оқу орындарының ашылуы Омск аудармашылар мектебі (1788), Ішкі Ордада ашылған қазақ мектебі (1841), Шекаралық комиссия жанындағы Орынбор мектебі (1850) және т.б. Ш.Уәлиханов. А. Құнанбаев еңбектеріндегі тәрбие және оқыту идеялары.

Мектеп пен педагогиканың дамуына Ы. Алтынсариннің қосқан үлесі.

Қазақстандағы XX ғ. бас кезіндегі қоғамдық-педагогикалық қозғалыс. Жаңа әдісті мектептер мен медреселердің бағдарламалары және жұмыс нәтижелері. Баспасөз беттерінде білім беру мәселелерінің көтерілуі. Педагогикалық ойдың дамуы (А.Байтұрсынов, Ә. Бөкейханов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов және т.б.).

Негізгі ұғымдар: Дәстүрлі тәрбие мен оқыту, патша өкіметінің мектептік-миссионерлік іс-әрекеті, гарнизондық мектептер, үш кластық мектептер, дәрісхана, жадышылдық, жаңа әдісті мектептер, кәсіби-еңбек мектептері және т.б.

6-тақырып. Қазіргі заманғы шетел мектебі мен педагогикасының дамуы

XX ғ. 1 жартысындағы шетел мектебі мен педагогикасы. Батыс Европа мен АҚШ елдеріндегі мектептік білім беруді ұйымдастыру мен олардың мазмұнындағы өзгерістер. Тәрбие мен оқытуға дәстүрлі емес көзқарастардың пайда болуы. Олардың мектептік тәжірибеде жүзеге асуы: жобалар әдісі, Виннетка жоспар, Говард жоспар, Дальтон жоспар, Декролидың «қызығушылықтар орталықтары», Иен жоспары.

Шет елдердегі қазіргі педагогикалық концепциялар мен идеялар. Мектептік реформалар: мектептер жүйесінің қайта құрылуы, білім беруді дифференциациялау, мектептік бағдарламалардың, оқыту формалары мен әдістерінің жаңартылуы.

Азия (Қытай, Үнді, Жапония) елдеріндегі мектептер мен ағарту ісінің дамуы.

Негізгі ұғымдар: педагогикалық дәстүршілдік, реформаторлық педагогика, экспериментальдық мектептер, білім беруді диверсификациялау, білім беру бағдарламалары, арнайы бағдарламалар, альтернативті мектептер және т.б.

7-тақырып. Қазақстан мектебі мен педагогикасы (XX-XXI)

XX ғ. Қазақстан мектебі мен педагогикасының даму жағдайы. Кеңестік мектеп жүйесінің жетістіктері мен проблемалары.

Қазақстан Республикасындағы білім беру жүйесін реформалаудың мақсаты. «Білім туралы» заң. Мектептік білім беру жүйесіндегі өзгерістер. Жаңа типті мектептердің пайда болуы. Тәрбие проблемалары және оларды шешу жолдары. Білім беру мен оқытуды дифференциациялау. Оқытуға жаңаша көзқарастар: бағдарлап оқыту, оқыту процесінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану, оқытуға тұлғалық-бағдарлылық көзқарас және т.б.

Негізгі ұғымдар: жалпы білім берудің біртұтас жүйесі, ұжымдық тәрбие идеясы, білім беруді демократияландыру, издіксіз білім беру, білім беру мен оқытуды дифференциациялау, мемлекеттік стандарт және т.б.

II-бөлім. ПЕДАГОГИКАНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

8-тақырып. Педагогика адам туралы ғылымдар жүйесінде. Ғылыми-педагогикалық зерттеу әдіснамасы мен әдістері.

Педагогика ғылымының адам туралы ғылымдар жүйесіндегі алатын орны, өзіндік ерекшеліктері: пәндік, ғылыми-терминологиялық аппараты, ғылыми әдістері. Педагогика – тәрбие туралы ғылым.

Педагогика пәні және оның категориялары: тәрбие, оқыту, білім беру және олардың өзара байланысы. Педагогика ғылымының пәнаралақ ұғымдарды пайдалану ерекшеліктері: тұлға, іс-әрекет, қарым-қатынас, даму, қалыптасу.

Педагогика ғылымының пайда болуы және дамуы. Педагогика ғылымының жүйесі және оның басқа ғылымдармен байланысы. Қазіргі педагогиканың әдіснамалық негізі: жеке тұлға, іс-әрекет, таным, басқару, құндылық теориясы. Педагогикалық ғылыми зерттеу әдістері. Еліміздің әлеуметтік-экономикалық өмірін қайта құру кезеңіндегі педагогиканың міндеттері.

Негізгі ұғымдар: педагогика, педагогика пәні, педагогиканың ктегориялары: тәрбие, оқыту, білім беру, педагогика ғылымдарының жүйесі, педагогикадағы пәнаралық байланыс, педагогиканың әдіснамасы, педагогикалық зерттеу әдістері.

9-тақырып. Тұлғаның дамуы, әлеуметтенуі мен тәрбиесі.

Жеке тұлға туралы ұғым. “Адам”, “индивид”, “даралық”, “жеке тұлға” ұғымдары туралы түсінік. Жеке тұлғаның құрылымы: биологиялық, психологиялық және әлеуметтік, олардың өзара байланысы.

Тұлғаның “дамуы”, “тәрбиесі”, “қалыптасуы” немесе “әлеуметтенуі” ұғымдарына сипаттама.

Жеке тұлғаның биологиялық және әлеуметтік дамуы, олардың өзара бірлігі. Жеке тұлғаның дамуы және қалыптасуының заңдылықтары және қозғаушы күштері. Оның дамуына ықпал ететін негізгі факторлар: тұқым қуалаушылық, орта және тәрбие. Жеке тұлғаның дамуында іс-әрекеттің, қарым-қатынастың, белсенділіктің рөлі. Жеке тұлғаның дамуындағы педагогикалық басшылықтың маңызы. Жеке тұлғаның дамуы мен қалыптасуы жайындағы әр түрлі теориялық көзқарастар. Қазіргі педагогика ғылымында тұлғаны дамыту және қалыптастырудың негізгі заңдылықтары және қозғаушы күші жөніндегі көзқарас. Тұлға - тәрбиенің объектісі және субъектісі ретінде. Жеке тұлғаның дамуында өзін-өзі тәрбиелеудің маңызы.

Негізгі ұғымдар: жеке адам, индивид, жеке тұлға, даралық, даму, қалыптастыру, жеке тұлғаның дамуы және қалыптасуының факторлары, қозғаушы күштері, заңдылықтары, тұқым қуалаушылық, орта, тәрбие, іс-әрекет, қарым-қатынас, белсенділік, өзін-өзі тәрбиелеу.

Бала дамуының жастық кезеңдері, оларды оқу-тәрбие процесінде ескеру.

Оқушы тұлғасы дамуының жастық кезеңдері, оларға сипаттама. Аристотель, Я.А.Коменский және т.б. балаларды жас кезеңдерге бөлу туралы көзқарастары. Тұлғаның табиғы күш-жігері. Тұлға дамуының әлеуметтік жағдайы.

Баланы оқыту және тәрбиелеуде жас мөлшері мен дербес ерекшеліктерін ескерудің маңыздылығы. Оқушының қабілеті мен дара ерекшеліктеріне сипаттама. Қазіргі мектепте оқытуды саралау (дифференциация).

Акселерация және жеке тұлғаның әлеуметтік есею мәселелері.

Негізгі ұғымдар: жастық кезең, жас мөлшері, жас ерекшеліктер, дарындылық, қабілет, оқытуды саралау, акселерация, әлеуметтік есею.

10-тақырып. Біртұтас педагогикалық процесс.

Біртұтас педагогикалық процесс, оның мәні мен өзіндік ерекшеліктері. Біртұтас педагогикалық процестің мәні туралы әртүрлі көзқарастар.

Педагогикалық процесс - педагогикалық теорияның объектісі. Педагогикалық процестің құрылымы: мақсаты, мазмұны, формалары мен әдістері, нәтижесі. Педагогикалық процестің заңдылықтары және ұстанымдары. Педагогикалық процестің белгілері, сапалары және өзіндік сипаттары. Қарама - қайшылық - педагогикалық процестің қозғаушы күші. Педагогикалық процесті ғылыми тұрғыда ұйымдастыру.

Педагогикалық процесс басқарылатын “Ұстаздар-Оқушылар” жүйесі ретінде. Педагогикалық процестегі мұғалім мен оқушы қарым-қатынасының мазмұны. Педагогикалық процестегі мұғалімнің кәсіби-педагогикалық қарым-қатынас мәдениеті.

Негізгі ұғымдар: объект, пән, ғылым, жүйе, әлеуметтік жүйелер, мұғалім іс-әрекетінің объектісі, педагогикалық процесс, заңдылықтары, “ұстаздар-оқушылар” жүйесі, педагогикалық жағдаят, қозғаушы күштер, қарама-қайшылық, тәрбиелеуші тетіктер, диагностика, болжамдау.

III-бөлім. ТӘРБИЕ ТЕОРИЯСЫ

11-тақырып. Біртұтас педагогикалық процестегі тәрбие.

Тәрбие процесі, оның мәні мен өзіндік ерекшеліктері. Көрнекті ағартушылар мен педагогтардың адам өміріндегі тәрбиенің қызметі жайында пікірлері. Тәрбиенің өзіндік ерекшеліктері.

Жеке тұлғаны қалыптастырып дамытуда өзін-өзі тәрбиелеу мен қайта тәрбиелеудің маңызы. Өзін-өзі тәрбиелеудің жолдары. Қазіргі кезде білім беретін оқу орындарындағы тәрбиенің ерекшеліктері. Бүгінгі таңда тәрбие жұмысын ұйымдастыруда жаңа көзқарастар жүйесін басшылыққа алу маңыздылығы.

Тәрбие заңдылықтары мен принциптері, олардың өзара байланысы.

Негізгі ұғымдар: тәрбие процесі, мәні, ерекшеліктері, қызметі, өзін-өзі тәрбиелеу, қайта тәрбиелеу, тәрбие жұмысына жаңа көзқарастар, тәрбие заңдылықтары, принциптері.

12-тақырып. Жалпы білім беретін мектептегі тәрбие жұмысының мазмұны.

Тәрбие мазмұнының мәселелері. Жалпы алдамзаттық құндылық тұлға тұтастығын қалыптастырудың негізі. Адамзаттық және патриоттық тәрбие. Құқықтық тәрбие. Ақыл-ой тәрбиесі. Адамгершілік тәрбиесі. Еңбек тәрбиесі және кәсіби өзін-өзі анықтау. Экономикалық тәрбие. Эстетикалық тәрбие. Экологиялық тәрбие. Дене тәрбиесі.

Оқушыларды ғылыми дүниетанымын қалыптастыру. Дүниетанымның философиялық негіздері. Дүниетанымның көрініс беруінде ішкі және сыртқы, объективті және субъективтіліктің тұтастығы. Дүниетанымдық сенім және шынайылық. Дүниетанымның қалыптасуында жас ерекшеліктің мүмкіндіктері.

Негізгі ұғымдар: Жалпы адамзаттық құндылық; философиялық – дүниетанымдық дайындық; адамзаттық тәрбие, азаматтық, эстетикалық, дене тәрбиесі, салауатты өмір салты; тәрбиеліліктің көрсеткіші мен критерилері.

13-тақырып. Тәрбиенің формалары мен әдістері.

Тәрбиенің формалары мен әдістері туралы ұғым. Тәрбие процесінде оның формалары мен әдістерінің мәні және қызметі. Тәрбие формаларының түрлері және оларды сыныптан тыс тәрбие жұмыстарында қолдану маңыздылығы.

А.С.Макаренко тәрбие әдістері туралы. Тәрбие әдістерінің түрлері. Тәрбие әдістерін топтастыру, ол туралы педагогикалық еңбектердегі әртүрлі көзқарастар.

Тәрбиенің *мақсаты* және *мазмұнына* сай әдістерді негізінен 3 топқа бөліп қарастыру. Жеке тұлғаның қоғамдық санасын қалыптастыру немесе сендіру әдісі. Оқыту процесінде және сыныптан тыс жүргізілетін жұмыстарда жеке тұлғаның өмірлік позициясын, көзқарасын, сенімін тәрбиелеуде әңгіме, әңгімелесу, пікірталас, лекция әдістері мен үлгі-өнегенің маңызы. Этикалық әңгімелер.

Іс-әрекетті ұйымдастыру, қоғамдық мінез-құлық тәжірибесін қалыптастыру немесе жаттығу әдісі. Оқушылардың өмірін және қызметін қоғамның талабына сай дұрыс ұйымдастыру тәсілдері: талап қою, қоғамдық пікір, үйрету, жаттықтыру, тапсырмалар беру т.б.

Тәлімгерлердің санасына жоғары адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеп, жағымды мінез-құлық нормаларын қалыптастыру. Әдеттер мен дағдыларды үйрету ерекшелігі.

Мінез-құлық пен іс-әрекетті ынталандыру және жағымды мінез-құлықты қалыптастырудың белсенділігін арттыруда мадақтау және жазалау әдістерінің маңызы. Мадақтау мен жазалаудың психологиялық негіздері. Мадақтау мен жазалаудың тәсілдері.

Жарыс - оқушылар ұжымының жауапкершілігін, белсенділігін арттыруда ынталандыру әдісі. Тәрбиеде жарыстың ұжымдық және дара түрінің маңызы.

Бақылау, өзін-өзі бақылау және өзіне-өзі баға беру әдістері. Тәрбие әдістерін таңдап алу шарттары және олардың өзара байланысы, оларға қойылатын педагогикалық талаптар.

Негізгі ұғымдар: әдіс, тәрбие әдістері, амал-тәсілдері, құрал-жабдықтары, әдістерді жіктеу, қоғамдық сана, сендіру, өмірлік позиция, этика, қоғамдық мінез-құлық, жаттығу, қоғамдық пікір, мінез-құлық нормалары.

14-тақырып. Тұлғаның ұжымдағы тәрбиесі.

Ұжым туралы ұғым. Жеке тұлғаны тәрбиелеу, қалыптастыру және оны дамытуда ұжымның маңызы. Н.К.Крупская, А.С.Макаренко, В.А.Сухоминский балалар ұжымы және оның тәрбиелік қызметі туралы пікірлері. Ұжымның педагогикалық теориясын дамытуға П.П.Блонский, Л.С.Выготский, П.Н.Лепешинский, В.И.Сорока-Росинский, С.Т.Шацкий және т.б. қосқан үлестерінің маңызы.

Әлеуметтік ұжымдардың түрлері, олардың белгілері мен құрылымы.

Мектептегі ұжымның түрлері. Ресми және бейресми топтар. Оқушылар ұжымы, олардың қалыптасу және даму кезеңдері. Оқушылардың өзін-өзі басқару мәселелері. Оқушылар комитеті. Оқушылар ұжымын ұйымдастыру және тәрбиелеудің негізгі жолдары. Ұжыма қоғамдық пікірдің қалыптастырудың маңызы. Оқушылар ұжымына педагогикалық басшылық. Тұтас педагогикалық процестегі мұғалім мен балалар ұжымының өзара қарым-қатынасы және байланысы (оқушылар ұжымы “педагогтар-оқушылар” жүйесінде). Балалар ұжымын ұйымдастыруда мұғалімнің кәсіби маңызды сапалары.

Қазіргі мектептердегі балалардың ұйымдарының түрлері, міндеттері мен жұмыстарының мазмұны.

Негізгі ұғымдар: ұжым, балалар ұжымы, даму кезеңдері, тәрбиелік қызметі, әлеуметтік ұжымдар, олардың белгілері мен құрылымы, мектеп ұжымы, ресми және бейресми топтар, оқушылардың өзін-өзі басқаруы, педагогикалық басшылық, мұғалімнің кәсіби сапасы.

15-тақырып. Отбасындағы бала тәрбиесі

Отбасындағы тәрбие, оның ерекшеліктері. Отбасындағы тәрбие мен қоғамдық тәрбие. Отбасы тәрбиесінің құқықтық негізі. БӘӘ Бас ассамблеясы қабылдаған “Бала құқығы туралы конвенцияның” отбасында бала тәрбиесіндегі маңызы.

Отбасындағы тәрбиенің міндеттері мен мазмұны. Отбасында балалардың тіршілік әрекетін ұйымдастыру, тәсілдері мен құралдары. К.Д.Ушинский, Л.Н.Толстой, П.Ф.Лесгафт, Н.К.Крупская, А.С.Макаренко, В.А.Сухоминский, М.Ғабдуллин еңбектерінде отбасында балаларды тәрбиелеуге қатысты құнды ой-пікірлері. Ата-аналар беделі. Отбасында бала тәрбиесіне ықпал ететін келеңсіз факторларды болдырмау жағдайы.

Балаларды тәрбиелеуде отбасы, мектеп және жұртшылықтың өзара байланыстары. Мектеп пен отбасының қарым-қатынасы. Мектеп пен отбасының бала тәрбиесіндегі ынтымақтастық әрекетінің негізгі формалары.

Қазіргі қоғамдық даму кезеңіндегі отбасы тәрбиесінің ерекшеліктері. Отбасы тәрбиесінде ұлттық идея, тарихи-мәдени және халықтық дәстүрлерді

қолдану.

Негізгі ұғымдар: отбасы тәрбиесі, ата-аналар беделі, ынтымақтастық педагогика, ұлттық идея, ұлттық мұрат, тарихи-мәдени дәстүрлер.

IV-бөлім. ДИДАКТИКА. ОҚЫТУ ТЕОРИЯСЫ

16-тақырып. Біртұтас педагогикалық процестегі оқыту.

Дидактика пәні, оның негізгі категориялары. Оқытудың педагогикалық, психологиялық және әдіснамалық негіздері. Я.А.Коменский, Ж.Ж.Руссо. И.Т.Песталоций, А.Дистервег, К.Д.Ушинский, Л.Н.Толстой, Ы.Алтынсариннің дидактиканы дамытудағы қосқан үлестері.

Қазақстан дидактикасының дамуында А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов, Р.Г.Лемберг, А.И.Сембаеттардың дидактикалық көзқарастары.

Оқыту процесі, оның мәні, мақсаты мен міндеттері. Оқытудың ерекшеліктері, қызметі мен құрылымы. Оқытудағы таным әрекетінің кезеңдері. Білім, білік, дағдыларды үйрету. Оқытудың қозғаушы күштері. Оқытудың психологиялық теориялары: ассоциативті – рефлекторлық, ақыл-ой әрекетінің қалыптасу сатылары теориясы т.б. Оқыту барысында жеке тұлғаның дамуы. Л.В.Занков, В.В.Давыдов, Д.В.Элькониннің еңбектеріндегі дамыта оқыту идеясы. Оқытуды ізгілендіру.

Оқытудың түрлері. Оқушылардың өздігінен білім алу жұмыстарын қалыптастыру маңыздылығы мен оның жолдары. Оқыту заңдылықтары мен ұстанымдары, олардың өзара бірлігі.

Негізгі ұғымдар: дидактика, дидактиканың негізгі категориялары, педагогикалық технологиялар, оқыту процесі, құрылымы, таным әрекетінің кезеңдері, ассоциативті-рефлекторлық теория, дамыта оқыту идеясы, оқытуды ізгілендіру идеясы, оқытудың заңдылықтары мен принциптері.

17-тақырып. Мектепте қазіргі кездегі білім беру мазмұны.

Білім беру – дидактикалық категория, оның мәні мен атқаратын қызметі. Білім мазмұнын анықтаудың ғылыми-педагогикалық негіздері. Білім мазмұнының негізгі компоненттері: табиғат, қоғам, техника, мәдениет, адам, іс-әрекет жайындағы білімдер негіздері. Педагогика тарихында білім мазмұнындағы негізгі мәселелер және педагогикалық көзқарастар. Бүкіл адамзаттық мәдениет, әлеуметтік тәжірибе білім мазмұнын анықтаудың негізі. Қазақстан Республикасындағы “Білім туралы” заңы.

Білім беру мазмұнының құрылымына сипаттама, оның мазмұнын жаңарту, оған әсер ететін факторлар. Жалпы, политехникалық және кәсіптік білім беру, олардың өзара байланысы. Ғылыми техникалық революция және білім берудің даму мәселелері. Білім беруде шығармашылық әрекет түрлерін меңгеру, игерілген білімдерге құндылық-сезімдік қатынастарын тәрбиелеу. Білім берудің тұлғалық-бағдарлық тұжырымдамасы.

Білім берудегі жеке пәндердің мазмұнын анықтау ұстанымдары. “Жаңа

буын” оқулықтарға сипаттама. Оқытудағы пәнаралық байланыс мәселесі.

Білім беру мазмұнын анықтайтын негізгі құжаттар. Білім беру және оқыту процесінде оқу жоспары, бағдарламалар және оқулықтардың маңызы, оларға сипаттама. Оларды үнемі жетілдіріп отыру - қоғам талабы.

Қазақстан Республикасында білім берудің мемлекеттік стандарты, оның мәні. Вариативтік білім берудің даму стратегиясы.

Негізгі ұғымдар: білім беру, жалпы білім, политехникалық білім, кәсіптік білім, білім беруде тұлғалық-бағдарлық көзқарас, пәнаралық байланыс, оқу жоспары, оқу бағдарламасы, оқулық, білім стандарты, вариативтік білім беру.

18-тақырып. Қазіргі оқыту әдістері мен құралдары.

Оқыту әдістері туралы ұғым. Оқыту әдістері, амал-тәсілдері және құралдары. Оқыту процесінде әдістердің маңызы мен қызметі. Р.Г.Лемберг оқыту әдістері туралы.

Оқыту әдістерінің көп түрлігі, оларды топтастыру мәселесінің маңыздылығы. Әдістерді “*білім алу көзіне*” сай топтастырудың маңыздылығы. Сөзге негізделген немесе мұғалімнің ауызша баяндау әдістері. Көрнекілікке негізделген оқыту әдістері. Практикалық әдістер. Оларға сипаттама.

Мұғалімнің оқыту әдістерін сабаттар жүйесінде қолдану ерекшеліктері және оларды тандай білу мен пайдаланудың тиімділігін арттыру мәселесі. Шетел мектептеріндегі оқыту әдістерін қолдану мәселесі. Қазіргі жағдайда оқушылардың танымдық іс-әрекетін белсендірудің әдіс-тәсілдері. Жаңашыл педагогтар тәжірибесі.

Оқытуда негізгі оқу құрал-жабдықтарын: көрнекі және техникалық құралдарын, дидактикалық оқу материалдарын пайдалану маңыздылығы.

Негізгі ұғымдар: оқыту әдістері, амал-тәсілдері, құрал-жабдықтары, әдістерлі топтастыру, білім беру көзі, сөзге, көрнекілікке, практикалық әрекетке негізделген әдістер, танымдық іс-әрекетті белсендіру.

19-тақырып. Қазіргі оқытуды ұйымдастыру формалары.

Оқу жұмысын ұйымдастыру формалары туралы ұғым. Оқу жұмысын ұйымдастыру формасының тарихи даму кезеңдері. К.Д.Ушинскийдің сыныптық-сабақ жайлы, Р.Г.Лембергтің дидактикалық мұраларындағы сабақ мазмұны мен құрылымы, психологиясы жөніндегі мәселелер, М.И.Махмтов қазіргі сабақ туралы көзқарасы.

Оқыту жұмысын ұйымдастырудың қазіргі формалары, оларға сипаттама: сыныптық-сабақ, қосымша сабақ, үй жұмысы, саяхат, практикум, семинарлар мен сынақ жұмыстары және факультативтер.

Сыныптық-сабақ жүйесі - қазіргі оқу жұмысын ұйымдастырудың негізгі формасы. Сабақтың түрлері. Сабақтың дидактикалық міндеттері, құрылымы. Сабақта оқушылардың танымдық әрекетінің психологиялық негіздері. Оқытудың мақсаты мен мазмұнына сабақтың типі мен құрылымының тәуелділігі. Сабақта оқушылардың оқу әрекетін ұйымдастырудағы дербес,

топтық, фронтальды (ұжымдық) формалары. Ұжымдық танымдық іс-әрекет теориясы. Сабаққа қойылатын дидактикалық талаптар. Сабақта оқушылардың белсенділігі мен өз бетінше жұмыс істеуін жетілдіру. Ынтымақтастық қарым-қатынас күйін тудыру.

Мұғалімнің сабаққа әзірленуі. Тақырыптық және жеке сабақ бойынша жоспар жасау, сабақты талдау. Оқытуда сабақ жүйелерін жетілдірудің жаңашылдары. Сабаққа қойылатын қазіргі заман талаптары. Сабақтың бейдәстүр түрлері, олардың ерекшелігі мен сабақ нәтижесін арттыруда маңыздылығы.

Негізгі ұғымдар: оқу жұмысын ұйымдастырудың негізгі формасы, сыныптық-сабақ жүйесі, сабақтың типтері, құрылымы, технологиясы, сабақ жоспары, сабаққа қойылатын дидактикалық талап, қазіргі сабақ, бейдәстүр сабақ, танымдық әрекет, оқу әрекетін ұйымдастыру формасы, өз бетінше жұмыс істеу, ынтымақтастық қарым-қатынас, сабақтың жаңашылдары.

20-тақырып. Оқытудың педагогикалық технологиясы. Білім беру технологиясы.

Мектептегі оқу-тәрбие процесін жетілдіруді қазіргі дидактиканың жетістіктері және оларды сабақтар жүйесінде қолдану.

Оқыту процесін жетілдірудегі әртүрлі көзқарастар және оларға сипаттама: проблемалық оқу; оқушылардың таным әрекетін ұйымдастырудағы ізденушілік көзқарас; дамыта оқыту; алгоритімдік және бағдарламалы оқыту; дифференциралдық оқыту; модульдік оқыту; деңгейлеп оқыту; пәнаралық байланыста оқыту; компьютерлік оқыту; оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастыру; іскер ойындар, т.с.с.

Дидактиканың жеке әдістемелермен байланысы. Жаңашыл педагогтардың идеялары мен оқыту технологиялары. В.Ф.Шаталовтың педагогикалық жүйесі. Информативтік технология. Вальдорфтік педагогика.

Оқыту процесін жетілдіруде дәстүрлі және бейдәстүр сабақтардың үйлесімділігі. Оқушылардың таным әрекетінде олардың шығармашылық әрекеттерін ұйымдастыру. Қазіргі кездегі оқытудың жаңа педагогикалық технологиялардың негізгі принциптері. Иновациялық деңгейде білім беру.

21-тақырып. Оқыту процесі сапасын педагогикалық бақылау.

Оқушылардың білім, білік, дағдыларын есепке алу және бағалау жөнінде ұғым, олардың маңызы, оның педагогикалық-психологиялық негіздері. Білімді есепке алу және бағалау түрлері. Бағалаудың өлшемі. Бағалау үрдісінде мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеті.

Оқушылардың білім, білік, дағдыларын есепке алу және бағалаудың білімдік және тәрбиелік қызметі. Ш.А.Амонашвилидің оқушылардың білімдерін бағалау туралы көзқарасы. Білімді тексеруге қойылатын психологиялық-педагогикалық талаптар. Қазіргі мектепте оқушылардың білім, білік, дағдыларын есепке алу және бағалаудағы озық тәжірибелер.

Негізгі ұғымдар: білім, білік, дағдыларды есепке алу және бағалау, педагогикалық-психологиялық негіздері, есепке алу, бағалау түрлері, өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, бағалау өлшемі, білімдік және тәрбиелік қызметі.

V-бөлім. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕЛЕРІН БАСҚАРУ

22-тақырып. Педагогикалық менеджмент мазмұны және мәні

Мектептің біртұтас педагогикалық процесі - әкімшілік басқарудың объектісі. Мектеп жұмысын басқарудың ғылыми-педагогикалық негіздері. Мектептің Жарғысы – мектепті басқару және басшылық жасау жүйесін айқындайтын негізгі құжат.

Мектептің оқу-тәрбие жұмысына басшылық жасаудың формалары мен тәсілдері. Мектеп жетекшілері және олардың қызметі. Мектеп жетекшілеріне қойылатын талаптар. Педагогикалық кеңес. Мектеп жұмысына бақылау жасау. Мектепшілік бақылау. Мұғалімдер және оқушылар әрекеті - басқару нысанасы ретінде. “Мұғалім-оқушы”, “сынып жетекшісі-сынып ұжымы” жүйесін басқару ерекшелігі. Мектептегі әдістемелік бірлестіктер, олардың жұмысының бағыты, ұйымдастыру формалары мен тәсілдері. Педагогикалық кеңес пен әдістемелік бірлестіктердің жұмысын жоспарлау.

Педагогикалық озат тәжірибелерді қорыту және тарату, педагогикалық зерттеулердің жетістіктерін мектеп тәжірибесінде қолдану. Педагогикалық процестің диагностикасы. Педагогикалық ақпараттар – мектепшілік басқарудың нысаны. Педагогикалық ақпараттар: бастапқы, тактикалық, жедел (ағымдағы немесе аралық) және қорытынды (пән, сынып, мектеп бойынша).

Мұғалімдердің білімдерін жетілдіру және аттестациялау. Педагогикалық процесс - педагогикалық ұжымның әрекетін бағалау өлшемдері. Мұғалімдердің өз білімдерін жетілдіру жолдары, ғылыми-іздену жұмыстары мен оқушылардың ғылыми жұмыстарына басшылық жасауы.

Мектептің оқу-материалдық базасы.

Қазіргі кезде әртүрлі мектеп жұмысын басқарудың әдістемелік ерекшеліктері. Педагогикалық менеджмент.

Негізгі ұғымдар: әкімшілік басқару, мектеп жарғысы, мектеп жетекшілері, педагогикалық кеңес, мектепшілік бақылау, әдістемелі бірлестік, озат тәжірибе, білімді жетілдіру, аттестациялау, материалдық база, педагогикалық менеджмент, педагогикалық диагностика, педагогикалық ақпарат.

23-тақырып. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың негізгі тенденциялары.

Білім беру жүйесі туралы ұғым. Елімізде халыққа білім беру жүйесінің тарихи қалыптасуына және өзіндік ерекшеліктеріне сипаттама. Қазақстан Республикасында халыққа білім беру жүйесінің маңызы және оның даму

барысы. “Білім туралы” заң. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат, оның негізгі принциптері. “Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы” заң - Қазақстан халқының тілі мен мәдениетін дамытудың жолы. Қазақстан Республикасында орта білімді дамыту бағдарламасы (1997, 2003, 2004 ж.ж.). Мемлекеттік жалпы орта білім беру стандарты және оның негізгі қызметі. Базалық оқу жоспары, оқу бағдарламалары. Оқу жоспарының көп түрлілігі.

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесінің құрылымы мен принциптері. Білім берудегі үздіксіздік. Жалпы орта, бастауыш және орта кәсіптік білім мен жоғары кәсіптік білім беретін оқу орындары жұмысының мазмұны мен ерекшеліктері. Білім беру жүйесін дамытудың негізгі факторлары. Орта білім беру жүйесінің даму бағыттары.

Қазақстан Республикасында білім беру мекемелерінің мемлекеттік және мемлекеттік емес түрлері. Лицейлер, гимназиялар, колледждер, олардың оқу-тәрбие жұмыстарының ерекшеліктері мен мазмұны. Шетелдердегі халыққа білім беру жүйесі.

Негізгі ұғымдар: білім беру жүйесі, “білім туралы” заң, мемлекеттік саясат, білім стандарты, білім жүйесінің құрылымы, принципі, лицей, гимназия, колледждер.

24-тақырып. 12 жылдық оқыту моделіне көшу жағдайында білім беруді басқарудың мәні және сипаты.

12 жылдық оқыту моделінің ерекшеліктері. Мектептің оқу-тәрбие жұмысын әдістемелік тұрғыда басқару. Педагогикалық менеджмент принциптері. Мектеп жоспары - мектеп өмірінің жетекші құжаты. Мектеп жоспарының түрлері: жылдық, жарты жылдық, айлық, олардың ерекшеліктері. Мектеп жоспарының құрылымы мен мазмұны. 12 жылдық оқыту моделінің экспериментальдық мектептерге ендірілу тәжірибесі. Модельдің тиімділігі.

Мектептің нормативтік құжаттары, олардың түрлері: оқу-педагогикалық құжаттама, мектеп ішіндегі ақпарат және қаржы-шаруашылық құжаттамалары, оларға сипаттама. Білім беруді басқарудағы жаңа тәсілдер.

Негізгі ұғымдар: жоспар, мектеп жұмысын жоспарлау, әдістемелік кеңес, пән бірлестіктері, нормативтік құжат, оқу-педагогикалық құжат, ақпарат және қаржы-шаруашылық құжат.

СЕМИНАР (ПРАКТИКАЛЫҚ) САБАҚТАРЫ ТАҚЫРЫПТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

I бөлім. Тәрбие, мектеп және педагогика тарихы.

1-тақырып. Педагогика тарихының бүгінгі жағдайы және перспективасы

2-тақырып. Ежелгі дүниедегі тәрбие мен педагогика

3-тақырып. Ж.Баласағұнның педагогикалық идеялары

4-тақырып. Ресейдегі ағарту ісінің дамуы

5-тақырып. Орынбор мектебінің (1850) өзіндік ерекшеліктері

6-тақырып. Шығыс Азия (Қытай, Үнді, Жапония) елдеріндегі мектептердің дамуы

7-тақырып. Кеңестік мектеп жүйесінің жетістіктері мен проблемалары

II-бөлім. Педагогиканың теориялық – әдіснамалық негізі.

1-тақырып. Педагогика – тәрбие туралы ғылым

2-тақырып. Тұлғаның қалыптасуы мен дамуының заңдылықтары және қозғаушы күштері

3-тақырып. Педагогикалық процестің заңдылықтары мен принциптері

III-бөлім. Тәрбие теориясы.

1-тақырып. Өзін-өзі тәрбиелеу жолдары

2-тақырып. Ақыл-ой тәрбиесі және оның ерекшеліктері

3-тақырып. Тәрбие әдістерінің жіктелуі және сипаты

4-тақырып. Оқушылар ұжымының даму кезеңдері

5-тақырып. Отбасы тәрбиесінің құқықтық негіздері

IV-бөлім. Дидактика. Оқыту теориясы.

1-тақырып. Оқыту процесінің мәні, міндеттері, ерекшеліктері

2-тақырып. Білім беру мазмұнының құрылымы және сипаты

3-тақырып. Практикалық әдістер және олардың сипаты

4-тақырып. Сабақ құрылымы, дидактикалық міндеттері

5-тақырып. Жаңашыл педагогтардың идеялары

6-тақырып. Ш. Амонашвилидің жаңашыл идеялары

V-бөлім. Білім беру жүйелерін басқару

1-тақырып. Мектеп жұмысын басқарудың педагогикалық негіздері

2-тақырып. ҚР-ның Білім беру туралы заңының негізгі бағыттары

3-тақырып. 12 жылдық оқыту моделінің мәні, өзіндік ерекшеліктері

ӨЗДІК ЖҰМЫС ТАҚЫРЫПТАРЫ (СӨЖ, СОӨЖ)

1-тақырып. Педагогика тарихы пәні, міндеттері

2-тақырып. Педагогика тарихының зерттеу әдістері

3-тақырып. Алғашқы қоғамдағы тәрбие

4-тақырып. Ежелгі Шығыс елдеріндегі тәрбие мен оқыту

5-тақырып. Ежелгі Қазақстандағы тәрбие және оқыту

6-тақырып. Ежелгі Грецияда мектеп пен педагогикалық ойдың дамуы

7-тақырып. Ежелгі Римдегі тәрбие және мектеп ісі

8-тақырып. Византияда педагогикалық ой мен білім берудің дамуы

9-тақырып. Батыс Еуропа елдерінде мектеп пен педагогикалық ойдың дамуы (У-ХІХ ғғ.)

10-тақырып. Шығыс елдерінде тәрбие мен мектеп ісінің дамуы

11-тақырып. Қазақстандағы мектеп пен педагогикалық ой (У-ХУІІ ғғ.)

12-тақырып. Ресейдегі тәрбие және мектеп (ХХ ғ. дейін)

13-тақырып. АҚШ-тағы мектептік білім берудің дамуы (ХУІІІ-ХІХ ғғ.)

- 14-тақырып. ХХ ғ I жартысындағы шетел мектебі мен педагогикасы
- 15-тақырып. Шетелдегі қазіргі мектеп және педагогика
- 16-тақырып. Кеңес дәуіріндегі мектеп және педагогика
- 17-тақырып. Қазақстан мектебі мен педагогикасының қазіргі кезеңдегі даму жағдайы
- 18-тақырып. Педагогика ғылымының жүйесі.
- 19-тақырып. Тұлғаны қалыптастыру процесі құрылымындағы өзін-өзі тәрбиелеу.
- 20 -тақырып. Педагогикалық жүйе және оның түрлері.
- 21-тақырып. Педагогика заңдылықтарының мәні.
- 22 -тақырып. Тәрбие мақсатының әлеуметті негізі.
- 23-тақырып. Тәрбие әдістерін таңдай білу және оны тиімді пайдалану.
- 24-тақырып. Балалар ұжымын зерттеудің әдістері.
- 25-тақырып. Оқыту тұлға қалыптасуының құралы ретінде.
- 26-тақырып. Білім беру мазмұнының компоненттеріне сипаттама.
- 27-тақырып. Сабақ – оқу жұмысын ұйымдастырудың негізгі формасы.
- 28-тақырып. Педагогикалық менеджменттің мәні мен мазмұны.
- 29-тақырып. Қазақстан республикасының білім берудің дамуының негізгі тенденциялары.
- 30-тақырып. 12 жылдық оқыту моделіне көшу жағдайындағы білім берудің мәні мен мазмұны.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі әдебиеттер

1. Педагогика. Дәріс курсы. –Алматы: “Нұрлы әлем”, 2003. –368 бет.
2. Әбиев Ж., және т.б. Педагогика. –Алматы: Дарын, 2004. – 448 бет.
3. Әбенбаев С. Тәрбие теориясы мен әдістемесі. –Алматы: Дарын, 2004. – 352 бет.
4. Қазақстан Республикасының “Білім туралы” заңы. –Алматы, //“Қазақстан мұғалімі”, №15-16 23 шілде, 1999.
5. Хмель Н. Жалпы білім беретін мектептегі педагогикалық процесс. – Алматы: Ғылым, 2002. –170 бет.
6. Әбенбаева С. Педагогика. Астана, 2009.
7. Байжанова З.Т. Жалпы педагогика. Алматы,2008.
8. Құлыбаева Д. Халықаралық типтегі мектептердің білім беру жүйесін басқарудың әдіс- тәсілдері. Алматы, 2010ж.
9. Педагогика: Учебное пособие для ст-тов /В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов.- 3-е изд.- М.:Школа- Пресс, 2000- 512 с.
10. Джуринский Л.Н. История педагогики. –М., 1999.
11. Жарикбаев К.Б. Антология педагогической мысли Казахстана.- А.,1995.
12. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб:

Изд "Питер", 2000.-304 с.- с. 141-150 (серия "Учебник нового века).

13. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии. М., 2005.
14. Абдыгапарова С.Б. и др. Основы кредитной системы обучения в Казахстане. Алматы, 2004.
15. Хайруллин Г.Т. Технология и техника взаимодействия. Алматы, 2002.
16. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании. – М., 2003

Қосымша әдебиеттер

1. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М.. Педагогика. –Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕАУ, 1998. –378 бет.
2. Жұмабаев М. Педагогика. –Алматы: Рауан. –112 бет.
3. Сабыров Т. Болашақ мұғалімдердің дидактикалық дайындығын жетілдіру. –Алматы, 1999. –83 бет.
4. Джурицкий Л.Н. Научные и методические проблемы истории педагогики и сравнительной педагогики. М., 2005
5. Духавнева А.В., Столяренко Л.Д. История зарубежной педагогики и философия образования. Ростов н/Д. 2000.
6. Крысько В.Г. Психология и педагогика в схемах и таблицах.- Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000.-384 с.
7. Педагогика. Курс лекций / каф. педагогики КазНПУ им. Абая, Алматы, 2003
8. Хан Н.Н. Научно-практические основы сотрудничества и его реализация в педагогическом процессе школы. Алматы, 2000.
9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Уч. пособие. Под ред. Е.С. Полат. 2000.
10. Ксензова Г.Ю. Перспективные школьные технологии: Уч.метод. пособие.- М. 2001.
11. Семейный кодекс Республики Казахстан. Алматы, 2000

Авторлар:

Ұзақбаева С.А. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор
Жалғасова Ш.Ә. - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор
Көшербаева Г.Н. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН**

ТИПОВАЯ УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА

Ред 1203 ПЕДАГОГИКА

по специальности бакалавриата
5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

3 кредита

Алматы 2017

Предисловие

1 РАЗРАБОТАНА И ВНЕСЕНА Казахским университетом международных отношений и мировых языков им. Абылай хана

2 РЕЦЕНЗЕНТЫ: Жампеисова К.К. д.п.н., профессор КазНПУ им. Абая; Абенбаев С.Ш. к.п.н., профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана

3 УТВЕРЖДЕНА И ВВЕДЕНА В ДЕЙСТВИЕ приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан № 425 от 05.07.2016 года

4 Типовая учебная программа разработана в соответствии с Типовым учебным планом специальности бакалавриата 5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

5 РАССМОТРЕНА на заседании Республиканского Учебно-методического совета от «4» июля 2016 года. Протокол № 11

Содержание

1. Пояснительная записка
2. Тематический план дисциплины
3. Содержание дисциплины
4. Рекомендуемая литература

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

На современном этапе развития системы вузовского образования, в связи с вступлением Казахстана в общеевропейское образовательное пространство качеству образования уделяется особое внимание. Основной целью образовательной политики Правительства Республики Казахстан является удовлетворение потребности общества и государства в компетентных работниках, конкурентоспособных с зарубежными специалистами на рынке труда. В таком образовании заинтересованы не только преподаватели, государство, работодатели, но и сами обучающиеся. При этом образование представляет собой процесс формирования и совершенствования учебных достижений и достижение обучающимися наивысшего уровня профессиональной компетентности в сфере деятельности.

Профессиональная компетентность представляет собой интегральную характеристику, отражающую мотивационно-ценностные ориентации личности, наличие способностей решать профессиональные проблемы и задачи, возникающие в реальных ситуациях педагогической деятельности, с использованием знаний в различных сферах и профессиональной области, профессионального и жизненного опыта, умением осуществлять рефлексию деятельности и самосовершенствование.

Одним из способов разрешения качественной подготовки специалиста, готового к постоянному профессиональному росту, социальной и профессиональной мобильности является личностно-ориентированный подход в обучении студентов. Личностно-ориентированный подход может иметь большие перспективы в вузе, так как в современных условиях большое значение приобретает преподавание, обращенное к студенту, как наиболее полно удовлетворяющее потребности каждого в объеме получаемых знаний.

Типовая учебная программа по дисциплине «Педагогика» подготовлена в соответствии с требованиями ГОСО РК специальности бакалавриата 5B011900-Иностранный язык: два иностранных языка.

Педагогика, как базовая дисциплина по специальности иностранный язык: два иностранных языка, является важнейшим компонентом общей системы психолого-педагогической подготовки студентов, ориентированным на овладение методами научного анализа и прогнозирования педагогических явлений и процессов, обеспечение обращенности к индивидуальности, творческому потенциалу личности обучающегося.

Цель учебного курса – формирование у будущих учителей профессионально-ориентированной компетенции, основанных на новых достижениях педагогики, психологии, технологии обучения и воспитания

Основные задачи:

1. Формирование гностических и синтезирующих компетенций:

- формирование целостного представления о факторах и закономерностях

образования личности;

- формирование у студентов теоретических представлений о педагогике как отрасли гуманитарного знания, ее объекте и предмете исследования и основных категориях;

- раскрытие специфики педагогической деятельности и ее гуманистической направленности; овладение основными методами и формами образовательной деятельности в общеобразовательной школе;

- овладение фундаментальными знаниями по общим основам педагогики, дидактике, теории воспитания и школоведения;

- овладение знанием законодательных основ, правовых и этических норм в сфере профессиональной деятельности;

2. Формирование технологических компетенций:

- самостоятельно приобретать новые знания, изучать специфику современных информационных технологий и инновационных подходов к учебно-воспитательной работе с учащимися средней общеобразовательной школы, находить в поисковой системе Интернет материалы для выполнения заданий по педагогике;

- мыслить критически, анализировать, сопоставлять педагогические явления и процессы, использовать методы смежных дисциплин;

- проводить педагогическое исследование, используя анкеты, социологические опросники, диагностические методики; на основе воображаемых и реальных проблемных, коллизийных, конфликтных ситуаций находить наиболее эффективные пути выхода из них;

- оценивать педагогическую ситуацию и выявлять возможности для адекватного реагирования на поведение школьников, учитывая их возрастные и индивидуальные особенности и необходимость создания благоприятных условий для развития детей;

- планировать педагогическую деятельность, ставить цель и задачи, намечать близкие, средние и дальние перспективы.

Пререквизиты: учебные предметы, предусмотренные Государственными стандартами среднего общего, среднего специального профессионального образования: «Введение в специальность», «Самопознание», «Возрастная психология».

Кореквизиты: учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по специальности «Иностранный язык: два иностранных языка» и изучаемые студентами параллельно: «Психология и развитие человека».

Постреквизиты: учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по данной специальности «Теория и методика воспитательной работы».

Содержание этих дисциплин взаимосвязано и взаимообусловлено. Их интеграция – процесс, ведущий к состоянию связанности отдельных частей в единое целое. Учет межпредметных связей общеобразовательных и базовых дисциплин обязателен для эффективного изучения обучающимися закономерностей, принципов и функций педагогической деятельности современного учителя и формирования его профессиональных качеств.

ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛИНЫ

Раздел I. История школы и педагогики

Тема 1. Методологические основы истории педагогики

Тема 2. Возникновение воспитания. Воспитание и обучение в древнем мире и средневековья

Тема 3. Развитие школы и педагогической мысли в Казахстане в V-XVII вв.

Тема 4. Зарубежная школа и педагогика (до начала XX века)

Тема 5. *Развитие школы и педагогической мысли в Казахстане (до начала XX вв.)*

Тема 6. Развитие школы и педагогики за рубежом в новейшее время

Тема 7. *Школа и педагогика Казахстана (XX-начало XXI в.)*

Раздел II. Теоретико-методологические основы педагогики

Тема 8. Педагогика в системе наук о человеке. Методология и методы научно-педагогических исследований

Тема 9. Развитие, социализация и воспитание личности

Тема 10. Целостный педагогический процесс как предмет педагогики и объект деятельности учителя

Раздел III. Теория воспитания

Тема 11. Воспитание в целостном педагогическом процессе

Тема 12. Содержание воспитательной работы в общеобразовательной школе

Тема 13. Средства, формы и методы воспитания

Тема 14. Воспитание личности в коллективе

Тема 15. Воспитание детей в семье

Раздел IV. Дидактика. теория обучения

Тема 16. Обучение в целостном педагогическом процессе

Тема 17. Содержание современного образования в школе

Тема 18. Методы и средства современного обучения.

Тема 19. Формы организации современного обучения.

Тема 20. Педагогические технологии обучения. Образовательные технологии.

Тема 21. Педагогический контроль качества процесса обучения

Раздел V. Управление образовательными системами

Тема 22. Педагогический менеджмент.

Тема 23. Основные тенденции развития образования в Республике Казахстан.

Тема 24. Сущность и характер управления образованием в условиях перехода на 12-летнюю модель обучения.

СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

Введение

Педагогика, являясь дисциплиной базового цикла, ориентирована на формирование педагогического мышления, развитие способности студентов к осмыслению педагогической действительности, умения критически оценивать педагогическую ситуацию, принимать наиболее эффективные решения в соответствии с педагогическими закономерностями, принципами воспитания и обучения.

Дисциплина предваряет курсы дисциплин специализации, закладывая теоретико-методологические и методические основы для их качественного усвоения. Содержание дисциплины базируется на основных отечественных и зарубежных подходах к анализу развития процессов обучения, воспитания, их закономерностей и принципов, профессиональной подготовки и др., представленных в работах Я.А.Каменского, К.Д.Ушинского, Л.С.Выготского, А.Н.Леонтьева, П.Я.Гальперина, Н.Ф.Талызиной и других выдающихся ученых психологов и педагогов.

Вместе с этим, изучение дисциплины носит выраженную практическую направленность. Курс «Педагогика» разработан для студентов, чья педагогическая культура и педагогическая компетентность войдут органичными составными частями в структуру их будущей профессиональной деятельности. Знания, полученные в ходе изучения педагогики, помогут формированию целостного представления студентов о личностных особенностях человека как факторе успешности овладения и осуществления им учебной и профессиональной деятельностью, будут способствовать развитию умений учиться, культуры умственного труда, самообразования; позволят более эффективно принимать решения с опорой на знание природы человека и общества.

Структура курса предполагает изучение следующих разделов: «История школы и педагогики», «Теоретико-методологические основы педагогики», «Теория воспитания», «Дидактика. Теория обучения».

В первом разделе раскрываются теоретические и методологические основы педагогики, рассматриваются особенности воспитания в первобытном обществе, выявляются основные факторы возникновения и развития школы и воспитания в древнейших цивилизациях Востока. Значительное место отводится изучению школы и педагогической мысли Казахстана в советский период, современное состояние и тенденции развития системы Республики Казахстан.

Во втором разделе особое внимание уделено рассмотрению теоретико-методологических основ педагогики, раскрыты основные категории педагогики, их роль в формировании теоретических знаний, даны основные методологические положения. Рассматривается соотношение развития, воспитания и формирования личности, раскрываются педагогически

оправданные пути целесообразного учета индивидуальных и возрастных особенностей обучаемых и воспитуемых. Дается роль методов исследования в развитии педагогической науки.

В третьем разделе рассматриваются процессы воспитания и обучения, анализируются цели и ценности обучения и воспитания, современные стратегии и модели образования, развивающие педагогические технологии, проблемы педагогики межличностных отношений, основы проектирования учебно-воспитательной ситуации и формы организации учебной деятельности. Для формирования у учащихся личностных качеств анализируются различные виды деятельности и общения, формы и методы их организации.

Четвертый раздел содержит характеристику основных нормативных документов, регламентирующих учебную деятельность. На новом уровне раскрывается материал, касающийся содержанию обучения. Обучение рассматривается как один из центральных факторов развития личности. В связи с этим в теории обучения расширяются и углубляются вопросы, касающиеся обновления содержания образования, современных технологий в организации познавательной деятельности учащихся. Вместе с тем, мы с целью вооружения будущих учителей знаниями о педагогическом менеджменте, рассматривали проблемы управления целостным педагогическим процессом школы и о диагностике и прогнозировании учебно-воспитательного процесса.

Текущий контроль (ТК) по «Педагогике» проводится в процессе проведения аудиторных занятий: на лекциях и семинарах или практических занятиях. **Рубежный контроль (РК)** проводится после каждого модуля, **итоговый контроль (ИК)** – при завершении изучения дисциплины.

Достижение конечных результатов в изучении курса должно базироваться на знаниях студентов, полученных по дисциплине, наиболее значимым для них является изучение и усвоение разделов и тем, направленных на изучение личности ученика и коллектива, деятельности в различных видах учебно-воспитательного процесса.

РАЗДЕЛ I. ИСТОРИЯ ШКОЛЫ И ПЕДАГОГИКИ

Тема 1. Методологические основы истории педагогики.

Предмет, задачи и методы истории педагогики как науки и учебной дисциплины. Вопросы методологии историко-педагогических исследований. Принцип историзма как важнейшее методологическое условие историко-педагогического исследования. Цивилизационный подход к истории педагогики. Сравнительное изучение педагогических процессов разных эпох и их соответствие с разделами мировой истории. Казахстанская педагогика и школа как важная составляющая общемировых процессов в воспитании и образовании.

Основные понятия: педагогическая мысль, педагогическая идея, педагогическая концепция, принцип историзма, цивилизационный подход,

историко-педагогический процесс и т.д.

Тема 2. Возникновение воспитания. Воспитание и обучение в древнем мире и в средневековья

Возникновение воспитания. Факторы возникновения и развития первых учебных заведений. Особенности развития воспитания и педагогической мысли в древнем мире.

Историко-педагогические процессы в Казахстане на ранних этапах человеческого развития.

Воспитание, школа и педагогическая мысль в Европейских странах (V-XVII вв.). Образование в Византии. Развитие школьного образования в Восточных странах. Вклад ученых-энциклопедистов Востока (аль Бируни, ибн Сина, ибн Исхак Кинди, аль Газали и др.) на развитие мировой педагогической мысли.

Основные понятия: дома молодежи, инициация, клинописная, иероглифическая письменность, рунические письма, пайданома, кружки-солоны, мактаб, куттаб, фикх и калам, дома мудрости, схоластика, ученичество и рыцарское воспитание, братские школы и т.д.

Тема 3. Развитие школы и педагогической мысли в Казахстане в V-XVII вв.

Воспитание и обучение в эпоху Тюркских Каганатов. Возникновение мектебы и медресе. Развитие педагогической мысли (Абу Насыр аль Фараби, Ж.Баласагуни, М.Кашгари, А.Йассауи и др.). Воспитательное значение сочинений «Кодекс куманикус», «Мулхакат ас-сурах», «Мухабатнаме».

Основные направления педагогической мысли Казахстана в XV-XVII вв. Педагогическое размышление акынов и жырау (Асан Кайгы, Казтуған, Доспамбет, Шалкииз и др.). Вопросы воспитания и образования в трудах М.Х.Дулати и К.Косымұлы.

Основные понятия: Орхоно-енисейская письменность, общетюркская традиция воспитания, мечети, мектебы, мулла, медресе, принцип народности, казахская народная педагогика, идеал личности в казахском обществе и т.д.

Тема 4. Зарубежная школа и педагогика (до начала XX века)

Главные изменения в школьном образовании в европейских странах. Появление новых типов школ. Развитие педагогической мысли (Ж.Ж.Руссо, И.Г.Песталоцци, И.Ф.Герbart, Ф.В.Дистерверг и др.). Школа и педагогическая мысль США.

Развитие просвещения в России. Типы школ. Создание Академии наук, университетов и гимназии. Развитие женского образования. Педагогическая образовательная система К.Д.Ушинского. Главные тенденции развития педагогической мысли в России в XVIII-XIX вв.

Основные понятия: школы элементарного (начального) обучения, гимназии, грамматические школы, коллежи, естественное воспитание, идея

свободного воспитания, элементарное образование, всеобщее обязательное образование и т.д.

Тема 5. Развитие школы и педагогической мысли в Казахстане (до начала XX вв.)

Особенности развития школы в XVIII - XX вв. в Казахстане. Реакционная политика царизма относительно просвещения народов Поволжья и Казахстана. Проект реформы образования нерусских народов России (1768). Появление новых типов учебных заведений. Школы переводчиков в Омске (1788), Ханско-Ставочное училище во Внутренней Орде (1841), Оренбургская школа при Пограничной комиссии (1850) и др. Проблемы воспитания и обучения в трудах Ч.Валиханова и А.Кунанбаева. Вклад И.Алтынсарина в развитие педагогики и школы.

Общественно-педагогическое движение в Казахстане в начале XX в. Программы и результаты деятельности новометодных мектебов и медресе. Вопросы образования в периодической печати. Развитие педагогической мысли (А.Байтурсынов, А.Букейханов, М.Жумабаев, Ж.Аймауытова и др.).

Основные понятия: традиционное воспитание и обучение, школьно-миссионерская деятельность царизма, гарнизонные школы, трехклассные мектебе, дарс-ханэ, джадизм, новометодные школы, профессионально-трудоушколы и т.д.

Тема 6. Развитие школы и педагогики за рубежом в новейшее время

Зарубежная школа и педагогика в первой половине XX века. Изменение в организации и содержании школьного образования в странах Западной Европы и США и распространение нетрадиционных подходов к воспитанию и обучению. Реализация их в школьной практике: метод проектов, Виннетка-план, Говард-план, Дальтон-план, «центры интересов» Декроли, Иен-план.

Современные педагогические концепции и идей в зарубежных странах. Реформы школы: реорганизация школьных систем, дифференциация образования, пересмотр школьных программ, форм и методов обучения. Развитие школы и просвещения в крупнейших странах Восточной Азии (Индия, Китай, Япония).

Основные понятия: педагогический традиционализм, реформаторская педагогика, экспериментальные школы, диверсификация образования, образовательные программы, специальные программы, альтернативные школы и т.д.

Тема 7. Школа и педагогика Казахстана (XX-начало XXI в.)

Развитие школы и педагогики Казахстана в XX в. Приоритеты и проблемы советской школьной политики.

Цель проводимых реформ в системе образования РК. Закон «Об образовании». Изменения в системе общего образования. Появление новых

типов школ. Проблемы воспитания и пути их решения. Дифференциация образования и обучения. Новые подходы к обучению: программированное обучение, технологизация процесса обучения, личностно-ориентированный подход к обучению и т.д.

Основные понятия: единая система общего образования, идея воспитательного коллектива, демократизация образования, непрерывное образование, дифференциация образования и обучения, новые типы школ, государственный стандарт и т.д.

РАЗДЕЛ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПЕДАГОГИКИ

Тема 8. Педагогика в системе наук о человеке. Методология и методы научно-педагогических исследований

Педагогика в системе наук о человеке. Объект, предмет, задачи и основные категории педагогики (воспитание, обучение, образование, педагогический процесс). Междисциплинарные понятия педагогической науки (личность, деятельность, общение, развитие, формирование). Система педагогических наук. Связь педагогики с другими науками.

Диалектика взаимодействия педагогической теории и практики. Задачи педагогической науки на современном этапе развития общества. Структура педагогической науки. Понятие о методологии педагогической науки и методологической культуре педагога. Аксеологический подход в изучении педагогических явлений. Понятия о педагогических ценностях. Общенаучный уровень методологии педагогики. Системный подход как отражение всеобщей связи явлений. Значение педагогической теории в профессиональной подготовке учителя. Система методов и методика педагогического исследования. Роль методов исследования в изучении учащихся и диагностики педагогического исследования.

Основные понятия: педагогика; воспитание, образование, обучение, педагогический процесс; предмет педагогики; система педагогических наук, методологические основы; педагогическое исследование, методы научно-педагогических исследований; межпредметные связи педагогики; аксеологический подход, педагогические ценности.

Тема 9. Развитие, социализация и воспитание личности

Понятие о личности. Взаимосвязь категорий «человек», «индивид», «индивидуальность», «личность». Развитие личности как педагогическая проблема. Сущность социализации и ее стадии. Воспитание и формирование личности. Роль обучения в развитии личности. Факторы социализации и формирования личности. Самовоспитание в структуре процесса формирования личности. Деятельность субъекта как фактор развития и формирования личности. Различные точки зрения в трактовке этой проблемы, их анализ.

Движущие силы и основные закономерности развития и формирования личности позиций современной педагогической науки.

Возрастные этапы развития личности школьника, их характеристика. Природный потенциал личности. Способности и индивидуальные особенности учащихся. Дифференциация обучения в современной школе.

Социальная ситуация развития личности. Особенности формирования личности на современном этапе развития общества.

Основные понятия: личность, индивид, индивидуальность; развитие, воспитание, социализация, формирование, самовоспитание; возрастные и индивидуальные особенности школьников; дифференциация обучения.

Тема 10. Целостный педагогический процесс как предмет педагогики и объект деятельности учителя

Исторические предпосылки понимания педагогического процесса как целостного явления. Педагогическая система и ее виды. Педагогический процесс как целостное явление.

Сущность педагогического процесса. Законы и закономерности педагогического процесса. Единство и взаимосвязь в пространстве и времени трех функций целостного педагогического процесса – обучающей, воспитательной, развивающей. Целостность личности как основа понимания реализации триединой функции педагогического процесса. Единство учебной и внеучебной деятельности в целостном педагогическом процессе. Принципы учебно-воспитательного процесса. Движущие силы педагогического процесса. Воспитательные механизмы педагогического процесса. Средства учебно-воспитательного процесса. Логика и условия построения целостного педагогического процесса. Деятельность как средство функционирования педагогического процесса в реализации его функций. Ведущие виды деятельности (труд, общение, познание, игра), их специфика в учебно-воспитательном процессе школы. Проблемы диагностики состояния и прогнозирования педагогического процесса. Готовность учителя к формированию ключевых компетенций учащихся как условие успешной профессиональной деятельности. Сущность и содержание научно-педагогического исследования. Формирование научной культуры учителя.

Основные понятия: педагогический процесс, закономерности, движущие силы, воспитательные механизмы, диагностика, прогнозирование, компетенции.

РАЗДЕЛ III. ТЕОРИЯ ВОСПИТАНИЯ

Тема 11. Воспитание в целостном педагогическом процессе

Сущность воспитания, его особенности. Подходы к воспитанию в современном казахстанском обществе. Диалектика процесса воспитания. Системы и структуры воспитательного процесса. Этапы воспитательного

процесса, виды, уровни воспитания. Содержание процесса воспитания. Диагностика воспитанности.

Особенности воспитательного процесса на уроках, во внеурочной, внеклассной и внешкольной деятельности учащихся общеобразовательных школ. Личность в целостном педагогическом процессе.

Закономерности и принципы воспитания. Общественная направленность воспитания. Опора на положительное. Гуманизация воспитания. Личностный подход. Единство воспитательных воздействий.

Основные понятия: воспитание, диалектика процесса воспитания, этапы воспитательного процесса, уровни воспитания, диагностика воспитанности, закономерности и принципы воспитания.

Тема 12. Содержание воспитательной работы в общеобразовательной школе

Проблемы содержания воспитания. Общечеловеческие ценности как основа формирования целостной личности. Гражданское и патриотическое воспитание. Правовое воспитание. Умственное воспитание. Нравственное воспитание. Трудовое воспитание и профессиональное самоопределение. Экономическое воспитание. Эстетическое воспитание. Экологическое воспитание. Физическое воспитание

Философско-мировоззренческая подготовка школьников. Базовая роль знаний в процессе вхождения личности в мир человеческой культуры. Единство внешнего и внутреннего, объективного и субъективного в проявлениях мировоззрения. Мировоззренческие убеждения и действительность. Возрастные возможности формирования мировоззрения.

Основные понятия: общечеловеческие ценности; философско-мировоззренческая подготовка, гражданское воспитание, гражданственность, нравственная культура; эстетическое, физическое воспитание; здоровый образ жизни; показатели и критерии воспитанности.

Тема 13. Средства, формы и методы воспитания

Средства, формы, методы как двигательный механизм педагогического процесса. Общее понятие о средствах, формах, методах и приемах воспитания, их взаимосвязь в целостном педагогическом процессе.

Сущность методов воспитания и их классификация. Методы формирования сознания личности: разъяснение, беседа, внушение, убеждение, пример. Методы организации деятельности и формирования опыта общественного поведения личности: приучение, поручение, упражнение, создание воспитательных ситуаций. Методы стимулирования и мотивации деятельности и поведения личности: поощрение, наказание, их виды. Методы контроля, самоконтроля и самооценки в воспитании.

Условия оптимального выбора и эффективного применения методов воспитания. Взаимосвязь средств, форм, методов воспитания как условие

эффективности организации воспитательной деятельности.

Основные понятия: средства, формы, методы и приемы воспитания; оптимальный выбор, эффективность.

Тема 14. Воспитание личности в коллективе

Понятие «детский коллектив». Теория становления коллектива. Признаки коллектива. Функции коллектива. Типы и структура детского коллектива. Этапы развития детского коллектива. Личность и коллектив. Воспитательное воздействие детского коллектива на личность

Педагогическое руководство коллективной деятельностью учащихся. Характер и виды заданий и общественных поручений, связанных с различными формами жизнедеятельности учащихся. Роль общения как средства и условия совместной деятельности учителя и учащихся.

Диагностика развития детского коллектива.

Основные понятия: детский коллектив; коллективная деятельность, взаимодействие; принципы «параллельного действия» и «перспективных линий»; поручения-задания; культура педагогического общения.

Тема 15. Воспитание детей в семье

Семья как специфическая педагогическая система. Теоретические основы организации педагогического процесса в семье.

Основные компоненты организации педагогического процесса в семье. Цель, задачи, содержание семейного воспитания, средства, формы, методы организации жизнедеятельности детей и взрослых в семье.

Задачи и содержание семейного воспитания. Психолого-педагогические основы установления контактов с семьей школьника. Формы и методы работы учителя, классного руководителя с родителями учащихся.

Основные понятия: семья; семейное воспитание; педагогическая система, установление контактов, педагогическая активность родителей, формы сотрудничества, интеграция воспитательных возможностей семьи и школы.

РАЗДЕЛ IV. ДИДАКТИКА. ТЕОРИЯ ОБУЧЕНИЯ

Тема 16. Обучение в целостном педагогическом процессе

Общее понятие о дидактике. Проблемы современной дидактики. Развитие дидактики на современном этапе в Казахстане. Сущность процесса обучения и ее методологическая основа. Психологические основы обучения. Реализация в процессе обучения основных функций целостного педагогического процесса – развивающей, воспитывающей, обучающей, Структура и этапы обучения. Закономерности и принципы обучения.

Виды обучения: проблемное обучение, программированное обучение, дифференцированное обучение, алгоритмное обучение, адаптивное обучение, дистанционное обучение, компьютерное обучение, перспективно-опережающее обучение с использованием опорных схем при комментируемом управлении.

Технология реализации ассоциативно-рефлекторной теории и теории поэтапного формирования умственных действий и др.

Сочетание традиционных и современных подходов к совершенствованию процесса обучения. Современные образовательные технологии в опыте педагогов-новаторов на основе гуманизации и демократизации педагогических отношений, активизации и интенсификации деятельности учащихся.

Основные понятия: дидактика, процесс обучения, функции обучения, закономерности, принципы обучения; педагогические технологии; проблемное обучение, программированное обучение, дифференцированное обучение, алгоритмное обучение, адаптивное обучение, перспективно-опережающее обучение; теория поэтапного формирования умственных действий; активизация, алгоритмизация, компьютеризация

Тема 17. Содержание современного образования в школе

Сущность содержания образования и его исторический характер. Детерминанты содержания образования и принципы его структурирования. Принципы и критерии отбора содержания общего образования. Характеристика компонентов содержания образования. Вопросы содержания образования в Конституции РК. Закон РК «Об образовании». Государственная программа развития образования в РК на 2005 – 2010 уч. г.

Государственный образовательный стандарт и его функции. Нормативные документы, регламентирующие содержание общего среднего образования. Перспективы развития содержания общего образования.

Модель построения 12-летней общеобразовательной школы. Стратегия развития вариативного и профильного обучения в РК.

Основные понятия: содержание образования, детерминанты содержания образования, критерии отбора содержания образования; Государственный образовательный стандарт, нормативные документы; модель школы.

Тема 18. Методы и средства современного обучения.

Сущность методов обучения, соотнесенность методов и приемов. Роль методов в системе: «цели – содержание – формы – методы - средства обучения». Проблема классификации методов обучения. Сочетание методов обучения и их влияние на эффективность деятельности учащихся. Зависимость выбора методов обучений от педагогического мастерства учителя. Обучающая деятельность учителя и активная познавательная работа учащихся на уроке. Педагогическое руководство самостоятельной работой учащихся. Особенности применения ТСО в учебном процессе школы. Учебник как один из важнейших дидактических средств обучения.

Основные понятия: методы обучения, методические приемы, средства обучения; классификация методов обучения.

Тема 19. Формы организации современного обучения.

Формы организации обучения как элемент целостной системы. Характеристика основных форм организации обучения.

Урок - основная форма организации обучения. Фронтальная, групповая, индивидуальная формы организации учебной деятельности учащихся на уроке. Типы и структура уроков. Дидактические требования к современному уроку.

Пути повышения эффективности урока. Характеристика основных форм организации обучения. Роль учителя в подготовке и проведении урока. Способы создания на уроке атмосферы сотрудничества, общения. Анализ и самооценка урока. Нестандартные уроки.

Дополнительные формы организации обучения: урок, экскурсии, практикумы и семинары, домашняя учебная работа учащихся, зачеты, консультации, экзамены, факультативные занятия. Формы организации самостоятельной деятельности обучаемых (домашняя работа, самоподготовка в группе продленного дня и др.)

Основные понятия: формы обучения; фронтальная, групповая, индивидуальная формы организации обучения; урок- основная форма обучения, дополнительные формы обучения, нетрадиционные формы обучения, тематическое и поурочное планирование.

Тема 20. Педагогические технологии обучения. Образовательные технологии.

Достижения современной дидактики, их реализация в совершенствовании учебно-воспитательного процесса школы.

Классификация педагогических технологий. Обзор педагогических технологий. Традиционная технология обучения. Технология развивающего обучения. Технология программированного обучения. Технология проблемного обучения. Технология модульного обучения. Технология концентрированного обучения. Технология дистанционного обучения. Технология игрового обучения. Авторская педагогическая технология С.Н. Лысенковой. Вольдорфская педагогика Р. Штайнера. Технология интегративного обучения. Технология личностно-ориентированного образования. Коллективные способы обучения. Технология индивидуализации и дифференциации обучения. ТРИЗ технология Альтернативные и комплексные технологии.

Основные понятия: познавательная деятельность; активизация, алгоритмизация, компьютеризация, дифференциация, интеграция, проблемное обучение, программированное обучение, профильное обучение; педагогические образовательные технологии; творчество, творческая деятельность.

Тема 21. Педагогический контроль качества процесса обучения

Сущность контроля и учета. Учет и оценка результатов обучения и воспитания. Педагогическая диагностика. Внутришкольный контроль - сложный и многосторонний процесс. Соответствие содержания контроля программным требованиям. Необходимость анализа основных

элементов подготовки учащихся. Сочетание индивидуальных и коллективных форм контроля. Виды контроля. Основные методы проверки знаний, умений и навыков учащихся. Оценка результатов воспитательной работы. Место урока в оценке результатов учебно-воспитательного процесса. Анализ урока как оценка результатов учебно-воспитательного процесса.

Основные понятия: функции учета; контроль, формы контроля, методы контроля; диагностика обученности, диагностика обучаемости; успеваемость, тестирование достижений и развития, оценка, оценочные суждения, отметка, критерии достижений.

РАЗДЕЛ V. УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ СИСТЕМАМИ

Тема 22. Педагогический менеджмент.

Понятие о системе образования. Характеристика (Описание) истории системы образования в стране. Значение образования в РК и его развитие. Закон «Об образовании». Государственная политика в области образования 2015г., его основные принципы. Закон «О языке в РК» - путь развития языка и культуры народов Казахстана. Менеджмент. Педагогический менеджмент.

Основные понятия: образование, система образования, менеджмент, педагогический менеджмент, закон об образовании, политика в области образования.

Тема 23. Основные тенденции развития образования в Республике Казахстан.

Государственная программа развития образования РК на 2010-2020 годы. Программа развития среднего образования в РК (1997, 2003, 2004 г.г.). Вопросы образования в посланиях Назарбаева Н.А. (2009, 2010, 2011). Государственный стандарт всеобщего образования и его основная функция. Базовые учебный план и учебные программы. Разнообразие учебного плана.

Основные понятия: государственная программа образования, стандарт образования, базовый учебный план, базовая учебная программа.

Тема 24. Сущность и характер управления образованием в условиях перехода на 12-летнюю модель обучения

Основные направления и особенности 12 летней модели обучения. Сущность и характер управления образованиями в условиях перехода на данную систему. Организационно-методическое управление процессом обучения в школе. Принципы педагогического менеджмента. Методическая служба в школе и аттестация учителей. Новые подходы к управлению образованием РК.

Основные понятия: управления образованием, характер управления образованием, организационно-методическое управление, принципы

педагогического менеджмента, методическая служба в школе, аттестация учителей, 12 летняя модель обучения.

ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СЕМИНАРСКИХ И ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ

Раздел I. История школы и педагогики

Тема 1. История педагогики: настоящее, будущее

Тема 2. Воспитание и педагогика в древнем мире

Тема 3. Педагогические идеи Ж.Баласагуни

Тема 4. Развитие просвещения в России

Тема 5. Особенности образовательной системы Оренбургской школы (1850)

Тема 6. Школы в странах Восточной Азии (Индия, Китай, Япония).

Тема 7. Современная образовательная система Казахстана

Раздел II. Теоретико-методологические основы педагогики

Тема 1. Педагогика – наука о воспитании

Тема 2. Закономерности и движущие силы формирования и развития личности

Тема 3. Закономерности и принципы целостного педагогического процесса

Раздел III. Теория воспитания

Тема 1. Пути и средства самовоспитания

Тема 2. Умственное воспитания и его особенности

Тема 3. Классификация методов воспитания и ее характеристика

Тема 4. Этапы развития ученического коллектива

Тема 5. Правовые основы семейного воспитания

Раздел IV. Дидактика. Теория обучения

Тема 1. Сущность, задачи и особенности учебного процесса

Тема 2. Структура, содержания образования и ее характеристика

Тема 3. Практические методы и их характеристика

Тема 4. Структура урока и дидактические задачи

Тема 5. Педагогические идеи учителей-наавторов

Тема 6. Новаторские идеи Ш.Амонашвили

Тема 7. Управления и менеджмент. Методическая служба в школе.

Раздел V. Управление образовательными системами

Тема 1. Педагогические основы управления школьной работой

Тема 2. Основные направления закона об образовании Республике Казахстан.

Тема 3. Сущность и особенности 12-летней модели обучения

ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СРО (СРС, СРСII)

Тема 1. Предмет и задачи истории педагогики

Тема 2. Методы исследования истории педагогики

Тема 3. Воспитание в первобытном обществе

Тема 4. Воспитание и обучение в древнейших государствах Востока

Тема 5. Воспитание и обучение в древнем Казахстане

Тема 6. Воспитание и школа в древней Греции

- Тема 7.* Воспитание, школа и педагогические идеи древнего Рима
- Тема 8.* Воспитание и школа в Византии
- Тема 9.* Воспитание и школа в странах Западной Европы (У-ХІХ вв.)
- Тема 10.* Воспитание и школа в странах Востока
- Тема 11.* Школа и педагогическая мысль Казахстана (У-ХУІІ вв.)
- Тема 12.* Воспитание и школа в России (до ХХ в.)
- Тема 13.* Развитие школьного образования в США (ХУІІІ-ХІХ вв.)
- Тема 14.* Зарубежная школа и педагогика в первой половине ХХ в.
- Тема 15.* Современная школа и педагогика за рубежом
- Тема 16.* Школа и педагогика советского периода
- Тема 17.* Развитие школы и педагогики Казахстана на современном этапе
- Тема 18.* Система педагогических наук.
- Тема 19.* Самовоспитание в структуре процесса формирования личности.
- Тема 20.* Педагогическая система и ее виды
- Тема 21.* Сущность педагогических закономерностей.
- Тема 22.* Социальная обусловленность целей воспитания
- Тема 23.* Условия оптимального выбора и эффективного применения методов воспитания
- Тема 24.* Методика изучения состояния детского коллектива.
- Тема 25.* Обучение как средство формирования личности
- Тема 26.* Характеристика компонентов содержания образования.
- Тема 27.* Урок – основная форма организации обучения.
- Тема 28.* Сущность и содержание педагогического менеджмента.
- Тема 29.* Основные тенденции развития образования в Республике Казахстан.
- Тема 30.* Сущность и характер управления образованием в условиях перехода на 12-летнюю модель обучения.

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

а) Основная литература

1. Закон РК «Об образовании»//Казахстанская правда, 11 июня, 1999 г.
2. Государственная программа развития образования в РК на 2005-2010 годы//Официальный веб сайт Министерства образования и науки www.edu.gov.kz, а также //Казахстанская правда, 16 октября, 2004 г.
3. Садыков Т.С. Теоретико-методологические основы модернизации системы образования в Республике Казахстан. Алматы, 1998.
4. Жарикбаев К.Б. Антология педагогической мысли Казахстана.- А., 1995.
5. Храпченков Г.М., Храпченков В.Г. История школы и педагогической мысли Казахстана, А., 1998.
6. Латышина Д.И. История педагогики. М., 2003.
7. Национальные системы образования: общая характеристика,

структура /под ред. А.К.Кусаинова. Алматы, 2004.

8. Кусаинов А. Сравнительная педагогика. Алматы, 2008
9. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб: Изд "Питер", 2000.-304 с.- с. 141-150 (серия "Учебник нового века).
10. Педагогика. Курс лекций. Алматы: «Нурлы Элем», 2003 г
11. Хмель Н.Д. Теория и технология реализации целостного воспитательного процесса. Учебное пособие. (В помощь преподавателям, аспирантам, магистрантам, студентам). Алматы, 2002.
12. Педагогика. Курс лекций / каф. педагогики КазНПУ им. Абая, Алматы, 2003
13. Педагогическая практика в профессиональной подготовке будущего учителя: учебно-методическое пособие /Под ред.: С.Узакбаевой; С.Узакбаева, З.Абилова, Г.Сарканбаева, С.Токарева. – Алматы, КазУМОиМЯ, 2015.
14. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии. М., 2005.
15. Станкин М.И. Психология общения: курс лекций. – М.: 2000. –304 с.
16. Классному руководителю о воспитательной системе класса / Методич. пособие под ред. Е.Н.Степанова. – М., 2000.- 160с.
17. Гуткина Л.Д. Планирование и организация воспитательной работы в школе. М., 2001.
18. Абдыгапарова С.Б., Г.К. Ахметова, А.А. Кусаинов и др. Основы кредитной системы обучения в Казахстане. Алматы, 2004.
19. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании. – М., 2003

б) Дополнительная литература:

1. Концепция развития образования Республики Казахстан до 2015 года. //Официальный веб сайт Правительства Республики Казахстан www.government.kz
2. Джуринский Л.Н. Научные и методические проблемы истории педагогики и сравнительной педагогики. М., 2005
3. Коджаспирова Г.М. История и философия образования в таблицах и схемах М., 1998.
4. Хрестоматия по истории педагогики: в 3-х т. /под ред. А.И.Пискунова. М., 2006.
5. История педагогики /под ред. Акад. РАО Н.Д.Никандрова. М., 2007
6. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб: Изд "Питер", 2000.-304 с.- с. 141-150 (серия "Учебник нового века).
7. Педагогика: Учебное пособие для ст-тов /В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов.- 3-е изд.- М.:Школа- Пресс, 2000- 512 с.
8. Кашлев С.С. Современные технологии педагогического процесса: пособие для педагогов, Минск, 2002.
9. Хан Н.Н. Научно-практические основы сотрудничества и его реализация в педагогическом процессе школы. Алматы, 2000.

10. Айсмонтас Б.Б. Теория обучения. Схемы и тесты. М.: изд-во ВЛАДОС – ПРЕСС, 2002. – 176 с.
11. Психология и педагогика. /Под ред. С.А. Хмелевской. 2002. – 176 с.
12. Семейный кодекс Республики Казахстан. Алматы, 2000
13. Хайруллин Г.Т. Технология и техника взаимодействия. Алматы, 2002.

Авторы:

Узакбаева С.А. - д.п.н., профессор
Жалгасова Ш.А. - к.п.н., профессор
Кошербаева Г.Н. - к.п.н., доцент

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

TZhTA 2301 ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ӘДІСТЕМЕСІ

5B011900-Шетел тілі: екі шетел тілі
бакалавриат мамандығы бойынша

2 кредит

Алматы 2017

АЛҒЫСӨЗ

1 Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті **ӘЗІРЛЕГЕН ЖӘНЕ ЕНГІЗГЕН**

2 ШКІР ЖАЗҒАНДАР: Жалғасова Ш.Ә., п.ғ.к., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ; Мұратбаева Г.А. п.ғ.д., профессор, Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті.

3 Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 05.07.2016 жылғы № 425 бұйрығымен **БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛГЕН**

4 Типтік оқу бағдарламасы 5В011900-Шетел тілі: екі шетел тілі бакалавриат мамандығы бойынша типтік оқу жоспарына сәйкес әзірленген

5 2016 жылы «4» шілдеде Республикалық оқу-әдістемелік кеңестің мәжілісінде **ҚАРАСТЫРЫЛҒАН. № 11 Хаттама**

Мазмұны

1. Түсінік хат
2. Пәннің тақырыптық жоспары
3. Пән мазмұны
4. Ұсынылған әдебиеттер тізімі

ТҮСІНІК ХАТ

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасында педагогикалық маңызды міндеттердің бірі өмірдегі іс-әрекетте, қарым-қатынаста, өзінің сана-сезімінде көпжақты мәдениетті білетін әлеуметтік-бағдарланған тұлғаны тәрбиелеу болып табылады. Бұл міндетті тиімді шешу оқушыларға мектеп ұжымында, әлеуметтік ортада өзінің орнын таба білуге көмектестіретін дәстүрлі және дәстүрлі емес құралдары мен тәсілдері бар, педагогикалық процеске қатысушыларды ұйымдастыруға қажетті жаңа тәсілдерді іздестірудегі кәсіби білікті жоғары деңгейде меңгерген педагог-оқытушы даярлығынан нақты жетілдіру жолдарын талап етеді.

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсы базалақ пән ретінде педагог-мұғалімдерді кәсіби-педагогтік даярлау жүйесіне енеді және «Педагогика» пәнінің «Тәрбие теориясы» бөлімімен, сонымен бірге педагогикалық практикамен логикалық тұрғыдан байланыста болады. Оның негізгі нормативтік құжаты «5В011900-Шетел тілі: екі шет тілі» бакалавриат мамандығы бойынша 2016 жылғы типтік оқу жоспары болып табылады.

Курстың мақсаты: студенттердің оқушылармен тәрбие жұмысының теориясы, әдістемесі және технологиясы саласынан практикалық сұрақтарды өздігімен дербес шығармашылықты тұрғыда шешуге даярлау, болашақ мұғалімнің кәсіби біліктілігін қалыптастыру.

Курстың міндеттері: болашақ мұғалімдердің тәрбие жұмыстарының негізгі амал-жолдары мен оқушылардың оқудан тыс іс-әрекеттеріне жетекшілік етудегі кәсіби іскерліктерін меңгерудегі педагогикалық шеберлігі негіздерін қалыптастыру және дамыту.

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсы сынып жетекшісінің тәрбие жұмыстары амал-тәсілдерін меңгерудегі логикасында құрылған және студенттерге бірегей кәсіби талаптар ұсынады:

Кәсіби-педагогикалық бағыттылық:

бірлесе ұйымдастырылатын іс-әрекетке ынтымақтастық тұрғысынан қызығушылық;

кәсіби көзқарас – азаматтық парыз;

өзінің пәні арқылы тәрбиелік және дамытушылық ықпал жасауға ұмтылыс;

өздігімен педагогикалық жоспар құруды қажетсіну және оны практикада жүзеге асыру.

Кәсіби педагогикалық білімдер:

ұжымдық шығармашылық іс-әрекетті ұйымдастыру әдістемесі және технологиясы;

оқушылардың танымдық шығармашылық іс-әрекетінің амал-әдістері және механизмі.

Кәсіби –педагогикалық қабілеттер:

креативтілік;

коммуникативтік;

эмоционалдық-педагогикалық тұрақтылық;

болжамдық;

іс-әрекет нәтижелерінің талдауы және өздік талдау, алдағы уақыттағы кәсіби жетілдірудің перспективасы.

Кәсіби-педагогикалық іскерліктер:

сабақтың әртүрлі кезеңінде оқушылардың танымдық іс-әрекетін белсендіру іскерлігі;

дидактикалық материалды шығармашылықпен пайдалана білу іскерлігі,

оқушылармен және ата-аналармен жеке әңгіме жүргізе білу және оған талдау беру іскерлігі.

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсы мен меңгеруде пререквизиттер, кореквизиттер, постреквизиттер ескеріледі.

Пререквизиттер – жалпы орта және арнайы кәсіби орта білім беретін мемлекеттік стандарттарда қарастырылатын оқу пәндері: Педагогика, психология және адам дамуы, бірінші курстың үзіліссіз педагогикалық практикасы, Этнопедагогика және т.б.

Кореквизиттер – ҚР-ның Мемлекеттік жалпыға міндетті жоғары кәсіби білім беру стандартында Шетел тілі: екі шетел тілі мамандығы бойынша қарастырылатын оқу пәндері және студенттердің қатарласа меңгеретін пәндері: екінші курстың үзіліссіз педагогикалық практикасы және т.б.

Постреквизиттер - ҚР-ның жоғары кәсіптік білім беретін мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында осы мамандық бойынша 2-ші курста және алдағы курстарда оқытуда қарастырылатын оқу пәндері: педагогикалық және кәсіби практика.

Оқу курсына 2 кредит 90 сағат (дәріс - 15; семинар – 15; СОӨЖ – 30; СӨЖ – 30 сағат) бөлінген. Оқу бағдарламасы 2 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімде «Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің жалпы негіздері» қарастырылса, екінші бөлімде «Тәрбие жұмысы мектепте пен сыныптан тыс жұмыстарда ұйымдастырудың әдістемесі» қарастырылады.

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсының бағдарламасы болашақ педогог оқытушының оқушылармен сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру мен өткізудің теориялық-әдістемелік даярлығын қарастырады, мектептегі тәрбие жұмысын ұйымдастырудың міндеттерін, мазмұнын, формалары мен әдістерін бірегей шешуге бағдарлайды. Оқушылармен жүргізілетін тәрбие жұмысы аса маңызды талаптарды жүзеге асыруда мүмкіндігі жоғары, мұнда педагогикалық жетекшіліктің үздіксіздігі және бірлігі іске асады, оқу мен тәрбиенің бірегейлік принципі жүзеге асады.

Курс бағдарламасы студенттермен мынадай практикалық жұмыстарды өткізуді көздейді: психологиялық-педагогикалық әдебиетерді оқу; үздіксіз педагогикалық практика барысында оқушылармен өтілетін сыныптан тыс тәрбие жұмысына бақылау жүргізу және талдау; өздігімен дербес жоспар және конспект құру, студенттер аудиториясында оқушылардың тәрбие бағыттары бойынша сыныптан тыс іс-шара ұйымдастырып, өткізу; оқу тобында өтілген

және бақыланған іс-шараларға талдау беру және т.б.

ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ

1-бөлім. Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің жалпы негіздері

1-тақырып. Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің пәні, міндеттері және негізгі ұғымдары.

2- тақырып. Тәрбие жүйесі: мәні, құрылымы және негізгі компоненттері.

3- тақырып. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының жүйесі, олардың өзара байланысы.

4- тақырып. Тәрбие әрекетіндегі сынып жетекшісінің қызметі мен міндеттері.

5- тақырып. Оқушылардың сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмыстары.

6-тақырып. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасы.

7-тақырып. Сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмыстарының мақсаты мен міндеттері.

2-бөлім. Мектепте тәрбие жұмысын ұйымдастыру әдістемесі

8-тақырып. Мектепте сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын жоспарлау.

9-тақырып. Сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру және оны өткізу формалары мен технологиясы.

10- тақырып. Мектептің және сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының нәтижелерін талдау.

11-тақырып. Оқушылар ұжымын қалыптастыру әдістемесі.

12-тақырып. Мұғалімдер мен ата-аналардың өзара әрекеті – оқушылар тәрбиесінің факторы.

13-тақырып. Сынып жетекшісінің, мектеп әкімшілігі мен пән мұғалімдерінің оқушылармен жұмысы.

14-тақырып. Балалар мен жастар бірлестіктерінің тәрбиелеу мен дамытудағы факторы.

15-тақырып. Оқушылардың салауатты өмір салтын қалыптастырудағы тәрбие жұмысы.

ПӘН МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсы педагог-мұғалімдерді кәсіби даярлау жүйесінің міндетті компоненті. Курстың бағдарламасы болашақ мұғалімдердің оқушылармен тәрбие жұмысын ұйымдастырудың және өткізудің теориялық-әдістемелік даярлығын ескереді.

«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» курсына мынадай теориялық сұрақтар қарастырылады: мектеп пен сыныптың тәрбие жүйесі - балалардың әлеуметтенуі мен дамуының факторы; тәрбиелеуші органы құру және сынып ұжымын қалыптастыру - оқушылардың жеке басының

әлеуметтенуінің бірден бір жолдары; сынып жетекшісінің пән мұғалімдерімен, оқушылардың ата-аналарымен, мектептен тыс мекемелермен, балалардың қоғамдық негіздегі ұйымдары және бірлестіктерімен өзара әрекеттесуі; оқушылардың тәрбиелік жағдайын және сынып ұжымының даму деңгейін зертеу; сабақтан тыс тәрбие жұмыстарының нәтижесін зерттеу; сабақтан тыс тәрбие жұмыстарының мақсатын анықтау және жоспарлау, ұйымдастыру және өткізу; тәрбие жұмыстарының нәтижелерін талдау және т.б.

Курстың бағдарламасы, сонымен бірге студенттермен төмендегідей практикалық жұмыстарын ескереді: психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді оқу; тәрбиелік шаралардың жоспары мен қысқаша мазмұнын өздігімен дербес құру; оқу процесінде оқушылардың негізгі әрекеттерінің түрін ұйымдастыру және рөлдік ойын; үзіліссіз педагогикалық практика кезінде оқушылармен тәрбиелік шараларды ұйымдастыру және өткізу. Мектепте және сыныпта өткізілген оқушылардың тәрбие жұмыстарын бақылау және нәтижесін талдау.

1-БӨЛІМ. ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ЖАЛПЫ НЕГІЗДЕРІ

1-тақырып. Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің пәні, міндеттері және негізгі ұғымдары.

“Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі” - “Педагогика” курсының “Тәрбие теориясының” бір саласы. “Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің” пәні, міндеттері. “Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі” пәнінің негізгі ұғымдары: тәрбие, тәрбие жүйесі, тәрбиедегі қарым-қатынас, тәрбие әрекеті, тәрбие жұмысы, тәрбиелік шара, тәрбие ісі, тәрбие технологиясы, тәрбие құралы, формалары мен әдістері және тәрбие тәсілдері, педагогикалық менеджмент. “Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі” пәнінің философия, психология, физиология, педагогикалық және жас ерекшелігі психология, әлеуметтану, этнопедагогика және басқа да ғылым салаларымен байланысы.

2-тақырып. Тәрбие жүйесі: мәні, құрылымы және негізгі компоненттері.

Тәрбие процесі - күрделі динамикалық жүйе. Тәрбие жүйесі: мәні, құрылымы және негізгі компоненттері, олардың өзара байланысы. Тәрбие жүйесінің компоненттеріне сипаттама. Тәрбие жүйесін құру және дамыту міндеттері. Тәрбие жүйесінің қалыптасу кезеңдері, олардың ерекшеліктері. Тәрбие жүйесінің қалыптасу деңгейін анықтау өлшемі. Тәрбие жүйесінің жан-жақтылығы. Тәрбиенің гуманистік жүйесі. Қазақстан мектептеріндегі тәрбие жүйесі. Қазіргі мектептегі тәрбие жүйесі мазмұнының проблемалары.

Тәрбие жүйесінің субъектісі. Субъектілердің өзара қарым-қатынасы - тәрбие жүйесінің негізі. Сынып жетекшісі институтының қалыптасу кезеңдері.

3-тақырып. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының жүйесі,

олардың өзара байланысы.

Мектептегі тәрбие жүйесі - мектептің біртұтас әлеуметтік-педагогикалық құрылымы және балаларды әлеуметтендіру мен дамытудың мақсатты факторы.

Мектепте тәрбие жұмысын ұйымдастырушылар - мектептің тәрбие жүйесінің субъектісі. Мектептің тәрбие жүйесін басқару (педагогикалық менеджмент). Мектеп директорының оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары және оның қызметі. Педагог-мұғалімнің тәрбиелік әрекеті. Сынып жетекшісінің әрекеті - мектептегі тәрбие процесін нәтижелі ұйымдастыру шарттарының бірі. Педагогикалық рефлексия - сынып жетекшісінің тәрбие жұмысының қажетті кезеңі.

Мектеп психологы, әлеуметтік педагог, ұзартылған күн тобының тәрбиешісі, балалар, ата-аналар және мектептегі басқа бірлестіктер мектептің жалпы тәрбие жүйесінде.

Сыныптағы тәрбие жұмысының жүйесі - мектептің тәрбие жүйесінің компоненті. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысы жүйесінің өзара байланысы. Сыныптың тәрбие жүйесінде мектептің тәрбие жүйесі әрекетінің мақсатын, міндеттерін, мазмұнды бағыттарын, түрлерін және формаларын өзара байланысын қамтамасыз ету.

Сыныптың тәрбиелік жүйесі тәрбиелеуші және дамытушы орта ретінде.

“Орта” - тәрбие жүйесінің компоненті. Педагогикалық ортаны құру оқушылардың-тәрбие жүйесінің субъектілерінің әлеуметтенуі және қалыптасу проблемаларын шешу мүмкіндігі ретінде. Сыныптың тәрбиелеуші ортасы және оны дамыту. Сынып жетекшісінің тәрбиелеуші ортаны ұйымдастыру және дамыту технологиясы.

4-тақырып. Тәрбие әрекетіндегі сынып жетекшісінің қызметі мен міндеттері.

Сынып жетекшісі, оның міндеттері мен жұмысының мазмұны. Сынып жетекшісі институтының тарихи қалыптасу жолдары мен жұмысының ерекшеліктері. Сынып жетекшісі жұмысының қызметі. Сынып жетекшісінің тәрбие жұмыстары: бағыттары мен мазмұны. Сынып жетекшісінің тәрбие жұмысының мақсат-міндеттерін анықтау маңыздылығы. Сынып жетекшісі туралы ереже (сынып жетекшісінің құқықтық-нормативтік аспектісі). Сынып жетекшісінің вариативтілігі.

5-тақырып. Оқушылардың сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмыстары.

Тәрбие жұмысы және оның тәрбие жүйесіндегі мәні. Тәрбие жұмысына педагогикалық қолдау - қазіргі педагогиканың гуманистік парадигміндегі педагогтың қызметі.

Сыныптан тыс тәрбие жұмысы: мақсаты, міндеттері, мазмұны, қызметі. Сыныптан тыс тәрбие жұмысының көптүрлілігі.

Мектептен тыс тәрбие жұмысы - тәрбие жұмысының бөлінбес компоненті, міндеттері, ұйымдастыру принциптері мен мазмұны, формалары және әдістері. Мектептен тыс тәрбие жұмысын ұйымдастырудың

педагогикалық талаптары. Мектептен тыс тәрбие мекемелерінің түрлері, қызметтері және міндеттері. Мектеп және сыныптың мектептен тыс мекемелермен, сондай-ақ қоғамдық ұйымдармен және бірлестіктермен, білім, мәдени-ағартушылық ұйымдарымен, мәдени және ғылыми орталықтармен, ұлттық мәдени орталықтар, “Денсаулық” ұлттық орталығы және т.б. өзара әрекеттесуі.

Оқушылардың мектептен және сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының өзара байланысы. Мектептегі тәрбие жұмысын әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандыру.

Оқушыларды салауатты өмір салтына ынталандыру.

6-тақырып. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасы.

Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысында психологиялық-педагогикалық диагностика жүргізудің мәні, мақсаты, міндеттері. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысында өткізілетін психологиялық-педагогикалық диагностикасының түрлері және оны ұйымдастыру технологиясы.

Сынып жетекшісінің оқушылармен өткізетін тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасы және оның негізгі қызметі. Сыныптағы педагогикалық процестің диагностикалық жағдайын зерттеу әдістемесі. Сыныптағы оқу-тәрбие процесінің нәтижесі туралы ақпарат (бастапқы, тактикалық, жедел) - диагностиканың негізі ретінде. Сыныптың педагогикалық процесінің нәтижесі бойынша диагностикалық мәліметтер алудағы зерттеу әдістемесі. Оқушылардың жеке басының тәрбиелік жағдайының диагностикасы және сынып ұжымының даму деңгейі. Оқушылар және сынып ұжымы диагностикасына қойылатын талаптар. Оқушылар және оқушылар ұжымы диагностикасының шамамен алынған бағдарламасы мен әдістемесі. Оқушының жеке басына және сынып ұжымына мінездеме жазу.

7-тақырып. Сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмысының мақсаты мен міндеттері

Мақсат, міндет және мақсатқоюшылық (целепологания) туралы жалпы түсінік, олардың оқушылар тәрбиесі жұмысындағы олардың маңызы. Мақсат қоюшылық кезеңдері және оны ұйымдастыру туралы әдістемелік кеңес.

Оқушылардың және сынып ұжымының диагностикасы мен мүмкіндіктерінің негізінде сыныптан тыс тәрбие жұмысын жоспарлау. Тәрбие жұмысын жоспарлау көздері.

Ұжымдық мақсатқоюшылық, Ұжымдық мақсат қою формалары.

2-БӨЛІМ. МЕКТЕПТЕ ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ

8-тақырып. Мектепте сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын жоспарлау.

Тәрбие жұмысын жоспарлау - оқушылар ұжымының дамуы мен сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының стратегиясын алдын-ала болжау, анықтау процесі. Тәрбие жұмысының жоспарын құруда педагогикалық талаптарды

ескеру. Тәрбие жұмысын жоспарлауда сынып жетекшісі, мұғалімдер, оқушылар және ата-аналардың өзара әрекеттесуі.

Мектептегі сыныптан тыс тәрбие жұмысының жоспары: түрі, құрылымы және мазмұны. Мектептің және сыныптан тыс тәрбие жұмыстары жоспарының өзара байланысы.

9-тақырып. Сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру және оны өткізу формалары мен әдістемесі.

Сыныптан тыс тәрбие жұмысының негізгі формалары. Тәрбие жұмысында қолданылатын белсенді әдістер, әдістемелік тәсілдер және құралдар.

Тәрбиелік шараларды ұйымдастырудың технологиясы.

“Сынып сағаты” оның міндеттері, қызметі, ерекшеліктері, негізгі компоненттері, құрылымы. Сынып сағатының көптүрлілігі және олардың өзара байланысы. Сынып сағатын даярлау және өткізу технологиясы. Сынып сағаты тақырыптарын таңдау. Сынып сағатының мақсатын, міндеттерін, формаларын, мазмұнын, құралдарын, құрылымын және әдістемесін анықтау. Сынып сағатын ұйымдастыруға қойылатын талаптар (сыныптан тыс тәрбие сабақтары): жүйелілік, кешенділік, бірізділік, пайдалылық, қарапайымдылық, әрекеттілік және т.б. Сынып сағаты жоспарын құру.

10-тақырып. Мектептің және сыныптан тыс оқу-тәрбие жұмыстарының нәтижелерін талдау.

Мектеп немесе сыныптың тәрбие жұмыстарының нәтижесін талдау - тәрбие әрекетінің күрделі кезеңі.

Тәрбие жұмыстарының нәтижелерін талдау: мәні, міндеттері, қызметі, мазмұны, бағыттары.

Педагогикалық талдаудың түрлері және деңгейі.

Тәрбие жұмыстарын талдау формалары мен ерекшеліктері. Сыныпта тәрбиелік шараларды ұжым болып талдау. Сыныпта оқу жылында өткізілген тәрбиелік шараларды ұжым болып талдауды ұйымдастыру: мақсаты, талдау көзі және объектісі, даярлық барысы, өту кезеңдері, формасы.

11-тақырып. Оқушылар ұжымын қалыптастыру әдістемесі.

Мектеп және сынып ұжымын қалыптастыру және дамыту - оқушыларды тәрбиелеуші және дамытушы орта.

Балалардың әр түрлі әлеуметтік топтарын бірыңғай бірлестікке ықпалдастыру. Ұжымдық шығармашылық істер: қызметі, принциптері, құрылымы, ұйымдастыру алгоритімдері. И.П.Иванов бойынша ұжымдық шығармашылық істердің сипаттамасы.

Ұжымдық әріптестіктің тұлғалық бағдарлығы. Балалар ұжымында жеке оқушымен жұмыс істеу. Дарынды және педагогикалық тұрғыдан қараусыз қалған балалармен тәрбие жұмысы.

Сынып ұжымында оқушылардың өзін-өзі басқаруы: маңызы, принциптері, қызметтері. Оқушылардың өзін-өзі басқаруын дамытудың нәтижелі шарттары. Оқушылардың өзін-өзі басқаруы - оқушылар ұжымында

өзін-өзі басқарудың жоғары органы. Сыныпта оқушылар жиналысын ұйымдастыру және өткізудің әдістемесі.

12-тақырып. Мұғалімдер мен ата-аналардың әрекеті – оқушылар тәрбиесінің факторы.

Отбасы - сынып оқушыларын тәрбиелеуші және дамытушы ортаны қалыптастырушы және баланың негізгі тәрбиешісі. Сынып жетекшісінің оқушының отбасымен ұйымдастыру - педагогикалық жұмысы. Ата-аналармен жүргізілетін дәстүрлі және шығармашылық формадағы жұмыстар. Педагогтар, оқушылар және ата-аналардың өзара әрекеттесуін ұйымдастыру технологиясы.

13-тақырып. Сынып жетекшісінің, мектеп әкімшілігі, пән мұғалімдерінің оқушылармен жұмысы.

Сынып жетекшісінің мектеп әкімшілігі және пән мұғалімдерімен өзара жұмысының маңыздылығы. Мектепте оқушылардың оқу-тәрбие процесіне қатысты мәселелерді шешуде сынып жетекшісінің мектеп әкімшілігімен бірлесе атқаратын жұмыстары. Сынып жетекшісі мен пән мұғалімдерінің өзара байланысының ерекшеліктері. Сынып жетекшісінің пән мұғалімдерімен өзара байланысын ұйымдастырудағы негізгі міндеттері. Сынып жетекшісінің пән мұғалімдерімен өзара байланысын ұйымдастыру әдістемесі. Сынып жетекшісінің жеке оқушымен жұмысының мәні. Оқушыларды салауатты өмір салтына тәрбиелеу.

14-тақырып. Балалар мен жастар бірлестіктерінің тәрбиелеу мен дамытудағы факторы.

Балалар ұйымдары мен бірлестіктері - сынып оқушыларын тәрбиелеуші және дамытушы ортаны қалыптастырушы. Қазіргі кездегі балалар мен жастардың бірлестіктері: түрлері, құрылымы, бағыттары, мазмұны. I-IX сыныптарға арналған «Атамекен», «Кәусәр бұлақ» бағдарламасы. «Мың бала» патриоттық қозғалысы.

Балалардың бейресми ұйымдары мен бірлестіктері. Сынып жетекшісінің оқушылардың ресми және бейресми ұйымдары немесе бірлестіктерімен жұмысы.

15-тақырып. Оқушыларда салауатты өмір салтын қалыптастырудағы тәрбие жұмысы.

«Салауаттылық», «деннің саулығы», «өмір сүру салты» туралы түсінік. “Салауаттылық”, “денінің саулығы” – Бүкіләлемдік денсаулықты сақтау ұйымының Жарғысында көрсетілгендей дененің, моральдық және әлеуметтік саулықтың, есендіктің толыққанды түрдегі жағдайы. “Деннің саулығы” – адамның қоршаған ортаға байсалды, теңгерушілік қатынасын білдіретін дене мүшелерінің қалыпты жағдайы.

Түрлі тарихи кезеңдегі ойшыл-ағартушылардың салауатты өмір салты туралы ой-пікірлері. Салауатты өмір салтына тәрбиелеудегі жетекші идеялар. Қазіргі ғылым “салауатты өмір салты” туралы.

Оқушылардың жеке басының салауатты өмір сүруі мен оны ынталандыру бағдарламасының болуы – бүгінгі өмір талабы. Салауатты өмір салтын құруға

қатысты дәрігерлердің берген кеңесі.

Бүгінгі күні мектеп тәжірибесінде оқушыларды салауатты өмірге тәрбиелеу жолдары мен мазмұны.

СЕМИНАР (ПРАКТИКАЛЫҚ) САБАҚТАРЫНЫҢ ШАМАМЕН АЛЫНҒАН ТАҚЫРЫПТАРЫ

1-тақырып. Оқушылармен өтілетін тәрбие жұмысы – мектеп пен сыныптағы тәрбие жүйесінің көрсеткіші.

2-тақырып. Қазақстан мектептеріндегі тәрбие жүйесі.

3-тақырып. Мектептің тәрбие жүйесін басқару.

4-тақырып. Сынып жетекшісінің тәрбие жұмыстары: бағыттары мен мазмұны.

5-тақырып. Оқушыларды салауатты өмір салтына ынталандыру жолдары.

6-тақырып. Сынып жетекшісінің оқушылармен өткізетін тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасы.

7- тақырып. Сыныптан тыс тәрбие жұмысының мазмұны және өзіндік ерекшеліктері.

8-тақырып. Мектеп пен сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының өзара байланысы және ерекшеліктері.

9-тақырып. Сынып сағатын ұйымдастыру және өткізу формалары.

10-тақырып. Тәрбие жұмыстарын талдау формалары мен ерекшеліктері.

11-тақырып. Оқушылардың өзін-өзі басқаруын дамытудың нәтижелі шарттары.

12-тақырып. Сынып жетекшісінің ата-аналармен жүргізетін жұмыс формалары және олардың сипаты.

13-тақырып. Сынып жетекшісінің пән мұғалімдерімен өзара байланысын ұйымдастыру әдістемесі.

14-тақырып. «Атамекен» бағдарламасының мазмұндық сипаты және тәрбиелік мәні.

15-тақырып. Салауатты өмір салтына тәрбиелеудегі жетекші идеялардың мазмұндық сипаты.

ӨЗДІК ЖҰМЫСТАРДЫҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ (СӨЖ, СОӨЖ)

1-БӨЛІМ

Тақырып 1. Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесінің пәні, міндеттері және негізгі ұғымдары.

Проект жұмыстары.

1.«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» пәнінің негізгі ұғымдарының кестесін жасау.

2.«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» пәнінің өзге ғылымдармен байланысын кесте арқылы мазмұндау.

3.«Тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» пәнінің зерттеу әдістерін кесте арқылы сипаттау.

Тақырып 2. Тәрбие жүйесі: мәні, құрылымы және негізгі компоненттері.

Проект жұмыстары.

- 1.Тәрбие жүйесі, құрылымы мен компоненттерінің сызбасын әзірлеу.
2. Қазақстан мектептеріндегі тәрбие жүйесінің сызбасын жасау.
- 3.Тәрбие жүйесінің субъектілерінің. өзара қарым-қатынасының сызбасын әзірлеу.

Мектеп - тәрбие жүйесі. Мектептің тәрбие жұмысын ұйымдастырушылар - тәрбие жүйесінің субъектілері.

Тақырып 3. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының жүйесі, олардың өзара байланысы.

Проект жұмыстары.

- 1.Жалпы білім беретін мектептің тәрбиелік жүйесінің құрылымын сызба арқылы көрсету
- 2.Тақырыпқа сай негізгі ұғымдарға педагогикалық әдебиеттер негізінде талдау жасау.
3. Сынып жетекшісі институтының даму кезеңдері мен міндеттерін кесте арқылы сипаттау.

Тақырып 4. Тәрбие әрекетіндегі сынып жетекшісінің қызметі мен міндеттері.

Проект жұмыстары.

- 1.Сынып жетекшісінің міндеттері мен қызметін сызба арқылы мазмұндау.
- 2.Сынып жетекші институтының тарихи қалыптасу кезеңдері мен жұмысының ерекшеліктерін сызба арқылы сипаттау.
- 3.Сынып жетекшісі туралы ережелер және олардың бір-бірінен ерекшелігін сызба арқылы сипаттау.

Тақырып 5. Оқушылардың сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмыстары.

Проект жұмыстары.

1. Сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының дәстүрлі және дәстүрлі емес түрлерінің сызбасын жасау.
- 2.Сыныптан тыс тәрбие жұмыстарында оқушылардың практикалық әрекеттерінің жіктемесін жасау.
- 3.Сыныптан тыс тәрбие жұмыстарының мазмұнына әсер ететін факторларды үлгілеу.

Тақырып 6. Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасы.

Проект жұмыстары.

- 1.Сыныпта оқушының жеке басын және сынып ұжымын зерттеудің диагностикасын құру.
- 2.Оқу тобында белгілі бір студенттің жеке басын зерттеп, оған психологиялық-педагогикалық мінездеме құру.
- 3.Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының психологиялық-педагогикалық диагностикасының қызметі, түрлерін сызба арқылы негіздеу.

Тақырып 7. Сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмысының мақсаты мен міндеттері

Қорғау жұмыстары.

- 1.Педагогикалық әдебиеттер мен басылымдар негізінде тақырыпқа сай материалдар жинап, талдау жасау, аннотация жазу.
- 2.Мақсат, міндет және мақсат қоюшылық туралы жалпы түсініктемелерді кесте арқылы мазмұндау.
- 3.Сынып жетекшілерінің тәрбие жұмысында мақсатқоюшылық әрекеттерінің кезеңдері және оны ұйымдастыру жолдарын сызба арқылы негіздеу.

2-БӨЛІМ

Тақырып 8. Мектепте пен сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын жоспарлау.

Қорғау жұмыстары.

- 1.Мектеп пен сыныптың тәрбие жұмысының жоспарының түрі мен құрылымын сызба арқылы сипаттау.
- 2.Мектеп пен сыныптағы тәрбие жұмысының жоспарының қызыметі және мазмұнын кесте арқылы мазмұндау.
- 3.Белгілі бір тоқсанға арнап тәрбие жоспарының үлгісін құру.

Тақырып 9. Сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру және оны өткізу формалары мен әдістемесі.

Проект, қорғау жұмыстары.

- Мектепте оқушылардың сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру формаларын сызба арқылы сипаттау.
- 2.Белгілі бір сыныпқа арнап тақырыптық тәрбие сағатының үлгісін құру.
  - 3.Белгілі бір тәрбие сағатының талдау үлгісін құру.
  4. Белгілі бір сыныпқа арнап сынып жиналысының үлгісін құру.

Тақырып 10. Мектептің және сыныптан тыс оқу-тәрбие жұмыстарының нәтижелерін талдау.

Проект, қорғау жұмыстары.

1. Мектеп немесе сыныптың тәрбие жұмыстарының нәтижесін талдаудың түрлі формаларын сызба арқылы сипаттау.
- 2.Мектеп немесе сыныптың тәрбие жұмыстарының нәтижесін талдау кезеңдерінің сызбасын құрастыру.
- 3.Мектептің немесе сыныптың оқу-тәрбие жұмыстарының нәтижесін талдау үлгісін құру.

Тақырып 11. Оқушылар ұжымын қалыптастыру әдістемесі.

Проект, қорғау жұмыстары.

- 1.Мектеп пен сынып-тағы оқушылар ұжымының түрлері, құрылымы, белгілерін кесте арқылы негіздеу.
- 2.Мектеп ұжымының түрлерінің сызбасын әзірлеу.
- 3.Оқушылар ұжымының даму сатыларын сызба арқылы мазмұндау.

Тақырып 12. Мұғалімдер мен ата-аналардың әрекеті – оқушылар тәрбиесінің факторы.

Проект, қорғау жұмыстары.

- 1.Сынып жетекшісінің оқушылардың ата-аналарымен атқаратын жұмыстарының негізгі міндеттері мен қызметін кесте арқылы талдау жасау.

2. Сынып жетекшісінің ата-аналармен жүргізетін жұмысының формалары мен тәсілдерін сызба арқылы мазмұндау.

3. Ата-ана жиналысының үлгісін құру.

Тақырып 13. Сынып жетекшісінің, мектеп әкімшілігі мен пән мұғалімдерінің жеке оқушылармен жұмысы.

Проект, қорғау жұмыстары.

1. Сынып жетекшісінің мектеп әкімшілігімен өзара жұмыс істеудің бағыттары, мазмұны, ұйымдастытыру формалары мен тәсілдерін үлгілеу.

2. Сынып жетекшісі мен пән мұғалімдерінің өзара байланысының ерекшеліктерін сызба арқылы сипаттау.

3. Сынып жетекшісінің жеке оқушымен жұмысының бағыттары мен мазмұнын кесте арқылы сипаттау.

Тақырып 14. Балалар мен жастар бірлестіктерінің тәрбие мен дамытудағы факторы.

Қорғау жұмыстары.

1. Қазіргі кездегі балалар мен жастардың бірлестіктері: түрлері, бағыттары, мазмұнын кесте арқылы мазмұндау.

2. Балалардың бейресми ұйымдары мен бірлестіктерін сызба арқылы сипаттау.

3. «Атамекен» патриоттық бағдарламасының кейбір бағыттарын кесте арқылы мазмұндау.

Тақырып 15. Оқушыларда салауатты өмір салтын қалыптастырудағы тәрбие жұмысы.

Проект жұмыстары.

1. Түрлі тарихи дәуірдегі ойшыл-ағартушылардың салауатты өмір салты туралы ой-пікірлерін кесте арқылы мазмұндау.

2. Салауатты өмір салтына тәрбиелеудегі жетекші идеяларды сызба арқылы негіздеу.

3. Оқушылардың салауатты өмір салтына тәрбиелеу шарттары және ұстанымдарын кесте арқылы сипаттау.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі әдебиеттер

1. Әбенбаев С. Тәрбие теориясы мен әдістемесі. Оқу құралы. –Алматы: Дарын, 2004.
2. Б.И.Иманбекова. Тәрбиеге жетекші. Алматы, 2004.
3. Ұзақбаева С. Қазақ халық педагогикасы. Оқу құралы. Алматы, 2013.
4. Ұзақбаева С., Абилова З., Сарқанбаева Г. Педагогическая практика в профессиональной подготовке будущего учителя. Учебно-методическое пособие. Алматы, 2015.
5. Губашева, С. Г. Тәрбие жұмысының әдістемесі [Текст] : оқу-әдіст. құрал. - Астана : Фолиант, 2007. - 244 б. - (Кәсіптік білім).
6. Губашева С.Г., Отарбай А.Ж. Тәрбие жұмысының әдістемесі. А, Дарын-2004 ж.

7. Планирование воспитательной работы в классе. Метод. пособ. /Под ред. Е.Н.Степанова. – М., 2000.
8. Маленкова Л.И. Теория и методика воспитания. – М., 2002.
9. Сластенин В.А. Методика воспитательной работы/5-ое изд. –М., 2007.
- 10.Планирование воспитательной работы в классе. Метод. пособ. /Под ред. Степанова Е.Н.. – М., 2000.
- 11.Щуркова Н.Е. Прикладная педагогика воспитания. – СПб: Питер, 2005.
- 12.Кульневич С.В., Лакодекина Т.П. Воспитательная работа в современной школе. Воспитание: от формирования к развитию. – М.: Ростов-на-Дону, 2001.

Қосымша әдебиеттер

1. Мектептегі тәрбие жұмысының теориясы және әдістемесі (I-IX сыныптар). /Ред. басқ. С.Қариев. – Алматы, 1999.
2. Құсайынов А.Қ.Біз өз балаларымызды білеміз бе? –Алматы, 2004.
3. Ахметов Қ., Ермұхамбетова Ж. Құқыңды біл. –Алматы, 2000.
4. Наурызбаев Ж..Ұлттық мектептің ұлы мұраты. –Алматы, 1995.
5. Педагогика. Дәріс курсы. Алматы: «Нұрлы Әлем», 2003. Б. 20-40.
6. Тәжібаева С.Ғ. Болашақ ұстаз тәрбиесі (оқу құралы). –Алматы, 2000.
7. Тәжібаева С.Ғ. Болашақ ұстаздарды оқушыларға адамгершілік тәрбие беруге дайындау (оқу құралы). –Алматы, 2000.
8. Классному руководителю. – М., 2001.
9. Жарықбаев Қ., Озғанбаев Ө. Жантануға кіріспе. –Алматы, 2000.
10. Калюжный А.А., Тажбаева С.Г., Алимбаева А.А. Классный руководитель. – Алматы: АГУ им.Абая, 2000.
11. Щуркова Н.Е. Программа воспитания школьников. -М., 2002.

Авторлық ұжым:

Ұзақбаева С.А. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор
 Әбенбаев С.Ш. – педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор
 Кошербаева Г.Н. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН**

ТИПОВАЯ УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА

TMVR 2301 ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

по специальности бакалавриата
5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

2 кредита

Алматы 2017

Предисловие

1 РАЗРАБОТАНА И ВНЕСЕНА Казахским университетом международных отношений и мировых языков им. Абылай хана

2 РЕЦЕНЗЕНТЫ: Жалгасова Ш.А., к.п.н., профессор КазУМОиМЯ им.Абылай хана; Муратбаева Г.А., д.п.н., профессор КазГосЖенПУ

3 УТВЕРЖДЕНА И ВВЕДЕНА В ДЕЙСТВИЕ приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан № 425 от 05.07.2016 года

4 Типовая учебная программа разработана в соответствии с Типовым учебным планом специальности бакалавриата 5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка

5 РАССМОТРЕНА на заседании Республиканского Учебно-методического совета от «4» июля 2016 года. Протокол № 11

Содержание

1. Пояснительная записка
2. Тематический план предмета
3. Содержание дисциплины
4. Рекомендуемая литература

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Одной из важнейших педагогических задач в Республике Казахстан на современном этапе является задача воспитания поликультурной социально-ориентированной личности, готовой к саморазвитию и самореализации в жизнедеятельности, общении, самосознании. Успешное решение этой задачи требует определенного совершенствования в подготовке педагога-учителя, обладающего профессиональной компетенцией высокого уровня, поисков новых подходов к организации участников целого педагогического процесса не только имеющимися традиционными, но и нетрадиционными средствами и способами, которые помогли бы учащимся найти себя и свое место в школьном коллективе, и в социуме, в целом.

Курс «Теория и методика воспитательной работы» входит в систему профессионально-педагогической подготовки педагога-учителя, является базовой дисциплиной и логически связан с разделом «Теория воспитания» в курсе «Педагогика» и педагогической практикой. Ее нормативной основой является типовая учебный план 2016 года по специальности 5В011900-Иностранный язык: два иностранных языка.

Цель курса: подготовка студентов к самостоятельному, творческому решению практических вопросов в области теории, методики и технологии воспитательной работы с учащимися, формирование профессионально-педагогической компетенции будущего учителя.

Задачи курса: формирование и развитие основ педагогического мастерства будущего учителя в овладении основными приемами воспитательной работы и профессиональными умениями руководства внеучебной деятельности школьников.

Курс «Теория и методика воспитательной работы» построен на логике в овладении приемами воспитательной работы классного руководителя и предъявляет единые профессиональные требования к студентам:

Профессионально-педагогическая направленность:

- интерес к организации совместной деятельности как сотрудничество;
- профессиональная позиция как гражданский долг;
- стремление оказывать воспитательное и развивающее воздействие средствами своего предмета;
- потребность к выработке собственной педагогической стратегии и реализации ее на практике.

Профессионально-педагогические знания:

- методика и технология организации коллективной творческой деятельности;
- приемы и механизмы познавательной творческой деятельности школьников.

Профессионально-педагогические способности:

- креативность

- коммуникативность
- эмоционально-педагогическая стабильность
- прогнозирование
- анализ и самоанализ результатов деятельности и перспективы дальнейшего профессионального роста.

Профессионально-педагогические умения

- умение активизировать познавательную деятельность школьников на различных этапах урока
- умение творчески использовать дидактический материал
- умение моделировать и анализировать индивидуальную беседу с учащимися и с родителями

Изучению «Теория и методика воспитательной работы» предшествуют пререквизиты, кореквизиты и постреквизиты учебного курса.

Пререквизиты: учебные предметы, предусмотренные Государственными стандартами среднего общего, среднего специального профессионального образования: Самопознание. Возрастная психология, Введение в специальность и изучаемые студентам параллельно: Педагогика, Психология и развитие человека

Кореквизиты: учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по специальности «Иностранный язык: два иностранных языка» и изучаемые студентами параллельно: непрерывная педагогическая практика второго курса.

Постреквизиты: учебные дисциплины, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом высшего профессионального образования Республики Казахстан по данной специальности: педагогическая и профессиональная практика.

Данный курс рассчитан на 2 кредита, 90 часов, из них аудиторных – 30 часов; СРС – 30 часов, СРСП – 30 часов.

Учебная программа состоит из 2-х разделов. 1-раздел Общие основы «теории и методики воспитательной работы». 2-раздел «Методика организации воспитательной работы».

Программа курса «Теория и методика воспитательной работы» предусматривает теоретико-методическую подготовку будущего педагога - учителя к организации и проведению внеклассной воспитательной работы со школьниками, ориентирует на решение в единстве задач, содержание, форм и методов организации внеклассной работы в школе. Внеклассная воспитательная работа с учащимися располагает большими возможностями в реализации важных требований, где осуществляется непрерывность и единство педагогического руководства, реализуются принципы единства обучения и воспитания.

Программа курса предполагает следующую практическую работу со студентами: изучение психолого-педагогической литературы; наблюдение и

анализ внеклассной воспитательной работы со школьниками во время непрерывной педагогической практики; самостоятельную работу по составлению планов и конспектов, организацию и проигрывание внеклассных воспитательных мероприятий по основным направлениям воспитания школьников в студенческой аудитории; анализ и самоанализ наблюдаемых и проведенных мероприятий в учебной группе и др.

ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ПРЕДМЕТА

I-раздел. Общие основы теории и методики воспитательной работы

Тема 1. Предмет, задачи и основные понятия теории и методики воспитательной работы.

Тема 2. Воспитательная система: сущность, структура и основные компоненты.

Тема 3. Воспитательная система школы, класса и их взаимосвязь.

Тема 4. Задачи и функции классного руководителя в воспитательной деятельности.

Тема 5. Внеклассная и внешкольная воспитательная работа школьников.

Тема 6. Психолого-педагогическая диагностика школьной и внеклассной воспитательной работы.

Тема 7. Цель и задачи внеклассной и внешкольной воспитательной работы.

II-раздел. Методика организации воспитательной работы в школе

Тема 8. Планирование школьной и внеклассной воспитательной работы.

Тема 9. Организация, формы и технология проведения внеклассной воспитательной работы.

Тема 10. Анализ школьной и внеклассной воспитательной работы.

Тема 11. Методика формирования ученического коллектива.

Тема 12. Взаимодействие учителей и родителей как фактор воспитания учащихся.

Тема 13. Работа классного руководителя, администрации и учителей-предметников с учащимися.

Тема 14. Факторы воспитывающей и развивающей среды детских и юношеских объединений.

Тема 15. Воспитательная работа по формированию здорового образа жизни школьников.

СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

Введение

Курс «Теория и методика воспитательной работы» является обязательным компонентом профессиональной подготовки педагога – учителя. Программа курса предусматривает теоретико-методическую подготовку будущего педагога - учителя к организации и проведению внеклассной воспитательной работы со школьниками, ориентирует на решение в единстве

задач, содержание, форм и методов организации внеклассной работы в школе. Внеклассная воспитательная работа с учащимися располагает большими возможностями в реализации важных требований, где осуществляется непрерывность и единство педагогического руководства, реализуются принципы единства обучения и воспитания.

В курсе «Теория и методика воспитательной работы» рассматривается следующий круг теоретических вопросов: воспитательная система школы и класса как фактор социализации и развития детей, педагогизация среды («деятельностного поля») как одного из путей социализации школьников через формирование классного коллектива, взаимодействие классного руководителя с учителями-предметниками, семьями учащихся, внешкольными учреждениями, детскими (молодежными) общественными организациями и объединениями; диагностика состояния пед.процесса класса в целом, изучение воспитанности учащихся и уровня развития коллектива класса, изучение эффективности внеклассной воспитательной работы; целеполагание и планирование, организация и проведение внеклассной воспитательной работы; анализ и самоанализ внеклассной воспитательной работы и др.

Внеклассная воспитательная работа – это фактор большой воспитательной силы, условия всестороннего развития личности, средство формирования активной жизненной позиции школьника.

Программа курса предполагает также следующую практическую работу со студентами: изучение психолого-педагогической литературы; наблюдение и анализ внеклассной воспитательной работы со школьниками во время непрерывной педагогической практики; самостоятельную работу по составлению планов и конспектов, организацию и проигрывание внеклассных воспитательных мероприятий по основным направлениям воспитания школьников в студенческой аудитории; анализ и самоанализ наблюдаемых и проведенных мероприятий в учебной группе и др.

РАЗДЕЛ 1. ОБЩИЕ ОСНОВЫ ТЕОРИИ И МЕТОДИКИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

Тема 1. Предмет, задачи и основные понятия теории и методики воспитательной работы.

Предмет, задачи, и основные понятия теории и методики воспитательной работы. «Теория и методика воспитательной работы» как составная часть раздела «Теория воспитания» в курсе «Педагогика». Основные понятия: воспитание, воспитательная система, воспитательные отношения, воспитательная работа, воспитательная деятельность, система воспитательной работы, воспитательное мероприятие, воспитательная технология, средства, формы, методы и методические приемы воспитательной работы. Связь «Теории и методики воспитательной работы» с философией, психологией,

физиологией, этнопедагогикой и другими науками.

Тема 2. Воспитательная система: сущность, структура и основные компоненты.

Воспитательная система школы как целостная социально – педагогическая структура школы и целенаправленный фактор социализации и развития детей. Задачи создания и развития воспитательной системы. Компоненты воспитательной системы, их взаимодействие. Характеристика компонентов воспитательной системы. Проблема содержания воспитательной системы в современной школе. Этапы становления воспитательной системы, их особенности. Критерии, определяющие уровень сформированности воспитательной системы.

Тема 3. Воспитательная система школы, класса и их взаимосвязь.

Воспитательная система класса как компонент (подсистема) школьной воспитательной системы. Взаимосвязь воспитательных систем школы и класса, преломление цели, задач, содержательных направлений, видов и форм деятельности воспитательной системы школы в воспитательной системе класса. Школьный класс как ядро воспитательной системы.

Воспитательная система класса как составляющая воспитывающей и развивающей среды. Педагогизация среды как возможное решение проблем социализации и становления школьников – субъектов воспитательной системы. Воспитывающая среда класса и ее развитие. Деятельность классного руководителя по организации и развитию воспитывающей среды.

Тема 4. Задачи и функции классного руководителя в воспитательной деятельности.

Воспитательная деятельность педагога –учителя. Условия эффективности воспитательной деятельности классного руководителя (знания и умения, уровень педагогической культуры, положительная Я-концепция, качества, необходимые для воспитателя и т.д.). Вариативность классного руководства. Критерии эффективности работы классного руководителя.

Положение о классном руководителе (нормативно-правовой аспект классного руководства). Задачи и функции классного руководителя. Содержательные направления («учение», «здоровье», «образ жизни», «досуг» и др.), виды и формы деятельности классного руководителя. Управление воспитательной системой школы.

Тема 5. Внеклассная и внешкольная воспитательная работа школьников.

Внеклассная воспитательная работа, ее место и роль в системе воспитания школьников. Формы внеклассной воспитательной работы. Характеристика основных форм внеклассной воспитательной работы. Внешкольная воспитательная работа как неотъемлемый компонент системы воспитания: задачи, принципы организации, содержание, формы и методы. Типы внешкольных учреждений, функции и задачи. Воспитание как культурно – исторический феномен и педагогическое явление. Сущность, цель, задачи,

закономерности и принципы, содержание, организационные формы и методы процесса воспитания, их преломление в воспитательной работе со школьниками.

Тема 6. Психолого-педагогическая диагностика школьной и внеклассной воспитательной работы.

Понятие диагностики в работе классного руководителя со школьниками и ее основное назначение. Диагностика состояния педагогического процесса класса в целом. Информация (исходная, тактическая, оперативная) о состоянии учебно-воспитательного процесса класса как основа диагностики. Основные характеристики (переменные) пед.процесса класса и их показатели.

Методы исследования диагностических данных пед.процесса класса. Диагностика воспитанности учащегося и уровня развития коллектива класса. Требования к диагностике учащегося и коллектива класса. Примерные программы и методики диагностики учащегося и ученического коллектива. Составление характеристик учащегося и коллектива класса.

Тема 7. Цель и задачи внеклассной и внешкольной воспитательной работы.

Общее понятие цели, задач и целеполагания, их сущность и значение в воспитательной работе со школьниками. Этапы целеполагания и методические рекомендации к его проведению.

Целеполагание и планирование внеклассной воспитательной работы на основе данных диагностики и потенциальных возможностей учащихся и коллектива класса в целом. Источники планирования воспитательной работы. Коллективное целеполагание. Формы коллективного целеполагания.

РАЗДЕЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

Тема 8. Планирование школьной и внеклассной воспитательной работы.

Планирование внеклассной воспитательной работы как процесс прогнозирования развития школьников и детского коллектива. Определение стратегии воспитательной работы со школьниками.

Планирование школьной и внеклассной воспитательной работы. План воспитательной работы с классом как «конкретное отображение предстоящего хода воспитательной работы в ее общих стратегических направлениях и мельчайших деталях»: назначение, функции, виды и структура. Педагогические требования к составлению плана внеклассной воспитательной работы. Взаимосвязь планов внеклассной воспитательной работы школы и класса. Планирование внеклассной воспитательной работы классным руководителем, с учащимися и родителями: уровни, этапы.

Тема 9. Организация, формы и технология проведения внеклассной воспитательной работы.

Понятие «классный час» как внеклассное воспитательное занятие («дело», мероприятие) со школьниками: задачи, функции, особенности, основные компоненты, структура. Характеристика основных этапов классного часа. Формы классного часа, их взаимосвязь. Методика подготовки и проведения классного часа. Выбор темы классного часа. Определение цели, задач, формы, содержания, средств, структуры и методов классного часа. Определение формы участия детей в подготовке и проведении классного часа. Требования к организации классного часа (внеклассных воспитательных занятий): системность, комплексность, последовательность, полезность, доступность, действенность, увлекательность, осуществимость и др. Оформление конспекта классного часа.

Методика организации и проведения общешкольных мероприятий, классных часов (внеклассных воспитательных занятий) по направлениям внеклассной воспитательной работы со школьниками: этическая беседа, методика решения социальных проблем, проектная работа, дискуссии, экскурсии и др.

Тема 10. Анализ школьной и внеклассной воспитательной работы.

Анализ воспитательной работы и ее результатов как новая диагностика и наиболее сложный этап в воспитательной деятельности классного руководителя. Роль педагогического анализа и его назначение. Виды и уровни анализа воспитательной работы.

Особенности анализа формы воспитательной работы. Коллективный анализ воспитательного мероприятия в классе. Организация коллективного анализа воспитательной работы в классе за учебный год: цель, источники и объекты анализа, подготовка, этапы проведения, формы.

Самоанализ и самооценка субъектами воспитания воспитательной работы в школе и классе. Педагогическая рефлексия как необходимый этап во внеклассной воспитательной работе с учащимися.

Тема 11. Методика формирования ученического коллектива.

Деятельность классного руководителя как одно из условий успешности воспитательного процесса в школе. Функции классного руководителя. Основные характеристики детского коллектива. Структура коллектива. Поле коллектива. Роли и статусы в коллективе. Этапы развития коллектива. Деятельность классного руководителя по формированию классного коллектива. Ученическое самоуправление (цель, задачи, функции, формы организации и т.д.). Методика самостоятельной организации деятельности (И.П.Иванов). Разновидности детского коллектива. Формирование и развитие ученического коллектива класса как воспитывающей и развивающей среды школьников и фактора становления и самореализации его членов на основе коллективного взаимодействия. Личностная ориентированность коллективного сотрудничества. Методика индивидуальной работы в детском коллективе.

Условия успешного развития ученического самоуправления. Ученическое собрание как высший орган самоуправления в ученическом коллективе.

Тема 12. Взаимодействие учителей и родителей как фактор воспитания учащихся.

Сущность понятия «трудные дети». Психолого-педагогические особенности проявления трудновоспитуемости у детей. Классификация «трудности» подростков. Диагностика трудных детей. Методика контактного взаимодействия. Взаимодействие с внешкольными организациями (милиция, наркологические медицинские учреждения, центры и т.п.). Сущность и функции взаимодействия учителей и родителей. Родительское собрание – основная форма работы классного руководителя с родителями. Педагогическое просвещение родителей: университет педагогических знаний, конференция, практикум, лекция, педагогическая дискуссия, посещение семьи, переписка с родителями и т.д.

Тема 13. Работа классного руководителя, администрации и учителей-предметников с учащимися.

Взаимодействие классного руководителя с учителями-предметниками как составляющая воспитывающей и развивающей среды школьников класса. Общие образовательные и воспитательные задачи учителей-предметников и классного руководителя в работе с ученическим коллективом. Содержание и формы взаимодействия классного руководителя с учителями-предметниками.

Организаторы воспитательной работы в школе как субъекты воспитательной системы школы. Заместитель директора школы по учебно-воспитательной работе и его функции. Заместитель директора школы по внеклассной воспитательной работе и его функции. Классный руководитель, школьный психолог, социальный педагог, воспитатель группы продленного дня, детские, родительские и другие школьные объединения в общей воспитательной системе школы.

Тема 14. Факторы воспитывающей и развивающей среды детских и юношеских объединений.

Основные факторы воспитывающей и развивающей среды детских и юношеских объединений. Детские и юношеские объединения в современных условиях. Методика профориентационной работы с учащимися.

Детские объединения как институт воспитания и социализации. Типы детских объединений. Цель и задачи организации досуга учащихся. Формы досуговой деятельности учащихся. Методика организации досуга учащихся. Сущностная характеристика профориентации (цель, задачи, содержание). Особенности профориентации в современных условиях. Формы профориентационной работы. Педагогическая профориентация.

Тема 15. Воспитательная работа по формированию здорового образа жизни школьников.

Цель и задачи воспитательной работы по формированию здорового образа жизни школьников. Содержание и формы воспитательной работы по

формированию здорового образа жизни школьников.

Взаимодействие школы и класса с внешкольными учреждениями, а также с общественными организациями и объединениями, образовательными, культурно-просветительскими учреждениями, культурными и научными центрами, этнокультурным Центром, национальным Центром «Здоровье» и др.

ПРИМЕРНЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СЕМИНАРСКИХ (ПРАКТИЧЕСКИХ) ЗАНЯТИЙ

1. Внеклассная воспитательная работа со школьниками как отражение воспитательных систем школы и класса.
2. Психолого-педагогическая диагностика школьной и внеклассной воспитательной работы.
3. Диагностика в воспитательной работе со школьниками.
4. Целеполагание и планирование в воспитательной работе со школьниками.
5. Организация внеклассной воспитательной работы со школьниками по формированию патриотизма и гражданственности, духовно-нравственной культуры, культуры общения.
6. Организация внеклассной воспитательной работы со школьниками по формированию учебно-познавательных интересов, интеллектуальной, эстетической и этнической культуры.
7. Этапы становления воспитательной системы в современной школе.
8. Школьный класс как ядро воспитательной системы.
9. Организация внеклассной воспитательной работы со школьниками по формированию экологической культуры, культуры семейных отношений, здорового образа жизни, по решению задач трудового воспитания, самовоспитания и саморазвития.
10. Анализ и самоанализ в воспитательной работе со школьниками.
11. Методика формирования ученического коллектива.
12. Взаимодействие учителей и родителей как фактор воспитания учащихся.
13. Факторы воспитывающей и развивающей среды детских и юношеских объединений.
14. Содержание и формы работы классного руководителя.
15. Требования к организации классного часа.

ПЕРЕЧЕНЬ ТЕМ СРО (СРС, СРСП)

Раздел 1

Тема 1. Предмет и задачи «Теории и методики воспитательной работы».

Тема 2. Система и технология воспитания. Технология воспитательной работы классного руководителя.

Тема 3. Воспитательная система класса как составляющая воспитывающей и развивающей среды.

Тема 4. Внеклассная воспитательная работа, ее место и роль в системе воспитания школьников.

Тема 5. Функции классного руководителя и их содержание

Тема 6. Методы исследования диагностических данных учащихся в учебно-воспитательный процесс.

Тема 7. Формы коллективного целеполагания.

Раздел 2

Тема 8. Педагогические требования к составлению внеклассной воспитательной работы класса.

Тема 9. Методика организации и проведения классного часа.

Тема 10. Методика организации и проведения школьных мероприятий..

Тема 11. Педагогическая рефлексия как необходимый этап во внеклассной воспитательной работе.

Тема 12. Особенности и виды ученического самоуправления.

Тема 13. Сущность и функции взаимодействия учителей и родителей.

Тема 14. Содержание и формы взаимодействия классного руководителя с учителями-предметниками.

Тема 15. Методика организации досуга учащихся.

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Основная литература

1. Методика воспитательной работы: учебное пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Л.А.Байкова, Л.К.Гребенкина и др.; Под ред. В.А.Сластенина. - 3-е изд.,стер. - М.; Изд. центр «Академия», 2005.
2. Тажбаева С.Г. Подготовка будущего учителя к технологии воспитательного процесса в школе.- Алматы: АУ им. Абая, 2004.
3. Концепция непрерывного педагогического образования Республики Казахстан, Алматы, 2004. 28с.
4. Конституция Республики Казахстан. Алматы, 2003г., 40 с.
5. Закон РК «Об образовании» //Казахстанская правда, 11июня, 2007 г.
6. Закон Республики Казахстан «О правах ребенка в Республике Казахстан» //Казахстанская правда", 13 августа 2002 г.
7. Ұзақбаева С.А. Қазақ халық педагогикасы. Оқу құралы. Алматы, 2013.
8. Ұзақбаева С., Абилова З., Сарқанбаева Г. Педагогическая практика в профессиональной подготовке будущего учителя. Учебно-методическое пособие. Алматы, 2015.
9. Алоева М.А., Бейсова В.Е. Настольная книга классного руководителя. 5-8 классы. Ростов н/Д: Феникс, 2004.
10. Планирование воспитательной работы в классе. Метод. пособ. /Под ред. Е.Н.Степанова. – М., 2000.
11. Аргынов А.Х., Жумаканова Р.А. Мы – народ Казахстана: руководство по

мультикультурному образованию в средней общеобразовательной школе. – Алматы., 2001.

12. Байбородова Л.В. Взаимодействие педагогов и учащихся в школьном коллективе. Ярославль, 1991.

13. Гуткина Л.Д. Планирование и организация воспитательной работы в школе. М., 2001.

14. Демакова И.Д. Воспитательная деятельность педагога в современных условиях. – СПб.: КАРО, 2007.

15. Калюжный А.А., Тажбаева С.Г., Алимбаева А.А. Классный руководитель. Алматы, АГУ им. Абая, 2000.

16. Маленкова Л.И. Теория и методика воспитания. М., 2002.

17. Методика воспитательной работы. /Под ред. Слостенина В.А. М., 2002.

18. Рожков М.И., Байбородова Л.В. Организация воспитательного процесса в школе. М., 2000

19. Созонов В.П. Организация воспитательной работы в классе. М., 2000.

20. Тажбаева С.Г. Подготовка будущего учителя к технологии воспитательного процесса в школе. Алматы, АГУ им. Абая, 2003.

21. Щуркова Н.Е. Прикладная педагогика воспитания. – СПб.:Питер, 2005.

22. Классному руководителю /Под ред. Рожкова М.И.. –М., 2001.

Дополнительная литература

1. Воронов В.В. Технология воспитания. -М.: «Школьная Пресса», 2000.

2. Гуткина А.Д. Планирование и организация воспитательной работы в школе. - М.: Центр «Педагогический поиск», 2001.

3. Кукушин В.И. Теория и методика воспитания. - М.: Издательский центр «Академия», 2002.

4. Рожков М.И., Байбородова Л.В. Организация воспитательного процесса в школе: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.

5. Сергеева В.П. Классный руководитель: планирование и организация работы от А до Я/- М., 2001.

6. Классному руководителю /Под ред. М.И.Рожкова - М., 1999 - с.63-100.

7. Педагогическое мастерство и педагогические технологии /Под ред. Гребенкиной Л.К., Байковой Л.А.- М.,2000.

Авторы:

Узакбаева С.А. - д.п.н., профессор

Абенбаев С.Ш. – к.п.н., профессор

Кошербаева Г.Н. – к.п.н, доцент